

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

Inga Garlienė

PAJAMŲ NELYGYBĖS REGIONINIŲ SKIRTUMŲ
VERTINIMAS LIETUVOJE

Baigiamasis magistro projektas

Vadovė
doc. dr. Daiva Laskienė

KAUNAS, 2019

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

**PAJAMŲ NELYGYBĖS REGIONINIŲ SKIRTUMŲ
VERTINIMAS LIETUVOJE**

Baigiamasis magistro projektas

Verslo ekonomika, 6211JX042

Vadovė

.....doc. dr. Daiva Laskienė

2018 12 14

Recenzentė

.....lekt. dr. Rozita Susnienė

2018 12 14

Projektą atliko

..... Inga Garlienė

2018 12 14

KAUNAS, 2019

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Inga Garlienė

Verslo ekonomika, 6211JX042

Baigiamojo magistro projekto „Pajamų nelygybės regioninių skirtumų vertinimas Lietuvoje“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2018 m. gruodžio 14 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Ingos Garlienės**, baigiamasis magistro projektas tema „Pajamų nelygybės regioninių skirtumų vertinimas Lietuvoje“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ir tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame projekte nėra viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose sąrašė. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį projektą niekam nesu mokėjusi.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Inga, Garliene. Evaluating of Regional Income Inequality in Lithuania. Master's Final Degree Project/ supervisor asoc.prof. Daiva Laskiene; School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Study area, study field: Social Science, Economics.

Keywords: *household income, income inequality, Gini coefficient, regions, economic*

Kaunas, 2019. 84 pages.

SUMMARY

The problem of economic inequalities is becoming more and more relevant not only between the different countries, but more and more often the significant economic differences between the regions of the country can be seen. In terms of economic inequalities, wealth and income inequalities are often highlighted, but income disparities are highlighted as one of the most important inequality indicators. The income differences determine the population quality of life, satisfaction with life, and various social problems. Regional differences affect not only the uneven distribution of income and wealth there, but also affect the entire economic situation of the country, hampering the country's economic policy objectives.

The object of the analysis is household income inequality in the regions of Lithuania.

The goal of the analysis is to evaluate the income inequality of households in the regions of Lithuania.

The tasks of the analysis are:

1. To analyse the problem of regional disparities in income inequality.
2. To examine the theoretical solutions of income inequality.
3. To assess the regional differences of Lithuania in terms of GDP.
4. To evaluate the regional disparities in income inequality in Lithuania.

By comparing regional differences in terms of GDP, the Vilnius region distinguishes mostly, its GDP per capita is significantly higher than the total Lithuanian GDP per capita (even 48.15%). The lowest GDP per capita belongs to the Tauragė region, and compared to the Vilnius region, the difference is significant (even 63%). The economic capacities of many regions of Lithuania are low and clearly differ from economically stronger regions.

Most of the household income is comprised of getting earnings from hired work, as well as a significant share of social benefits of around 30%. During the period under the investigation, the share of self-employment has changed most, in some regions it has grown greatly, the share of social benefits

has grown also; most of it has grown in Utena and Marijampolė regions. The analysis of the household income dynamics showed that, in the comparative period, household income increased in all counties. The average disposable income of Vilnius region households during the comparative period was the highest; it started to grow even more rapidly from 2014. The income of Klaipėda and Kaunas regions also exceeds the average household income of Lithuania, only in the Kaunas region since 2014 it does not exceed Lithuania's limit.

Income inequality in Lithuania increased over the period of 2008–2017. The economic crisis during this period splits the period into two parts: periods of economic recession and economic recovery. In the period of the economic recession (2010–2012) there is a marked decrease in income inequality. This was influenced by the reduction of wages, low wage earners falling less than high income earners, as well as wage reduction was limited by the established minimum monthly wage. Also, in the face of unfavourable economic conditions, those with higher incomes do not allocate funds because of low interest investment, which leads to a decrease in their income. The income inequality is seen to be growing since 2012; rising economic conditions grow inequalities in income. Household income in the regions of Lithuania is uneven, income inequality is high. The highest income inequality is in Tauragė region and the lowest is in Šiauliai region. The higher income disparities prevail in economically weaker regions, but there is an uneven distribution of income in both economically stronger regions.

Garlienė, Inga. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų vertinimas Lietuvoje. Magistro baigiamasis projektas / vadovas doc. dr. Daiva Laskienė; Kauno technologijos universitetas, Ekonomikos ir verslo fakultetas.

Studijų sritis, studijų kryptis: Socialiniai mokslai, Ekonomika.

Reikšminiai žodžiai: *namų ūkių pajamos, pajamų nelygybė, Gini koeficientas, regionai, ekonomika*

Kaunas, 2019. 84 puslapiai.

SANTRAUKA

Ekonominės nelygybės problema tampa vis aktualesnė ne tik tarp atskirų šalių, vis dažniau galima pastebėti didelius ekonominius skirtumus tarp šalies regionų. Kalbant apie ekonominę nelygybę dažniausiai išskiriama turtinė ir pajamų nelygybė, tačiau pajamų skirtumai išskiriami kaip vienas svarbiausių nelygybės rodiklių. Pajamų skirtumai lemia gyventojų gyvenimo kokybę, pasitenkinimą gyvenimu, įvairias socialines problemas. Regionų skirtumai įtakoja ne tik netolygų pajamų ir turto pasiskirstymą juose, bet veikia ir visą šalies ekonominę padėtį, trukdo įgyvendinti šalies ekonominės politikos tikslus.

Tyrimo objektas – namų ūkių pajamų nelygybė Lietuvos regionuose.

Tyrimo tikslas – atlikti namų ūkių pajamų nelygybės Lietuvos regionuose vertinimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti pajamų nelygybės regioninių skirtumų problemos analizę.
2. Išnagrinėti pajamų nelygybės teorinius sprendimus.
3. Įvertinti Lietuvos regioninius skirtumus pagal BVP.
4. Atlikti pajamų nelygybės Lietuvos regioninių skirtumų vertinimą.

Palyginus regionų skirtumus pagal BVP labiausiai išsiskiria Vilniaus regionas, jame sukuriamas BVP vienam gyventojui gan žymiai viršija bendrą Lietuvos BVP vienam gyventojui, net 48,15 proc. Mažiausias BVP vienam gyventojui tenka Tauragės regionui, o palyginus su Vilniaus regionu, skirtumas yra gan ryškus, net 63 proc. Daugelio Lietuvos regionų ekonominiai pajėgumai yra žemi, gan ryškiai skiriasi nuo ekonomiškai stipresnių regionų.

Didžiąją dalį namų ūkių pajamų sudaro samdomojo darbo pajamos, taip pat nemažą dalį sudaro socialinės išmokos – apie 30 proc. Nagrinėjamu laikotarpiu labiausiai keitėsi savarankiško darbo dalis, kai kuriuose regionuose ji gan išaugo, augo ir socialinių išmokų dalis, labiausiai ji išaugo Utenos ir Marijampolės regionuose. Namų ūkių pajamų dinamikos analizė parodė, kad lyginamuoju laikotarpiu

visose apskrityse namų ūkių pajamos išaugo. Vilniaus regiono namų ūkių vidutinės disponuojamos pajamos visu lyginamuoju laikotarpiu buvo didžiausios, nuo 2014 metų jos pradėjo augti dar sparčiau. Klaipėdos ir Kauno regionų pajamos taip pat viršija Lietuvos vidutines disponuojamas namų ūkių pajamas, tik Kauno regione nuo 2014 metų jos nebesiekia Lietuvos ribos.

Pajamų nelygė Lietuvoje 2008–2017 m. laikotarpiu išaugo. Šiuo laikotarpiu vykusį ekonominę krizę padalija periodą į dvi dalis: ekonominio nuosmukio ir ekonominio pakilimo laikotarpius. Ekonominio nuosmukio laikotarpiu, 2010–2012 metais, matomas pajamų nelygės mažėjimas. Tam turėjo įtakos mažinamas darbo užmokestis, mažas pajamas gaunančiųjų darbo užmokestis mažėja mažiau nei didelės pajamas gaunančiųjų, taip pat darbo užmokesčio mažinimą riboja nustatytas minimalios mėnesinės algos dydis. Taip pat esant nepalankioms ekonominėms sąlygoms, turintys didesnes pajamas, neskiria lėšų investavimui dėl žemų palūkanų, tai lemia jų pajamų mažėjimą. Nuo 2012 metų matomas pajamų nelygės augimas, gerėjant ekonominėms sąlygoms didėja ir pajamų nelygė. Namų ūkių pajamos Lietuvos regionuose yra pasiskirčiusios netolygiai, pajamų nelygė yra didelė. Didžiausia pajamų nelygė yra Tauragės regione, o mažiausia – Šiaulių regione. Ekonomiškai silpnesniuose regionuose vyrauja didesni pajamų pasiskirstymo netolygumai, tačiau ir ekonomiškai stipresniuose regionuose egzistuoja gan netolygus pajamų pasiskirstymas.

TURINYS

Turinys	7
Paveikslų sąrašas	8
Lentelių sąrašas	10
Įvadas	11
1. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų problemos analizė.....	12
1.1. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų problematika.....	12
1.2. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų ištirtumas	15
2. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų teoriniai sprendimai	19
2.1. Pajamų nelygybės samprata	19
2.2. Pajamų nelygybę įtakojantys veiksniai	23
2.3. Pajamų nelygybės pasekmės ir įtaka ekonomikai.....	29
2.4. Regionų samprata ir ypatumai	31
2.5. Pajamų nelygybės matavimo metodai	35
3. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų Lietuvoje vertinimo tyrimo metodologija	43
4. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų Lietuvoje vertinimo tyrimo rezultatai	46
4.1. Regioninių skirtumų Lietuvoje vertinimas pagal BVP	46
4.2. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų vertinimas.....	49
4.2.1. Pajamų nelygybės Lietuvoje vertinimas	49
4.2.2. Namų ūkių pajamų dinamika ir struktūra.....	53
4.2.3. Pajamų nelygybės Lietuvos regionuose vertinimas	59
Išvados.....	66
Literatūra	68

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Namų ūkio pajamos pagal regionus, 2016 metais	14
2 pav. Gini koeficiento pokyčiai Lietuvoje ir Europos Sąjungoje 2005–2011 metais, proc.....	16
3 pav. Gyventojų pajamų nelygybės ir BVP pokyčio ryšys ES šalyse 2009 metais.....	17
4 pav. Ekonominės nelygybės veiksniai	20
5 pav. Socialinės ekonominės nelygybės klasifikacija.....	21
6 pav. Sritys, iš kurių gaunamos gyventojų pajamos	22
7 pav. Individo pajamų lygį lemiantys veiksniai.....	24
8 pav. Socialinę ekonominę nelygybę sąlygojantys veiksniai	24
9 pav. Pajamų nelygybę įtakojantys veiksniai	25
10 pav. Socialinės ekonominės nelygybės pasekmės.....	30
11 pav. Lietuvos regionai	32
12 pav. Lietuvos suskirstymas į du regionus.....	32
13 pav. Regiono konkurencingumo požymiai.....	34
14 pav. Lorenco kreivė.....	37
15 pav. Lorenco kreivė pagal BVP	39
16 pav. Lorenco kreivė ir Robin Hudo indeksas	40
17 pav. Lietuvos regionų BVP vienam gyventojui 2016 metais, tūkst. Eur	46
18 pav. Regionų BVP pasiskirstymas 2016 metais.....	47
19 pav. Regionų BVP pasiskirstymas, atsižvelgiant į gyventojų skaičių 2016 metais	47
20 pav. Standartinio nuokrypio ir variacijos koeficientai 2008–2016 metais.....	48
21 pav. Lietuvos decilių santykiai 2008–2017 metais	49
22 pav. Kvartilinis asimetrijos koeficientas Lietuvoje 2008–2017 metais	50
23 pav. Gini koeficientas Lietuvoje ir ES 2008–2017 metais, proc.....	51
24 pav. Gini koeficiento ir BVP vienam gyventojui ryšys 2008–2016 metais.....	52
25 pav. Gini koeficiento ir vidutinių disponuojamų pajamų ryšys 2008–2017 metais.....	52
26 pav. Vidutinių disponuojamų pajamų vienam namų ūkiui per mėnesį dinamika 2008–2017 metais, Eur	53
27 pav. Vidutinių disponuojamų pajamų vienam namų ūkio nariui per mėnesį dinamika 2008–2017 metais, Eur.....	54
28 pav. Lietuvos namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūra, 2017, proc.	55
29 pav. Lietuvos namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūros pokyčiai 2008–2017 metais, proc.	56

30 pav. Namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūra regionuose, 2017 metais, proc.	57
31 pav. Namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūros pokyčiai regionuose 2008– 2017 metais, proc.	58
32 pav. Namų ūkių pasiskirstymas pagal pajamų intervalus 2016 metais	59
33 pav. Deciliniai santykiai regionuose 2016 metais	60
34 pav. Kvartilinis asimetrijos koeficientas regionuose 2016 metais	61
35 pav. Namų ūkių pajamų pasiskirstymas regionuose 2016 metais	61
36 pav. Pajamų koncentracijos ir diferenciacijos koeficientai 2016 metais	62
37 pav. Gini koeficientas regionuose 2016 metais	63
38 pav. Gini koeficiento ir santykio tarp devinto ir pirmo decilių ryšys 2016 metais	63
39 pav. BVP ir Gini koeficiento ryšys 2016 metais	64
40 pav. Vidutinių disponuojamų pajamų ir Gini koeficiento ryšys 2016 metais	65

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Disponuojamos pajamos vienam namų ūkiui deciliuose 1996–2006 metais	15
2 lentelė. Gyventojų pajamų nelygė ir socialinių išmokų bei tiesioginių mokesčių perskirstymo poveikis 2005–2011 metais	18
3 lentelė. Pajamų samprata ir dedamosios	22
4 lentelė. Pajamų nelygės veiksniai ekonomikos pakilimo ir ekonomikos nuosmukio laikotarpiais.	26
5 lentelė. Veiklos kryptys, turinčios įtakos nelygybei ir augimui	28
6 lentelė. Koeficientų reikšmės	45
7 lentelė. Namų ūkių pajamos deciliuose, Eur	60

IVADAS

Temos aktualumas. Šiandieniniame pasaulyje šalys vis dažniau susiduria su ekonominės nelygybės problema. Ši problema aktuali ne tik tarp šalių, tačiau vis dažniau galima pastebėti didelius ekonominius skirtumus šalies viduje – tarp regionų. Kalbant apie ekonominę nelygybę dažniausiai išskiriama turtinė ir pajamų nelygybė. „Tarp šių dviejų nelygybių pagrindinis skirtumas yra laikotarpis, kalbant apie pajamų nelygybę, analizuojamos pajamos gaunamos tiriamu laikotarpiu, o gyventojų turtas gali būti sukauptas ir ankstesniais laikotarpiais ar paveldėtas“ (Zabarauskaitė ir Blažienė, 2012, p. 108).

Vienas svarbiausių nelygybės rodiklių yra pajamų diferenciacija. [...] Tai realūs gyventojų pajamų skirtumai, gyventojų pasiskirstymas pagal pajamų dydį. Pajamų diferenciacija didžia dalimi apsprendžia ir socialinę ekonominę nelygybę. Piniginės pajamos iš esmės nulemia gyventojų gyvenimo gerovę, darbo motyvaciją, nuo jų priklauso socialinė ekonominė žmonių padėtis ir politinė situacija visuomenėje (Rakauskienė, 2017, p. 60).

Lietuvoje ypač aktuali pajamų nelygybės problema tarp regionų. Vieni regionai klesti, verslas juose kuriasi noriai, tuo tarpu ekonomiškai silpnesniuose regionuose susiduriama su nedarbo problemomis, mažomis gyventojų pajamomis, žmonės emigruoja iš jų. Regionų skirtumai įtakoja ne tik netolygų pajamų ir turto pasiskirstymą juose, bet veikia ir visą šalies ekonominę padėtį, trukdo įgyvendinti šalies ekonominės politikos tikslus.

Tyrimo problema: mokslinėje literatūroje dažnai analizuojama pajamų nelygybė lyginant Lietuvą su kitomis Europos Sąjungos šalimi. Tačiau ir pačioje šalyje tarp regionų pastebimi ryškūs skirtumai, todėl svarbu išanalizuoti pajamų nelygybės regioninius skirtumus.

Tyrimo objektas – namų ūkių pajamų nelygybė Lietuvos regionuose.

Tyrimo tikslas – atlikti namų ūkių pajamų nelygybės Lietuvos regionuose vertinimą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti pajamų nelygybės regioninių skirtumų problemos analizę.
2. Išnagrinėti pajamų nelygybės teorinius sprendimus.
3. Įvertinti Lietuvos regioninius skirtumus pagal BVP.
4. Atlikti pajamų nelygybės Lietuvos regioninių skirtumų vertinimą.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų grupavimas, analizavimas, palyginimas, apibendrinimas, dinamikos ir struktūros analizė, struktūrinių koeficientų skaičiavimas.

1. PAJAMŲ NELYGYBĖS REGIONINIŲ SKIRTUMŲ PROBLEMOS ANALIZĖ

1.1. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų problematika

Ekonominė nelygybė yra gan dažnai šiuolaikinėje visuomenėje aptariama problema. Vienos šalys yra turtingesnės, turi daugiau išteklių, žmonės gyvena geresnėmis sąlygomis, kitose žmonės vargsta, gyvena skurdžiau. Tačiau ne išimtis ir šalies vidus, čia tarp regionų taip pat pastebimi gan nemaži skirtumai, egzistuoja nelygybė. Vieni regionai klesti, o kiti baigia išnykti, žmonės emigruoja iš jų. Lietuvoje tai taip pat tampa vis aktualesne problema, pastebimi gan nemaži nelygybės skirtumai tarp regionų, kai kuriuose sparčiai mažėja gyventojų.

Ekonominė nelygybė apima ne tik pajamų, bet ir turto pasiskirstymo skirtumus visuomenėje. Ekonominės nelygybės problemos susijusios su rezultatų ir galimybių lygybėmis. Dažniausiai rezultatų lygybė apibūdina šalis, kuriose asmenys turi panašias gerovės ir gyvenimo sąlygas. Galimybių lygybė yra susijusi su sąžininga, atvira konkurencija ir lygiomis galimybėmis (Balvočiūtė, 2014).

Čiulevičius ir Čiulevičienė (2008) teigia, kad „ekonominė nelygybė gali susiformuoti dėl įvairių priežasčių: fizinių – kiekvieno žmogaus gebėjimai yra nevienodi; asmeninių vertybinių – egzistuoja skirtumai vertinant darbą ir poilsį; socialinės raidos – spaudimas (vertimas) dirbti ar ne, – labai skirtingai suprantamas; politinių – mokesčiai, išsimokslinimas, darbo pobūdis ir t.t. lemia išlaidų paskirstymą“ (p. 46).

Mokslinėje literatūroje ekonominė nelygybė dažnai apibūdinama kaip pajamų ir turto nelygybė, tačiau pajamų nelygybė literatūroje analizuojama dažniau. Kaip teigia Ivaškaitė–Tamošiūnė (2015), „pajamų nelygybė suprantama kaip nevienodas pajamų pasiskirstymas tarp individų visuomenėje [...] didesnę ar mažesnę atotrūkį tarp turtingųjų ir skurstančiųjų pajamų. Ekonominę nelygybę vertinant plačiau, svarbu paminėti, kad ji apima ne tik pajamų, bet ir turto pasiskirstymo nelygybę, kuri dažnai yra netgi didesnė nei pajamų nelygybė“ (p. 20).

Zabarauskaitė ir Blažienė (2012) teigia, kad visuomenėje vyrauja požiūris, pagal kurį ekonominė nelygybė – tai pasaulio šalių ir ekonomikos tobulėjimo ir vystymosi pasekmė. Tačiau autorės pabrėžia, kad „tarp XX a. trečiojo ir septintojo dešimtmečio ekonominė nelygybė daugelyje pasaulio šalių labai sumažėjo. Tam didelę įtaką turėjo daugelyje šalių pradėta taikyti gerovės valstybės koncepcija. Šios tendencijos patvirtino, kad ekonominę nelygybę galima (bent iš dalies) valdyti, taikant tikslines ekonominės-socialinės politikos priemones. Siekiant minėto tikslo, itin svarbu analizuoti pajamų nelygybės atsiradimo priežastis ir jos dinamiką skirtingais ekonominiais laikotarpiais, ieškoti priemonių, galinčių sumažinti ekonominės nelygybės mastą šalyje“ (p. 108).

Lazutka (2003) teigia, kad tokie reiškiniai, kaip „skurdas, blogesnė gyventojų sveikata ir didesnės išlaidos sveikatos apsaugai, didesnis mirtingumas, smurtas, psichologinis stresas“ (p. 22) – tai dažniausios neigiamos pajamų nelygybės pasekmės. Autorius pabrėžia, kad mažas pajamas gaunantys gyventojai, palyginti su turtingaisiais gyventojais, neturi pakankamai lėšų, kad galėtų įgyti gerą išsilavinimą, negali pakankamai savęs realizuoti ekonominėje veikloje.

Lisauskaitė (2010) taip pat išvelgia neigiamas nelygybės priežastis. Autorė įvardija tokias netolygaus pajamų ir išlaidų pasiskirstymo pasekmes, kaip gyventojų poliarizacija, aukštas skurdo lygis, aukšti netolygaus pasiskirstymo rodikliai. Didėjanti nelygybė skatina žmonių tarpusavio pavydą, stiprėja konkurencija, mažėja tarpusavio pasitikėjimas – visa tai veikia socialinio gyvenimo kokybę ir ji prastėja.

Balvočiūtė (2014) pabrėžia, kad yra daug nuomonių apie mokslo literatūroje pateiktas problemas, susijusias su pajamų nelygybe. Viena iš nuomonių, kad didėjanti pajamų nelygybė turi įtakos daugeliui socialinių ir ekonominių problemų. Tačiau kiti mano, kad mažėjanti pajamų nelygybė turėtų būti vertinama atsižvelgiant į du būdus:

- socialinės lygybės požiūriu – pajamų nelygybės mažėjimas dažniausiai laikomas teigiamu ir pageidautinu reiškiniu dėl visuomenės moralės ir teisingumo nuostatų;
- ekonominio efektyvumo metodo požiūriu – dėl pajamų lygybės mažėja žmonių iniciatyvumas. Pajamų išlyginimas veda į darbo stimulų išnykimą, taip pat dėl pelno ir palūkanų sumažėjimo prarandama tendencija taupyti ir investuoti. Be to, žmonės tampa mažiau aktyvūs ir nenori rizikuoti, praranda verslo įgūdžius.

Misiūnas ir Bratčikovienė (2007) teigia, kad „pajamų diferenciacija nėra ydingas reiškinys. Ekonominė logika reikalauja, kad už skirtingo pobūdžio, skirtingos kvalifikacijos, patirties, atsakomybės reikalaujančius darbus būtų apmokama skirtingai, bet šis skirtumas neturėtų viršyti normų bei būti iškreiptas dėl ne nuo individo priklausančių aplinkybių, negali iššaukti ryškaus pajamų skirtumo tose pačiose socialinėse grupėse“ (p. 10).

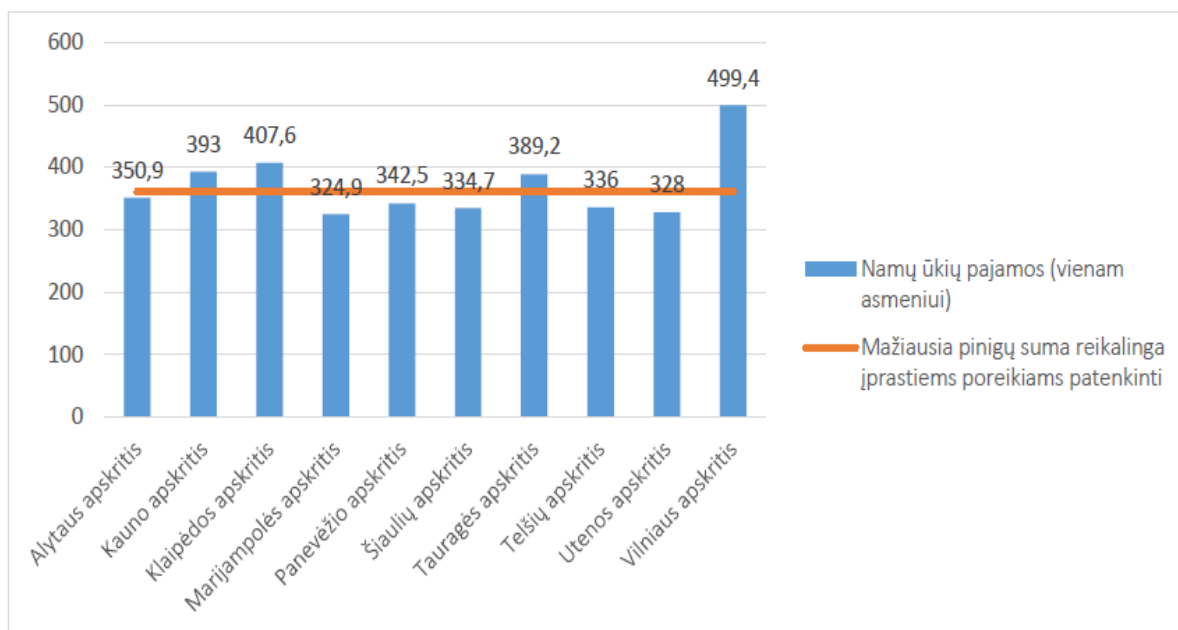
Lisauskaitė (2010) pabrėžia, kad „ekonominis augimas dar negarantuoja socialinės gerovės didėjimo, nes tuo pat metu vyksta nacionalinių pajamų persiskirstymas, kuris dėl skirtingo socialinio teisingumo supratimo ir valstybėje vykdomos ekonominės politikos sukelia didesnę ar mažesnę gyventojų pajamų ir vartojimo išlaidų nelygybę“ (p. 268).

Bruneckienė ir Palekienė (2012) teigia, kad regionuose, kuriose yra didesnė nelygybė, ekonomika auga lėčiau, dėl egzistuojančios nelygybės kyla daugiau nusikaltimų, socialinių neramumų ar stiprių konfliktų. Regionuose, kuriose ekonomika yra stipri – kapitalo apyvarta yra daug greitesnė, didesnis pelningumas, investuotojai turi geresnes sąlygas, taip pat ir darbuotojams daug paprasčiau įsidarbinti ir gyventi, geresnės sąlygos inovacijoms diegti. Autorės pabrėžia, kad labiausiai didina ekonominius (ir ne tik) skirtumus tarp regionų šalyje tai, jog „Ekonomiškai silpni regionai dėl savo nepatrauklumo,

susiduria su aukštu nedarbo lygiu, mažomis gyventojų pajamomis ir silpna perkamąja galia ir tampa verslui dar labiau nepatrauklūs. Tai užkerta kelią reikalingų prielaidų situacijai regione pakeisti ir skatina gyventojus emigruoti iš jo“ (p. 954).

Butkus ir Matuzevičiūtė (2011) teigia, kad vienodų galimybių užtikrinimas gyventojams, neatsižvelgiant į jų gyvenamąją vietą yra daugelio šalių problema. „Šios problemos neįmanoma išspręsti, neįvertinus teritorinių, socialinių bei ekonomikos raidos skirtumų ir jų masto. Labai svarbu suprasti šio proceso priežastis ir pobūdį, kadangi net maži regionų ekonomikos augimo skirtumai, susikaupę per ilgą laiką, gali lemti labai nevienodą žmonių gyvenimo lygį įvairiose šalies vietose. Šie skirtumai neigiamai veikia tolesnį ekonomikos augimą ir didina ekonominę, socialinę ir politinę įtampą tarp regionų, o tai lemia neefektyvų teritorinį išteklių paskirstymą ir jų panaudojimą“ (p. 66).

Lietuvoje taip pat išvelgiama regionų nelygybės problema. Vidaus reikalų ministerija sudarė Lietuvos regioninės politikos Baltąją knygą, kurioje numatomi veiksmai siekiant stiprinti regionus ir mažinti nelygybę tarp jų. Baltojoje knygoje minima, kad gyventojų užimtumas ir pajamos daugelyje apskričių leidžia patenkinti tik minimalius – išgyvenimo poreikius ir nesiekia pačių gyventojų nurodomos sumos, reikalingos patenkinti jų įprastus poreikius. Kaip matyti 1 paveikslėlyje, tik keturiose apskrityse namų ūkių pajamos viršija nurodytą sumą, kuri yra 361 Eur.

1 pav. Namų ūkio pajamos pagal regionus, 2016 metais (Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga, p. 11)

Apibendrinant galima teigti, kad ekonominė nelygybė yra gan aktuali ir svarbi problema, kuri sukelia neigiamas pasekmes, tokias kaip skurdas, nusikalstamumas, žmonių nepasitenkinimas, aukštas nedarbo lygis. Pajamų nelygybės problema yra gan aktuali ne tik tarp šalių, bet ir šalies viduje, tarp regionų – vieni šalies regionai klesti, o silpni regionai susiduria su problemomis. Netolygus ekonomikos

augimas tarp šalies regionų silpnina visą šalies ekonomikos augimą ir vystymąsi. Ne išimtis ir Lietuvos regionai, čia taip pat pastebima nelygybės problema. Apžvelgiant Lietuvos padėtį, galima teigti, kad geriausia padėtis yra Vilniaus apskrityje, čia namų ūkių pajamos žymiai viršija kitų apskričių pajamas, kitose apskrityse pajamos daug mažesnės. Daugelyje apskričių jos net nesiekia ribos, reikalingos būtiniams poreikiams patenkinti.

1.2. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų ištirtumas

Mokslinėje literatūroje ekonominė nelygybė yra analizuojama gan aktyviai tarp Lietuvos ir užsienio autorių. Autoriai analizuodami ekonominę nelygybę dažniausiai analizuoja gyventojų gaunamas pajamas, taip pat analizuojamos pajamų nelygybės sukeltos pasekmės, poveikis ekonomikai ir jos augimui, šalys lyginamos tarpusavyje. Lietuva dažniausiai lyginama su Europos Sąjungos (ES) šalimis. Siekiant geriau atskleisti nagrinėjamos temos problemą, toliau bus apžvelgiami autorių atlikti tyrimai ir gauti rezultatai.

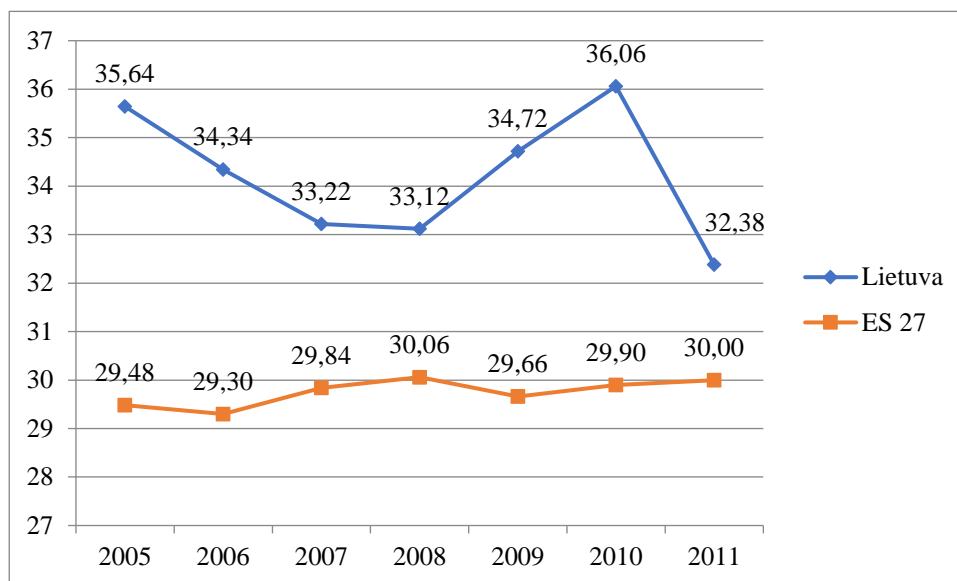
Skučienės (2008) atliktas pajamų nelygybės tyrimas 1996–2006 m. parodė, kad pajamų nelygybė Lietuvoje yra viena didžiausių ir gerokai viršija ES vidurkį. Dešimties metų laikotarpiu neturtingiausio visuomenės sluoksnio pajamos išaugo apie pusę procentinio punkto (1 lentelė), tačiau labiausiai pajamos augo pasiturinčiųjų sluoksnyje, tai reiškia, kad lyginamuoju laikotarpiu nelygybė didėjo.

1 lentelė. Disponuojamos pajamos vienam namų ūkiui deciliuose 1996–2006 metais (Skučienė, 2008, p. 28)

Pajamų decilis	1996	2006	Pajamų dalies pokytis proc. punktais
	% nuo visų pajamų		
1	2,1	2,7	+0,6
2	4,6	4,5	-0,1
3	5,8	5,5	-0,3
4	6,8	6,8	0
5	7,8	7,4	-0,4
6	8,9	8,1	-0,8
7	10,4	9,0	-0,6
8	12,3	11,0	-1,3
9	15,2	15,7	+0,5
10	26,2	29,4	+3,2

Balvočiūtė (2014) nagrinėjo pajamų nelygybės pasikeitimus ES šalyse 2005–2011 metais. Nustatyta, kad 2011 m. ES šalyse, palyginti su 2005 m., gyventojų pajamų nelygybės pasiskirstymas labai pasikeitė. Lyginamojo laikotarpio pabaigoje buvo mažiau šalių, turinčių labai didelę nelygybę pajamų srityje, tačiau tuo pačiu metu buvo mažiau šalių, turinčių mažą pajamų nelygybę. Analizuojamo laikotarpio metu pajamų nelygybė Lietuvoje keitėsi labai nereguliariai, o palyginus su ES vidurkiu (2 pav.), pajamų nelygybė Lietuvoje viršija ES vidurkį. Beveik visą laikotarpį (išskyrus 2006 ir 2010 metus) Lietuvoje GINI koeficientas padidėjo, o ES sumažėjo ir atvirkščiai. Remiantis gautais rezultatais,

autorė teigia, kad Lietuva gali būti įtraukta į šalių grupę, kurioje ekonominio augimo metu šalių pajamų nelygybė didėja.

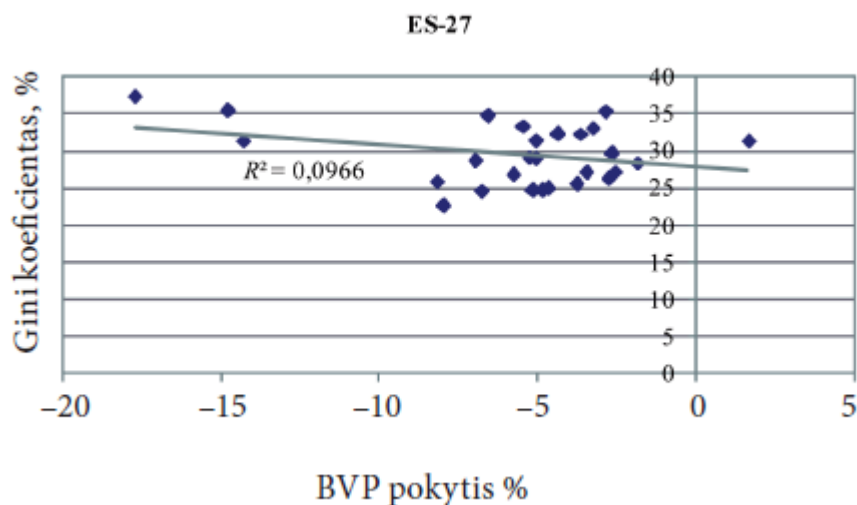
2 pav. Gini koeficiento pokyčiai Lietuvoje ir Europos Sąjungoje 2005–2011 metais, proc. (Balvočiūtė, 2014, p. 10)

Lisauskaitė (2010) nagrinėjo Lietuvos gyventojų pajamų ir vartojimo išlaidų nelygybę. Vidutinis darbo užmokestis 2000–2008 m. išaugo beveik tris kartus, ypač sparčiai pradėjo augti Lietuvai įstojus į ES. Tačiau didėjant gyventojų pajamoms, didėja ir skirtumas tarp didžiausias ir mažiausias pajamas gaunančių gyventojų. Atliktas tyrimas parodė, kad Lietuvai būdingas aukštas pajamų netolygumo lygis. Mažas pajamas gaunantys gyventojai didžiąją dalį pajamų sunaudoja einamosioms išlaidoms ir būtiniausioms reikmėms, mažiausiai gali skirti sveikatos priežiūrai, švietimui, poilsiui ir kultūrai. Lietuvos gyventojų pajamos savo dydžiu atsilieka nuo ES vidurkio ir nesukuria norimos visuomenės gerovės ir gyvenimo kokybės.

Butkus ir Matuzevičiūtė (2011) atliko ES šalių regionų skirtumų 1995–2008 metais vertinimą. Atliktas vertinimas parodė, kad ES šalyse skirtumai tarp regionų lyginamuoju laikotarpiu labiau didėjo nei mažėjo, divergavo 19 šalių iš 25. Autoriai daro gana svarbią išvadą, kad atliekant ES ekonomikos teritorinių skirtumų ir jų priežasčių vertinimą, daug svarbiau yra nagrinėti regioninius skirtumus pačiose šalyse, nei tarp šalių. Lyginamuoju laikotarpiu skirtumai tarp ES šalių vis mažėja, tad regionų ekonomikos skirtumai labiau susiję su pačioje šalyje esančiais skirtumais.

Zabarauskaitė ir Blažienė (2012) analizavo, ar gyventojų pajamų nelygybė priklauso nuo ekonominių ciklų, ar yra tarp jų ryšys 1996–2010 metų laikotarpiu. Siekiant išsiaiškinti buvo nagrinėjamas Gini koeficiento ir BVP vienam gyventojui ryšys ES šalyse. Kaip matyti 3 paveikslėlyje, 2009 m. vykusį ekonominę recesiją neturėjo įtakos ekonominei nelygybei. Taigi autorės teigia, kad „konkreiti priklausomybė tarp pajamų nelygybės kitimo krypties ir ekonomikos ciklo fazės nenustatyta

– pajamų nelygybės kitimo kryptį lemia ne konkretus ekonomikos ciklas, bet šalyje vykdoma ekonominė socialinė politika bei jos atitiktis esamai ekonominio ciklo fazei“ (p. 114).

3 pav. Gyventojų pajamų nelygybės ir BVP pokyčio ryšys ES šalyse 2009 metais (Zabarauskaitė ir Blažienė, 2012, p. 114)

Van de Werfhorst & Salverda (2012) analizavo ekonominės nelygybės pasekmes, kaip jos įtakoja socialinį pasitikėjimą, politinius rezultatus, žmonių gerovę, savo suvokiamą sveikatą. Pagal autorių ištirtas įvairias sąsajas, galima išskirti tokias išvadas:

- socialinis pasitikėjimas yra žemesnis tose ES šalyse, kuriose yra didesnė nelygybė;
- didesnė nelygybė įtakoja politinius rezultatus, mažėja piliečių politinis susidomėjimas, dalyvavimas nacionaliniuose rinkimuose.
- didesnė pajamų nelygybė veda link didesnės piliečių demokratinės nelygybės;
- žmonės, gyvenantys nelygiose visuomenėse, yra vidutiniškai šiek tiek mažiau laimingi, nei žmonės, gyvenantys lygiateisiškose visuomenėse, be to, laimės išsisklaidymas didėja kartu su nelygybe;
- ryšys tarp nelygybės ir savo suvokiamos sveikatos nenustatytas;
- nelygybės ir asmeninių rūpesčių sąsaja parodė, kad baimė tapti smurtinių nusikaltimų auka yra didesnė visuomenėse, kuriose vidutinė pajamų nelygybė yra aukštesnė.

Rodriguez-Pose & Tselios (2010) tyrinėjo, kaip pajamų nelygybė ir išsilavinimo nelygybė veikia regionų ekonomikos augimą Vakarų Europoje. Atliktas tyrimas parodė, kad tiek pajamų, tiek išsilavinimo nelygybė veikia regionų ekonomikos augimą. Esami pajamų ir išsilavinimo skirtumai yra laikomi ekonomiką skatinančiais veiksniais ir jie turėtų skatinti ekonomikos augimą. Autoriai teigia, kad sąsajos tarp pajamų vienam gyventojui ir regionų augimo Vakarų Europoje nėra aiškios, nes elgesio koeficientas dėl mažesnių pajamų vienam gyventojui yra labai jautrus pajamų nelygybės, išsilavinimo

ir kitiems kintamiesiems. Išsilavinimo pasiekimai teigiamai susiję su ekonomikos augimu, bet taip pat tyrimas parodė, kad sąsajos tarp išsilavinimo nelygybės ir augimo yra stipresnės.

Ivaškaitė-Tamošiūnė (2015) nagrinėjo socialinių išmokų ir mokesčių vaidmenį mažinant pajamų nelygybę 2005–2011 metais. Tiriamuoju laikotarpiu gyventojų disponuojamų pajamų nelygybė išliko mažesnė nei rinkos pajamų nelygybė. Tiek ekonominio pakilimo, tiek nuosmukio metu disponuojamų pajamų nelygybės svyravimai yra daug mažesni, autorė daro išvadą, kad valstybė prisideda prie pajamų išlyginimo ir vaidina gan svarbų vaidmenį ekonominio nuosmukio metu. Lietuvoje mažinant pajamų nelygybę svarbų poveikį atlieka socialinės išmokos, mokesčiai yra mažai reikšmingi (2 lentelė).

2 lentelė. Gyventojų pajamų nelygybė ir socialinių išmokų bei tiesioginių mokesčių perskirstymo poveikis 2005–2011 metais (Ivaškaitė-Tamošiūnė, p. 28)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pajamų komponentai	Dalinis priemonių grupių poveikis (proc.) visam pajamų nelygybės mažinimo rezultatui						
Gyventojų pajamų mokestis	13,20	11,73	8,91	5,71	4,49	3,75	3,66
Socialinio draudimo įmokos	-2,16	-2,02	-2,87	-2,49	-1,27	-3,04	-3,60
Socialinės paramos išmokos	10,56	11,32	9,58	11,16	15,49	16,58	15,98
Socialinio draudimo išmokos	78,40	78,97	81,34	85,62	81,29	82,71	83,95

Vitunskienė (2002), Čiulevčienė, Čiulevičius ir Šiuliauskienė (2006b) nagrinėjo namų ūkių pajamų nelygybės skirtumus tarp kaimo ir miesto gyventojų. Atlikti tyrimai parodė, kad kaime pajamų nelygybė yra ženkliai didesnė nei mieste, taip pat ir tarp pačių kaimo gyventojų nelygybė yra didesnė, nei tarp miesto gyventojų.

Apžvelgta literatūros šaltinių analizė parodė, kad dažniausiai nagrinėjama pajamų nelygybė tarp ES šalių, Lietuva yra lyginama su ES šalimis. Atlikti tyrimai parodė, kad Lietuvoje pajamų nelygybė yra gan didelė ir viršija ES vidurkį. Mažas pajamas gaunantiems gyventojams pajamų pakanka tik būtiniausioms reikmėms, kitiems poreikiams patenkinti pajamų neužtenka. Kaimo vietovėse pajamų nelygybė yra didesnė nei miesto. Autoriai pabrėžia, kad skirtumai tarp šalių vis mažėja, tad vis svarbiau nagrinėti pajamų skirtumus šalies viduje. Ekonominės nelygybės regioniniai skirtumai yra mažai tyrinėti tarp regionų, ypač Lietuvos atveju.

2. PAJAMŲ NELYGYBĖS REGIONINIŲ SKIRTUMŲ TEORINIAI SPRENDIMAI

2.1. Pajamų nelygybės samprata

Hicks (2015) teigia, kad ekonominę nelygybę apibrėžti ir apibūdinti yra labai sudėtinga. Autoriai diskutuoja apie tai, kad lygybė yra gan aiški, pvz.: lygios pyrago dalys, vienodas dienų skaičius per savaitę arba lygus darbo užmokestis už tą patį darbo krūvį. Tuo tarpu, nelygybė apibrėžiama tuo, ko nėra, kaip nevienodas, nelygiavertis. Penkiasdešimt ir penkiasdešimt yra lygybė, penkiasdešimt vienas ir keturiasdešimt devyni yra nelygybė, tačiau ne tokia pat kaip aštuoniasdešimt penki ir penkiolika. Autoriai teigia, kad ekonominė nelygybė yra teisingumo reikalas, kuris liečia daugelį žmonių gerovės aspektų. Žmogiškųjų gebėjimų samprata, o ne vien tik pajamų sutelkimas, suteikia platesnį supratimą apie ekonominį išsivystymą. Puškorius (2016) teigia, jog „nelygybė yra siauresnė samprata nei visuotinė gerovė, nes ir esant tobulai lygybei žmonių gyvenimo lygmuo gali būti labai įvairus, o kai kuriuose šalyse ir artimas skurdo ribai“ (p. 608). „Nelygybė matuoja santykius tarp gyventojų dalies ir pajamų (išlaidų), kurias patiria ta gyventojų dalis. [...] Maksimali nelygybė būtų tuo atveju, jeigu vienas asmuo patirtų visas išlaidas. Minimali nelygybė būtų tada, jeigu visi gyventojai pasidalytų po vienodą išlaidų dalį“ (Čiulevičius, Čiulevičienė, 2008, p. 46).

Zabarauskaitė ir Blažienė (2012) teigia, kad ekonominė nelygybė „apima visus ekonominio turto ir pajamų pasiskirstymo visuomenėje skirtumus“ (p. 108). Autorės pažymi, kad literatūroje, kalbant apie ekonominę nelygybę, išskiriama pajamų nelygybė ir turtinė nelygybė. Tarp šių dviejų nelygybių pagrindinis skirtumas yra laikotarpis, kalbant apie pajamų nelygybę, analizuojamos pajamos gaunamos tiriamu laikotarpiu, o gyventojų turtas gali būti sukauptas ir ankstesniais laikotarpiais ar paveldėtas.

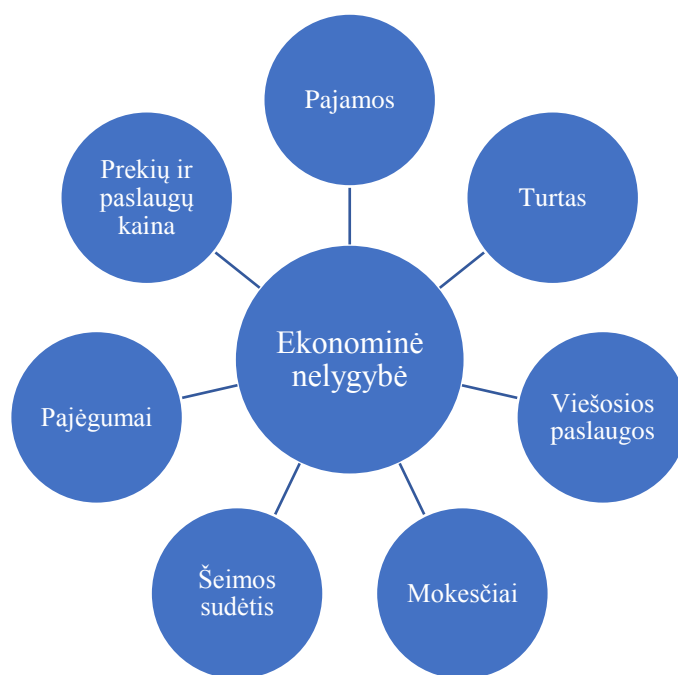
Bapuji (2015) ekonominę nelygybę apibrėžia kaip išteklių pasiūlos paskirstymo, prieigos prie produktyvių išteklių ir atlygio už darbą netolygumus, kurie riboja žmonių funkcijų vykdymą. Šis apibrėžimas apima netolygų pasiskirstymą trimis aspektais. Pirma, tai apima išteklių pasiskirstymą, kurie gali būti finansiniai (pvz.: turtas) ar nefinansiniai (pvz.: socialinis statusas). Antra, tai netolygus produktyvių išteklių gavimas (pvz.: švietimas, sveikata, mityba). Išteklių yra nevienodai paskirstomi visose visuomenėse, tačiau vienodos galimybės naudotis produktyviais ištekliais suteikia asmenims, neturintiems išteklių, pasiekti socialinį mobilumą ir pasinaudoti produktyviomis galimybėmis. Trečia, šis apibrėžimas apima darbo užmokesčio netolygumus.

Rakauskienė, Puškorius, Diržytė, Servetkienė, Krinickienė, Bartuševičienė, Volodzkienė, Juršėnienė, Kisielytė (2017) išskiria tokį ekonominės nelygybės apibrėžimą: „Ekonominė nelygybė – tai skirtumai, kurie atsiranda įvairiai matuojant ekonominę gerovę tarp individų, grupių, visuomenių, šalių. Kartais ekonominė nelygybė suvokiama kaip pajamų nelygybė, turtinė nelygybė arba turto atotrūkis.

Ekonomistai paprastai telkia dėmesį netolygumams trimis matmenimis: turtas, pajamos, vartojimas” (p. 48).

Fenna & Tapper (2015) teigia, kad ekonominės nelygybės samprata yra sudėtinga, tačiau svarbiausi jos aspektai yra pajamos ir turtas. Literatūroje dažniausiai dominuoja pajamos, kadangi jas lengviau išmatuoti, tuo tarpu turtą įvertinti yra sunkiau dėl nepakankamų duomenų.

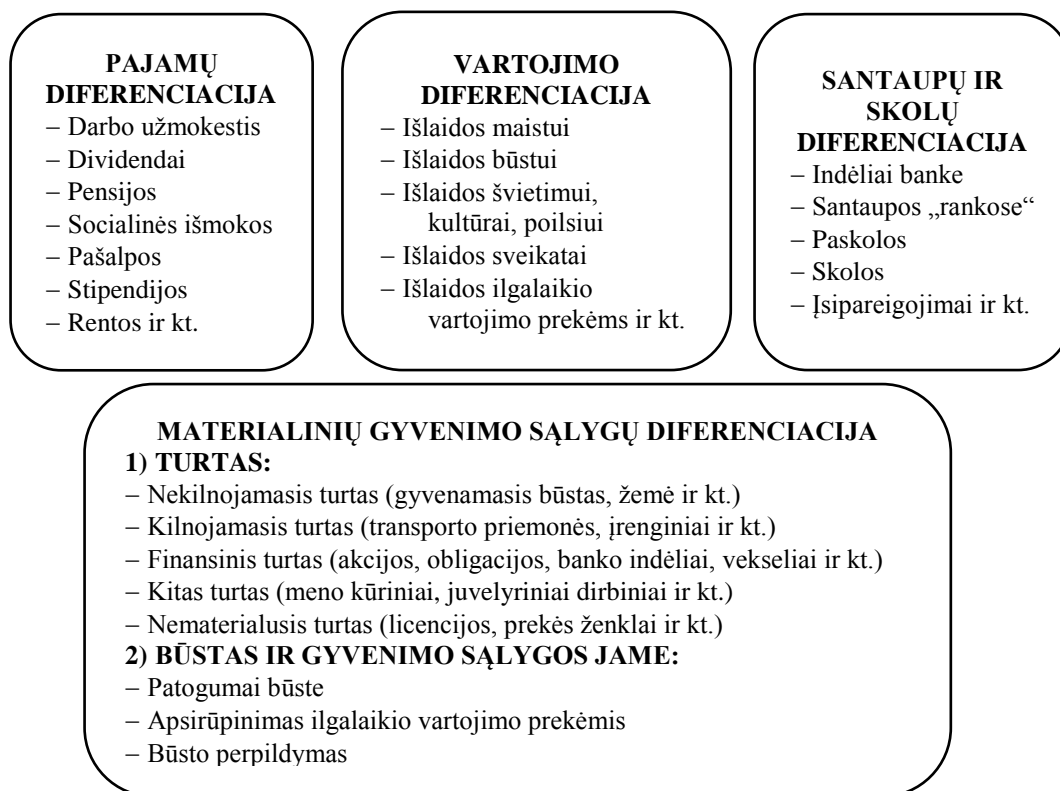
O'Connor & Staunton (2015) teigia, kad ekonominę nelygybę sudaro daug veiksnių (4 pav.), tai ne tik pajamos ir turtas, bet ir viešosios paslaugos, mokesčiai, šeimos sudėtis, pajėgumai, prekių ir paslaugų kaina. Viešųjų paslaugų kokybė, jų prieinamumas, prisitaikymas prie aplinkos pokyčių prisideda prie ekonominės nelygybės. Mokesčių didinimas ar mažinimas įtakoja gyventojų pajamas. Šeimos sudėtis taip pat įtakoja pajamas, jeigu šeimoje daug narių, o pajamas uždirba tik vienas žmogus, tai visos šeimos pajamos yra nedidelės. Pajėgumai daro įtaką gaunamoms gyventojų pajamoms iš rinkos, jų galimybėms gauti materialias prekes. Pajėgumai taip pat apima žmonių išsilavinimą ir įgūdžius, jų galimybes gauti finansines paslaugas, tikimybes būti diskriminuojamiems, prieigą prie socialinių tinklų, negalią. Autoriai pabrėžia, kad vertinant ekonominę nelygybę svarbu išanalizuoti visus šiuos veiksnius.

4 pav. Ekonominės nelygybės veiksniai (O'Connor & Staunton, 2015, p. 27)

Rakauskienė ir kt. (2017) kalbėdami apie ekonominę nelygybę, skirsto ją į keturias grupes: pajamų, vartojimo, santaupų ir skolų, materialių gyvenimo sąlygų nelygybę. Detalesnis kiekvienos grupės apibūdinimas pateiktas 5 paveikslėlyje. Autoriai, kaip svarbiausią, išskiria pajamų diferenciaciją, kadangi ji parodo realius gyventojų pajamų skirtumus ir turi gan didelę įtaką visai ekonominei nelygybei. Ne ką mažiau svarbesnė ir vartojimo nelygybė, norint įvertinti gerovę, vartojimas yra labiau tinkamesnis

rodiklis nei pajamos. Gan svarbus vaidmuo tenka ir turtui, jis suteikia didesnes galimybes, laisves jo turėtojams, padeda įgyvendinti tikslus, suteikia galią.

5 pav. Socialinės ekonominės nelygybės klasifikacija (Rakauskienė ir kt., 2017, p. 58)

„Gyventojų nelygybę vartojant materialines gėrybes ir naudojantis paslaugomis žymia dalimi lemia gaunamų pajamų nelygybė“ (Čiulevičienė ir kt., 2006a, p. 34). „Pajamų nelygybė yra apibrėžiama pajamų skirtumais ekonomikoje tarp individų, asmenų, namų ūkių, šalių ar bet kokio identifikuojamo subjektų derinio (Dilius, 2017, p. 26). Tačiau pajamų nelygybę kiekvienas žmogus vertina skirtingai, tai priklauso nuo žmogaus socio-ekonominio statuso, nuo lyties, amžiaus. Žmonės, turintys žemesnį statusą, ekonominę nelygybę sieja su švietimo, paveldėjimo, išsilavinimo galimybėmis, o turintys aukštesnį statusą – su gebėjimais ir įdėtu darbu. Vyresni žmonės mažiau toleruoja nelygybę nei jaunesni, o moterims pajamų nelygybė atrodo daug didesnė nei vyrams (Skučaitė ir Kaminaitė, 2017). Tos pačios pajamos skirtingiems žmonėms gali turėti skirtingą reikšmę, žmonių požiūris ir poreikiai yra skirtingi, tam turi įtakos šalies ekonomikos išsivystymas, šalies istorijos, kultūros lygio, visuomenės požiūrio, žmogaus išsilavinimo lygis (Lisauskaitė, 2010). „Piniginės pajamos iš esmės nulemia gyventojų gyvenimo gerovę, darbo motyvaciją, nuo jų priklauso socialinė ekonominė žmonių padėtis ir politinė situacija visuomenėje“ (Rakauskienė ir kt., 2017, p. 60).

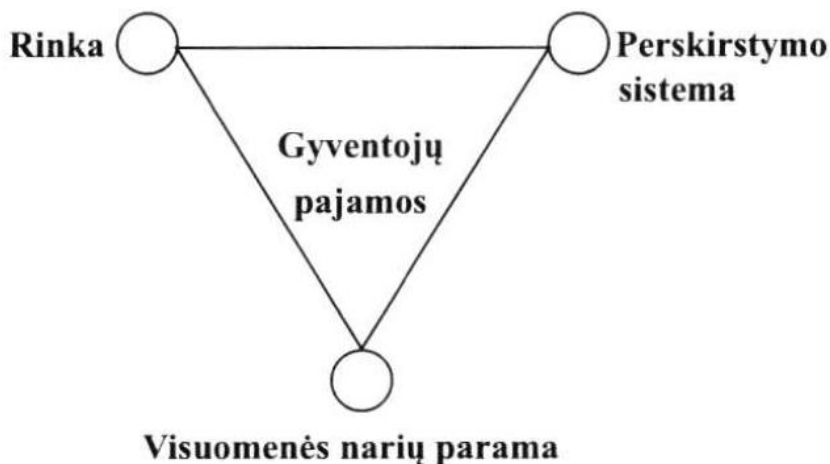
Ivaškaitė-Tamošiūnė (2015) teigia, kad vertinant pajamų nelygybę svarbu atskirti pirmines ir disponuojamas pajamas, šių pajamų samprata patekta 3 lentelėje. Pirminėmis pajamomis vadinamos

rinkoje gyventojų uždirbtos pajamos prieš mokesčių atskaitymą ir socialines išmokas. Jos skiriasi nuo disponuojamųjų pajamų, kurias gyventojas gali skirti vartojimui ar taupymui.

3 lentelė. Pajamų samprata ir dedamosios (Ivaškaitė-Tamošiūnė, 2015, p. 22)

<i>Pajamų dedamosios</i>	<i>Pajamų nelygybės vertinimas</i>
<i>Užimtumo pajamos + individualiai dirbančiųjų pajamos + pensijos iš privačių fondų + išeitinės išmokos + pajamos iš investicijų + pajamos iš nuomos + pajamos iš vaikų iki 16 metų + privatūs pervedimai iš kitų namų ūkių + alimentai = pirminės (bruto) pajamos</i>	Pirminių (bruto) pajamų nelygybė
<i>– darbuotojo socialinio draudimo įmokos – gyventojų pajamų mokestis + socialinio draudimo išmokos (senatvės pensija, negalios pensija, našlio pensija, išankstinė pensija, motinystės pašalpa, motinystės (tėvystės) pašalpa, tėvystės pašalpa, nedarbo draudimo išmoka, ligos išmoka) + socialinės paramos išmokos (pašalpos būstui, socialinė pašalpa, savivaldybių ir NVO parama, išmoka vaikui, vienkartinė išmoka gimus vaikui, globos (rūpybos) išmoka, su mokymusi susijusios išmokos, vienkartinė išmoka nešėčiai moteriai) = disponuojamosios pajamos</i>	Disponuojamųjų pajamų nelygybė

Blažienė ir Zabarauskaitė (2011) išskiria tris pagrindines sritis, iš kurių gyventojai gauna pajamas (6 pav.): rinka, perskirstymo sistema ir visuomenės narių parama. Rinka – tai sritis, kurioje pajamos gaunamos iš turimo fizinio (nekilnojamo turto, ilgo vartojimo prekių), finansinio turto (akcijų, vertybinių popierių, banko sąskaitų) ir žmogiškojo kapitalo (sukauptų žinių, įgūdžių). Perskirstymo sistema yra susijusi su valstybės įsipareigojimais, gyventojai gauna pajamas iš socialinės apsaugos sistemos. Autorės išskiria ir trečiąją sritį, iš kurios gyventojai taip pat gali gauti pajamų – tai visuomenės narių parama. Ši sritis nėra susijusi su įsipareigojimais, tai savarankiška kitų asmenų parama, kuri gali būti gaunama iš šeimos narių, draugų, giminaičių, tai pat ir nevyriausybinų organizacijų.

6 pav. Sritis, iš kurių gaunamos gyventojų pajamos (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011, p. 97)

Skučienė (2008) išskiria konservatyvųjį ir radikalųjį požiūrį į pajamų nelygybę. „Remiantis konservatyviuoju požiūriu, sistema teikia atlygius labiausiai nusipelnusiems (dėl savo pastangų ir sunkaus darbo), taigi status quo išlaikymas visuomenėje saugo visų interesus. Pagal radikalųjį požiūrį, galingieji paprasčiausiai pasinaudoja savo jėga, prievarta, diskriminaciniais mokesčių įstatymais ir kitais

metodais didinti savo turtą. Pagal šį požiūrį, pernelyg didelis nelygybės laipsnis visuomenėje gali pažeisti visuomenės funkcionavimą bei jos piliečių gerovę“ (p. 25).

Apibendrinant, galima teigti, jog ekonominė nelygybė – tai ekonominiai skirtumai visuomenėje, kurie dažniausiai apibūdinami pajamų ir turto skirtumais. Nelygybės apibūdinimas yra gan sudėtingas uždavinys, kiekvieno žmogaus suvokimas, gyvenama vieta, socialinė aplinka, išsilavinimas yra skirtingi, todėl ir nelygybę kiekvienas supranta ir vertina skirtingai. Pajamų ir turto nelygybių pagrindinis skirtumas yra laikotarpis, pajamos gaunamos analizuojamu laikotarpiu, o turtas gali būti sukauptas ir ankstesniais laikotarpiais. Analizuojant pajamų nelygybę svarbu išsiaiškinti ir suprasti kas sudaro pajamas. Išskiriamos dvi pajamų rūšys: pirminės ir disponuojamos pajamos. Pirminės pajamas sudaro uždirbtos, gautos iš rinkos pajamos – tai samdomojo, savarankiško darbo pajamos, pajamos iš investicijų, nuomos ir kitos gautos pajamos. Disponuojamas pajamas sudaro gautos socialinės išmokos ir pirminės pajamos, atskaičius mokesčius. Šias pajamas gyventojau jau gali skirti vartojimui ir kitiems tikslams

2.2. Pajamų nelygybę įtakojantys veiksniai

Pajamų nelygybę įtakoja daug veiksnių, vienus jų veikia šalyje priimami įstatymai, vyriausybės veikla, kiti – labiau atskiro individo asmeninės savybės, sugebėjimai, paveldėjimo galimybės. Mokslinėje literatūroje išskiriama daug įvairių veiksnių, kurie įtakoja ekonominę nelygybę, jie ir bus aptariami šiame skyrelyje.

„Pajamos tarp individų pasiskirsto netolygiai dėl daugelio priežasčių – nevienodo individų turimo turto (fizinio ir finansinio turto bei žmogiškojo kapitalo) ir jo paklausos skirtumų, demografinių veiksnių (namų ūkio dydžio ir sudėties, amžiaus), geografinių veiksnių (regioninės ekonomikos ypatumų, gamtinių ar klimato sąlygų), tiesiog sėkmės ar atsitiktinumo“ (Zabarauskaitė ir Blažienė, 2012, p. 109).

Balvočiūtė (2014) teigia, jog žmonės yra skirtingi, jų gyvenimo tikslai, įkvėpimas, poreikiai ir galimybės yra skirtingi. Žmonių pajamų skirtumai priklauso nuo skirtingų žmonių įgūdžių, žinių, prioritetų, tikslų, sugebėjimų ir kitų faktorių. Dubauskas (2013) teigia, kad „pajamų nelygybę lemia ir nevienodi asmenų sugebėjimai, jų išsilavinimas, žinios, skirtinga darbo trukmė, darbo našumas, nevienodos darbo sąlygos. [...] Pajamų dydžiui įtakos turi ir šeimos kilmė, asmeniniai ryšiai, politinė įtaka, galbūt įgyta monopolinė galia darbo rinkoje“ (p. 53). „Darbo užmokesčio skirtumus tarp apskričių lemia geografinė padėtis, verslo objektų skaičius, darbo jėgos konkurencingumas“ (Beržinskienė ir Raziulytė, 2013, p. 14).

7 pav. Individo pajamų lygį lemiantys veiksniai (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011, p. 100)

Blažienė ir Zabarauskaitė (2011) išskiria keturias pagrindines veiksnių grupes, lemiančias gyventojų pajamų dydį: ekonominiai, demografiniai, geografiniai ir socialiniai veiksniai (7 pav.). Autorės išskiria du požiūrius į šiuos veiksnis: „1) nepriklausančius nuo paties individo — bendra ekonominė, socialinė, demografinė, geografinė šalies padėtis ir 2) betarpiškai susijusius su pačiu individu: socialinius-ekonominius – pagrindinis pajamų šaltinis, išsilavinimas, užimtumas, turtas; demografinius – namų ūkio dydis ir sudėtis, jo narių amžius, lytis; geografinius – gyvenamoji vieta ir kt.“ (p. 99).

EKONOMINIAI (MAKRO-) VEIKSNIAI	SOCIALINIAI- DEMOGRAFINIAI VEIKSNIAI	PSICHOLOGINIAI (MIKRO-) VEIKSNIAI
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomikos augimas • Pinigų politika • Valstybės biudžeto politika • Mokesčių politika • Darbo rinkos reguliavimo politika • Socialinių išmokų politika • Valstybės politika konkrečiose valdymo srityse (švietimas, sveikatos apsauga ir kt.), siekiant mažinti socialinę ekonominę nelygybę 	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimos dydis ir sudėtis • Ekonominio aktyvumo statusas • Užimtumo statusas, profesija • Pajamų dydis • Išsilavinimas, kvalifikacija • Lytis • Amžius • Socialinis statusas • Gyvenamoji vieta 	<ul style="list-style-type: none"> • Savybės: iniciatyvumas, atsparumas gyvenimo sunkumams, depresyvumas, narcisizmas ir kt. • Mąstymas: požiūris į save (savęs vertinimas), ateitį, gyvenimą (pasitenkinimas gyvenimu) • Elgsena: vartojimas, skolinimasis, taupymas (finansinė elgsena) • Gebėjimai: verslumas, finansinis ir IT raštingumas, IQ, EQ ir kt. • Sveikata: fizinė ir psichinė (ligos, negalia, depresija, nerimastingumas) • Pažeidžiamumas: baimė netekti darbo, turto, būsto; skurdo baimė; ligos baimė

8 pav. Socialinę ekonominę nelygybę sąlygojantys veiksniai (Rakauskienė ir kt., 2017, p. 58)

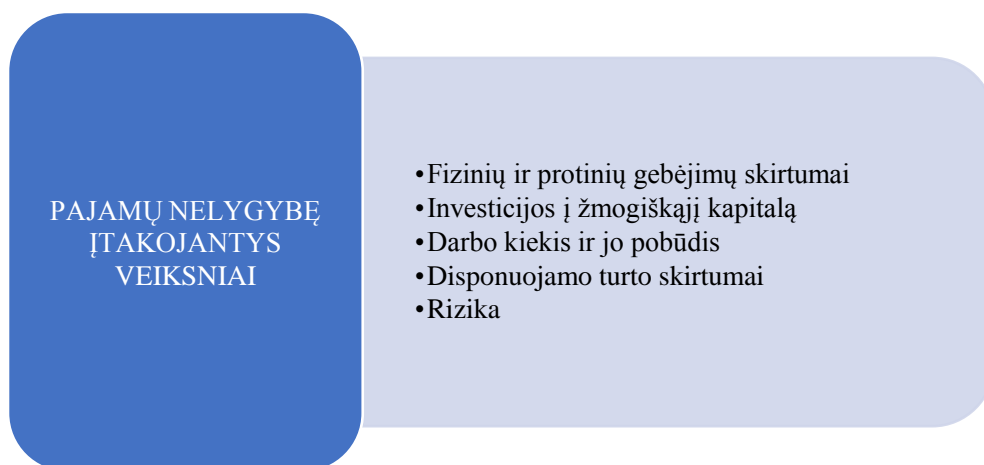
Tuo tarpu Rakauskienė ir kt. (2017) ekonominę nelygybę lemiančius veiksnis skirsto į tris dideles grupes: ekonominius, socialinius – demografinius ir psichologinius veiksnis (8 pav.). Autoriai teigia,

kad „vieni veiksniai veikia nelygybę tiesiogiai, kiti – netiesiogiai, dar kiti sudaro terpę, aplinkybes minėtiems veiksniams. [...] Vieni veiksniai gali sustiprinti nelygybę, kiti – sumažinti arba net panaikinti“ (p. 59).

Dilius (2017) teigia, kad pajamų nelygybės didėjimą didina tokie veiksniai: „politinis nestabilumas, pajamų perskirstymas, globalizacija, finansializacija, technologinė pažanga, tarptautinė prekyba“ (p. 26). Čiegis ir Dilius (2015) išskiria globalizaciją, kaip pagrindinį veiksnių, didinantį pajamų nelygybę. Tarptautinė prekyba ir tiesioginės užsienio investicijos skatina technologinę pažangą, kuri didina aukštesnės kvalifikacijos darbuotojų poreikį, o tai sąlygoja pajamų nelygybės didėjimą. Autoriai taip pat išskiria ir institucijų vykdomą fiskalinę politiką, kuri gali prisidėti prie pajamų nelygybės mažinimo.

Rakauskienė ir kt. (2017) teigia, kad nelygybė atsiranda dėl šių priežasčių:

- Skirtingas socialinių grupių pajamų lygis;
- Nevienodas socialinių grupių prisitaikymo prie naujų gyvenimo sąlygų laipsnis;
- Regioninės, teritorinės savybės, kurios įtakoja socialinių ekonominių klausimų sprendimą;
- Netolygus nuosavybės paskirstymas ir jos panaudojimo efektyvumas;
- Demografiniai veiksniai;
- Lytis (p. 51).

9 pav. Pajamų nelygybę įtakojantys veiksniai (pagal Zabarauskaitė ir Blažienė, 2012, p. 109)

Zabarauskaitė ir Blažienė (2012) išskyrė dažniausiai moksliniuose šaltiniuose pateikiamus pajamų nelygybę lemiančius veiksnius (9 pav.). Fizinių ir protinių gebėjimų skirtumai gali būti nulemti socialinės ir ekonominės aplinkos, kurioje asmuo gyvena, jie lemia žmonių sprendimus, galimybes susirasti darbą, darbo pobūdį. Investicijos į žmogiškąjį kapitalą taip pat prisideda prie didesnių žmogaus galimybių. Įgytos žinios ir gebėjimai didina galimybes susirasti darbą, mažina nedarbo riziką, padidina

galimybes dirbti mėgstamą darbą, gauti didesnę atlyginimą. Darbo trukmė, jo specifika lemia skirtingą darbo užmokestį, pajamų skirtumai formuojasi ir dėl skirtingo žmonių požiūrio į darbą. Dar vienas veiksnys, disponuojamo turto skirtumai, turi gan didelę reikšmę pajamų nelygybei. Sukauptas turtas gali būti ne tik įgytas, bet ir pavelėtas. Šis veiksnys labiausiai didina turtinę nelygybę. Rizikos veiksnys pasireiškia tuo, kad rizikingos investicijos gali duoti didesnes pajamas, bet ir tuo pačiu gali būti rizikingos ir duoti priešingą rezultatą.

Pasak Balvočiūtės (2014) gyventojų pajamų skirtumai didėja, nes

- Disponuojamų pajamų nelygybės ir jos augimo ryšys nėra patikimas ir akivaizdus;
- Pajamų augimas lėtėja dėl per didelių socialinių išlaidų;
- Socialinių priemonių aktyvus naudojimas padeda didinti pajamas;
- Didesnė pajamų nelygybė (išskyrus mokesčius ir socialinius pervedimus) skatina socialinių išlaidų didinimą;
- Žinios apie skurdą padeda išvengti socialinių problemų, skatinamos investicijos į žmogiškąjį kapitalą.

4 lentelė. Pajamų nelygybės veiksniai ekonomikos pakilimo ir ekonomikos nuosmukio laikotarpiais (adaptuota pagal Zabarauskaitė ir Blažienė, 2012, p. 111).

Ekonomikos pakilimo laikotarpis	
<i>Nelygybės didėjimą lemia</i>	<i>Nelygybės mažėjimą lemia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Padidėjusios investavimo galimybės • Realiojo darbo užmokesčio augimas • Mokesčių įtaka 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedarbo mažėjimas • Minimalios mėnesinės algos didinimas • Mokesčių įtaka • Vykdoma socialinė politika
Ekonomikos nuosmukio laikotarpis	
<i>Nelygybės didėjimą lemia</i>	<i>Nelygybės mažėjimą lemia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Auganti nedarbas • Mažėjančios vyriausybės išlaidos socialinei apsaugai • Mokesčių įtaka • Darbo užmokesčio mažėjimas 	<ul style="list-style-type: none"> • Realiojo darbo užmokesčio mažėjimas • Investavimo galimybių mažėjimas • Mokesčių įtaka

Zabarauskaitė ir Blažienė (2012) išskyrė skirtingus veiksnius, kurie didina ar mažina nelygybę skirtingais ekonomikos ciklo laikotarpiais: ekonomikos pakilimo ir nuosmukio laikotarpiais (4 lentelė). Ekonomikai esant pakilimo stadijoje turtingesnieji gyventojai gali daugiau skirti lėšų investavimui, dėl ko jų pajamos dar labiau išaugs ir tai lems nelygybės didėjimą. Tačiau ekonomikos nuosmukio metu sumažėjus turtingesniųjų investicijoms – nelygybė mažėja. Augantis realusis darbo užmokestis taip pat didina nelygybę, kadangi mažesnes pajamas gaunančių atlyginimas auga ne taip ženkliai, kaip didesnes pajamas gaunančių. Tuo tarpu minimaliojo mėnesinio atlyginimo didinimas – mažina pajamų nelygybę, kadangi didėja mažai uždirbančiųjų pajamos. Mokesčių įtaka taip pat įtakoja pajamų nelygybę, ji pasireiškia vienodai, nepriklausomai nuo to, ar ekonomika yra pakilimo ar nuosmukio etape. Pajamų,

PVM mokesčių didinimas lemia nelygybės didėjimą, mažesnes pajamas gaunančių gyventojų pajamos dar labiau sumažėja. Tačiau progresinio mokesčio įvedimas, prabangos prekių apmokestinimas mažina nelygybę, kadangi šiuo atveju atsižvelgiama į gaunamų pajamų dydį. Nedarbo mažėjimas, socialinės politikos vykdymas taip pat prisideda prie pajamų nelygybės mažėjimo. Ekonomikos pakilimo metu sukuriami daugiau darbo vietų, didėja įsidarbinimo galimybės, valstybės gaunamos pajamos auga, todėl gali skirti daugiau lėšų socialinei politikai, mažinti skurdo lygį. Tuo tarpu ekonomikai esant nuosmukio stadijoje nelygybė didėja dėl išaugusio nedarbo ir sumažėjusių vyriausybės išlaidų, skiriamų socialinei apsaugai.

Vitunskienė (2002), analizavusi nelygybę tarp kaimo gyventojų, išskyrė šiuos veiksnius, lemiančius didesnę nelygybę kaimiškuose vietovėse:

- Didžioji dalis kaimo gyventojų dirba žemės ūkyje, o tai lemia mažesnes jų pajamas;
- Mažesni intelektualiniai išteklių kaime: konservatyvesnis požiūris, žemesnis išsilavinimas, socialiai atskirtų gyventojų migracija iš miesto į kaimą.

Blažienė ir Zabarauskaitė (2011) teigia, kad egzistuoja teigiamas ir neigiamas socialinis požiūris į pajamų skirtumus. Dideli pajamų skirtumai vertinami neigiamai, nes didina visuomenės susiskirstymą į sluoksnius, nevienalytiškumą, vidurinėsios klasės susilpnėjimą, kuri turėtų užtikrinti stabilumą politinėje, socialinėje, ekonominėje visuomenėje, dėl ko kyla žmonių abejingumas, priešiškus, susvetimėjimas ir kiti panašūs reiškiniai. Pajamų skirtumai vertinami teigiamai dėl aukšto dirbančiųjų pastangų ir darbo rezultatų vertinimo, tai padeda vystyti savo gabumus, išnaudoti tinkamai turimus išteklius.

Balvočiūtė (2014) išskiria priežastis, dėl kurių mažesnė pajamų nelygybė yra labai svarbi visuomenėje:

- Dėl nelygaus paskirstymo kyla daugiau socialinių problemų;
- Turto ir pajamų netolygus paskirstymas dabartyje, taps nelygiomis galimybėmis ateinančioms kartoms;
- Pajamų ir turto nelygybė prisideda prie laisvės nelygybės. Žmonės, kurie investuoja į kapitalą, turi didesnes galimybes, daugiau laisvės, nei žmonės, kurių pajamas sudaro vien tik darbo užmokestis.
- Turto ir pajamų nelygybės didėjimas mažina demokratiją, žmonės, turintys daugiau išteklių, gali įtakoti politinius procesus.
- Pajamų nelygybė ardo bendruomenę, sukelia pavydą, silpnina visuomenės vieningumą.

Nemažą reikšmę nelygybės didėjimui ar mažėjimui turi ir valstybės požiūris, jos vykdomos priemonės. Kaip teigia Lisauskaitė (2010), ekonomikos augimas negarantuoja vienodo gerėjimo visiems žmonėms, vienu padėtis žymiai gerėja, o kitų atvirkščiai – tik blogėja. Autorė pabrėžia, kad „valstybė

turi stebėti nelygybės kitimą, analizuoti ne tik vidutinius pajamų ir vartojimo pokyčius, bet ir jų pasiskirstymą tarp turtingiausių ir skurdžiausių visuomenės grupių, nes didėjantys turtiniai nelygumai ir socialiniai skirtumai ilgainiui ima kenkti ekonominiam šalies vystymuisi“ (p. 269).

5 lentelė. Veiklos kryptys, turinčios įtakos nelygybei ir augimui (Bubbico & Freytag, 2018, p. 27)

Dvigubo poveikio	Abejotinos	Kompromiso
<ul style="list-style-type: none"> • Žmogiškojo kapitalo kaupimas, švietimo prieinamumo skatinimas • Įveikti darbo rinkos dualizmą • Padidinti dalyvavimą darbo rinkoje • Mokesčių lengvatų mažinimas turtingesnėms grupėms ir atleidimas nuo PVM • Gerinti mokesčių ir gerovės valdymo funkcionavimą • Pakeisti visuotines subsidijas tikslinėmis subsidijomis • Miestų politikos įtraukimas 	<ul style="list-style-type: none"> • Bedarbio išmokos • Minimalus darbo užmokestis • Kapitalo mokesčiai 	<ul style="list-style-type: none"> • Griežti kolektyviniai darbo užmokesčio susitarimai • Pereiti nuo darbo ir verslo pajamų mokesčių į vartojimo ir nekilnojamo turto mokesčius • Perėjimas nuo socialinio draudimo mokesčių į vartojimo

Pajamų skirtumai tarp šalių yra susiję su politikų ir institucijų skirtumais, kurios vykdo pajamų persiskirstymą. Vykdoma fiskalinė politika, taikant mokesčius ir išmokas, gali sumažinti pajamų skirtumus ir skatinti plėtrą tuo pačiu metu. Fiskalinė politika gali įtakoti nelygybę ir netiesiogiai, suteikdama išteklius augimą skatinančioms infrastruktūroms, kurios gali padidinti socialinį teisingumą ir skatinti kartų judumą (Bubbico & Freytag, 2018). Autoriai išskiria vykdomų politikų veiklos kryptis, kurios gali įtakoti nelygybę (5 lentelė). Išskiriamos trys didelės veiklos kryptių grupės: dvigubo poveikio, abejotinos ir kompromiso. Dvigubo poveikio kryptims priskiriamos tokios veiklos kryptys, kurios turi teigiamos įtakos nelygybei, bet tuo pačiu skatina ir augimą, šis dvigubas poveikis priklauso nuo priemonių taikymo intensyvumo ir derinimo su kitomis priemonėmis.

Apibendrinant, galima teigti, kad ekonominę nelygybę įtakoja daug ir įvairių veiksnių. Vieni jų yra asmeninio pobūdžio, priklauso nuo žmogaus asmeninių savybių, įgūdžių, požiūrio, tikslų. Kiti susiję su šalies ar regiono ekonomine, geografinė padėtimi ar vyriausybės vykdoma fiskaline politika. Visus veiksnius galima suskirstyti į keletą dažniausiai mokslinėje literatūroje išskiriamų grupių: ekonominiai, socialiniai, demografiniai, geografiniai, psichologiniai. Pagal santykį su individu, veiksniai gali būti nepriklausomi nuo individo ir priklausomi nuo individo, jo priimamų sprendimų. Gan nemažai prie nelygybės mažėjimo ar didėjimo prisideda ir vyriausybės vykdoma politika, vykdomos priemonės, skiriamos lėšos socialinei apsaugai.

2.3. Pajamų nelygybės pasekmės ir įtaka ekonomikai

Ekonominė nelygybė sukelia įvairias pasekmes, kurios turi įtakos ne tik gyventojams, bet ir šalies ekonomikai. Nelygybė sukuria skirtumus tarp gyventojų pajamų, didėja atotrūkis tarp turtingųjų ir vargstančiųjų, visuomenėje atsiranda nepasitenkinimo jausmas, bendruomenės tampa susiskaldžiusios, didėja nusikalstamumas ir kitos socialinės problemos. Literatūroje vyrauja įvairūs požiūriai į ekonominę nelygybę ir jos mažinimą. Vieni teigia, kad mažėjant nelygybei didėja ekonomikos augimas, tuo tarpu kiti teigia, kad mažėjanti nelygybė sumažina gyventojų iniciatyvumą, verslumą, o tai stabdo ekonomikos augimą.

„Gyventojų nelygybė sukelia ekonomines, socialines ir psichologines pasekmes, kurios: mažina valstybės progresą ir jos plėtros galimybes, didina visuomenės susiskaldymą, lėtina pilietinės visuomenės vystymąsi, menkina žmonių gyvenimo kokybę, didina psichologinę įtampą visuomenėje, sukelia psichologines individų, šeimų ir atskirų grupių problemas“ (Puškorius, 2016, p. 609). „Pajamų nelygybė sąlygoja mikroekonominės ir makroekonominės socialines pasekmes. [...] Didėjanti pajamų nelygybė gali riboti šalies ekonomikos augimą, lėtindama vartojimo lygio, investicijų, išsilavinimo lygio didėjimą“ (Čiegis, Dilius, Martinaitytė, 2016, p. 13). Dilius (2017) teigia, kad pajamų nelygybė daro tiesioginį poveikį ne tik ekonomikos augimui, bet taip pat veikia ir veiksnius, kurie daro įtaką ekonomikos augimui.

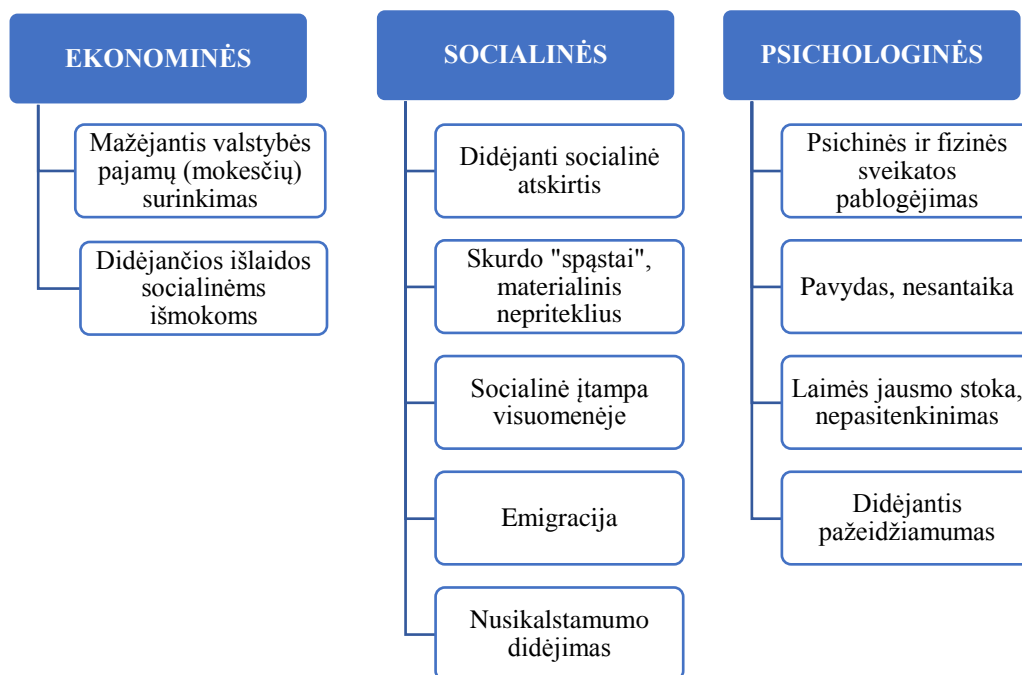
Kuo aukštesnis ekonominės nelygybės lygis, tuo atsiranda daugiau socialinių kliūčių tarp grupių ir vis mažiau žmonių jaučiasi artimi ir susiję su kitais žmonėmis. Kylantys nesutarimai tarp bendruomenių gali sugadinti socialinius ryšius ir sumažinti socialinę sanglaudą, o sulaužytas pasitikėjimas gali sukelti netoleranciją ir diskriminaciją (Bergh, Kolev, Tassot, 2017).

O'Connor & Staunton (2015) teigia, kad kokybiškas užimtumas pagrindinis ekonomikos išlyginimo veiksnys daugeliui žmonių, tačiau nepakanka gerų darbo vietų, jei darbo laikas ir darbo užmokestis yra paskirstytas netolygiai.

Skučienė ir Kaminaitė (2017) išskiria dar vieną pajamų nelygybės pasekmę – emigraciją, ypač jaunų žmonių. Dažniausiai daugelio jaunų žmonių materialiniai poreikiai yra daug didesni, tačiau negalėjimas jų realizuoti verčia jaunos žmones emigruoti. Apie emigraciją, kaip nelygybės pasekmę, kalba ir Dauderstadt (2017), kuris teigia, kad nuolatinė aukšta nelygybė tarp Europos Sąjungos šalių įtakoja migraciją iš neturtingų šalių į turtingesnes. Kvalifikuoti darbuotojai emigruoja dėl geriau apmokamo darbo kitose šalyse. Tuo tarpu turtingesnėse šalyse taip pat didėja pajamų nelygybė dėl didėjančio imigrantų skaičiaus, kuris mažina mažai apmokamo nekvalifikuoto darbo užmokestį.

Rakauskienė ir kt. (2017) išskyrė tris pagrindines ekonominės nelygybės pasekmių grupes: ekonomines, socialines ir psichologines (10 pav.). Autoriai teigia, kad šios pasekmės „mažina valstybės progresą ir jos plėtros galimybes, didina visuomenės susiskaldymą, mažina pilietinės visuomenės

vystymąsi, pažeidžia žmonių gyvenimo kokybę, didina psichologinę įtampą visuomenėje, sukelia psichologines individų, šeimų ir atskirų grupių problemas“ (p. 84).

10 pav. Socialinės ekonominės nelygybės pasekmės (Rakauskienė ir kt., 2017, p. 59)

Van de Werfhorst & Salverda (2012) išskiria dvi ekonominės nelygybės pasekmių teorijas. Viena jų – psichosocialinė teorija, kuri teigia, kad neigiami padariniai, tokie kaip žemas socialinis pasitikėjimas, aukštas nusikaltimų lygis, prasta sveikata, žemesnis demokratinis dalyvavimas, ne vien tik priklauso nuo gyventojų ir namų ūkių turimų išteklių skirtumų. Norint suprasti nelygybės ir jos neigiamų padarinių sąsają yra svarbūs socialiniai santykiai. Skirtumai tarp žmonių yra didesni tose visuomenėse, kurios yra labiau susiskaidžiusios į socialinius sluoksnius, tai lemia mažesnę bendravimą tarp skirtingų pajamų grupių. Augant nelygybei socialiniai atstumai tarp žmonių didėja, dėl ko mažėja socialinis pasitikėjimas, auga streso lygis, didėja nepasitenkinimas visuomene, žmonės susilaiko nuo pilietinio ir socialinio įsitraukimo. Kita teorija, išteklių teorija, teigia, kad nelygybė susijusi su išteklių prieinamumu, skirtingų socialinių sluoksnių prieinamumas prie išteklių įtakoja socialinę sanglaudą. Nelygios visuomenės turi ne tik nelygų išteklių pasiskirstymą, bet ir nevienodą infrastruktūrą, įrengimus.

Nelygybė skatina produktyvią ekonomiką, esant nelygybei atsiranda stimulas kažką daryti, skatinama konkurencija. Kuo didesnė nelygybė, tuo didesnė paskata investuoti į fizinį ar žmogiškąjį kapitalą, dėl ko didėja ekonomikos augimas. Taigi, valstybės vykdoma politika dėl nelygybės mažinimo, gali sukelti neigiamą ekonominio efektyvumo skatinimą ir sulėtinti ekonomikos augimą (Rodriguez-Pose & Tsellis, 2010). Atotrūkis tarp turtingųjų ir neturtingųjų reiškia, kad žmonės turi daugiau stimulo daryti viską, kad jie būtų turtingesni: sunkiau dirbti, daugiau rizikuoti, ilgiau studijuoti, tai prisideda prie ekonominio aktyvumo, efektyvumo ir augimo. Kita vertus, didesnė nelygybė reiškia, kad turtingesni

žmonės turi daugiau privalumų nei vargšai (Organisation of Economic Co-operation and Development [OECD], 2015).

Dilius (2017) teigia, kad galima išskirti du požiūrius į pajamų nelygybę: „Pajamų nelygybė, esanti už individualios kontrolės ribų, yra neteisinga, o kylanti iš skirtingų asmeninių pasirinkimų, yra teisinga“ (p. 20). Nelygybė veikia teigiamai ekonominę veiklą ir produktyvumą, kadangi pajamų skirtumai skatina ir atlygina asmenines pastangas, skatina naujoves, taip pat skatina spartesnę santaupų kaupimą, didina ekonomikos augimą. Bet taip pat pajamų nelygybė gali ir pakenkti ekonomikos augimui: gali sumažinti bendrą paklausą, didina finansinį nestabilumą, trukdo investicijoms, kliudo greitai atnaujinti įgūdžius, išsilavinimą ir mažina našumą, kliudo socialiniam ir ekonominiam mobilumui (Bubbico & Freytag, 2018). Didėjanti pajamų nelygybė ekonomikos augimą gali veikti skirtingai. Vienu atveju, didėjanti pajamų nelygybė gali sumažinti vartojimą, lemti mažėjančias investicijas, mažinti išsilavinimo lygį, o tai mažintų ir ekonomikos augimą. Kitu atveju, ekonomika gali augti, jei pajamų nelygybės didėjimas sukelia norą labiau investuoti, kurti inovacijas, naujas technologijas (Čiegis ir Dilius, 2015).

Apibendrinant, galima teigti, kad ekonominės nelygybės didėjimas gali pasireikšti ekonominiu, socialiniu ar psichologiniu aspektu. Labai didelė nelygybė sukelia pasekmes, tačiau tam tikras nelygybės lygis turi būti, kad būtų skatinamos gyventojų asmeninės pastangos, naujovių ir technologijų atsiradimas, noras investuoti. Kiekvienas žmogus yra skirtingas, kiekvieno gebėjimai, įgūdžiai, išsilavinimo lygis, požiūris į darbą yra skirtingi, tad ir gaunamos pajamos turi būti skirtingos. Per didelė lygybė gali sukelti sąstingį, kai gyventojai patenkinti savo padėtimi nenorės nieko daryti, ekonomikos augimas sustos. Valstybės vykdoma politika dėl nelygybės mažinimo taip pat gali lėtinti ekonomikos augimą. Taigi, gan sudėtinga nustatyti ribą, kada nelygybė būtų teisinga ir priimtina, bet tuo pačiu būtų skatinamas ekonomikos augimas.

2.4. Regionų samprata ir ypatumai

Ekonominiu požiūriu, regionas – tai tam tikra apibrėžta teritorija su savita ekonomika, kuri buvo suformuota, remiantis vidaus ir išorės ekonominiais ištekliais ir veiksniais, turinčiais įtakos regiono plėtrai (Ginevičius ir Podvezko, 2009). Kilijonienė ir Bruneckienė (2011) regioną apibūdina kaip „teritorinį vienetą, kuris pagal pasirinktą vertinimo kriterijų skiriasi nuo kitų vienetų. [...] Vertinimo kriterijai gali būti labai įvairūs: ekonomikos išsivystymo lygis, ekonomikos augimo tempai, teritorinė ūkio struktūra, gyventojų tankumas, gyventojų prieaugis, gamybinės specializacijos lygis, technologinė pažanga ir pan.“ (p. 190). Baltojoje knygoje (2017) regionas apibūdinamas kaip „teritorija, pasižyminti geografiniu, socialiniu ir ekonominiu vientisumu ar valdymo principais, kurie išskiria ją iš kitų teritorijų“ (p. 8). Lietuvos Respublikos regionų plėtros įstatyme nurodytas toks regiono apibrėžimas: „Regionas –

apskritis arba iš kelių bendras ribas turinčių apskričių ar savivaldybių Vyriausybės išskirta teritorija, kurioje įgyvendinama nacionalinė regioninė politika“ (2 str., 3 p.).

11 pav. Lietuvos regionai (Lietuvos regioninės plėtros departamentas prie Vidaus Reikalų ministerijos, 2015)

Lietuvoje yra išskiriama 10 regionų, dar vadinamų apskritimis: Klaipėdos, Tauragės, Telšių, Marijampolės, Alytaus, Kauno, Vilniaus, Šiaulių, Utenos ir Panevėžio (11 pav.).

12 pav. Lietuvos suskirstymas į du regionus (Lietuvos regioninė politika, 2016)

2016 m. sausio 6 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 5 „Dėl sostinės regiono ir vidurio ir vakarų Lietuvos regiono sudarymo“. Šiuo nutarimu Lietuva buvo padalinta į du regionus (12 pav.):

- Sostinės regionas, kuris apima Vilniaus apskritį;

- Vidurio ir Vakarų regionas, kuris apima visas likusias devynias apskritis: Klaipėdos, Tauragės, Telšių, Marijampolės, Alytaus, Kauno, Vilniaus, Šiaulių, Utenos ir Panevėžio.

Lietuvos skirstymą į du regionus lėmė galimybė prarasti dalį Europos Sąjungos (ES) paramos nuo 2021 metų. Iki šiol ES finansinė parama buvo skiriama atsižvelgiant į visos Lietuvos duomenis, neišskiriant regionų. Bendrojo vidaus produkto rodikliai Vilniaus apskrityje yra labai aukšti, palyginus su likusiais regionais, todėl buvo priimtas nutarimas, jį išskirti kaip atskirą regioną, kad likusi Lietuvos dalis neprarastų dalies ES paramos. Lietuvoje nuo 2018 m. sausio 1 d. pradėtas taikyti NUTS klasifikatorius ir Europos Komisijai pradėti teikti statistiniai duomenys pagal NUTS2 lygmenį. Pagal NUTS klasifikatorių Lietuva skirstoma į tris lygmenis:

- NUTS1 – visa šalis;
- NUTS2 – Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas ir Sostinės regionas;
- NUTS3 – 10 apskričių: Klaipėdos, Tauragės, Telšių, Marijampolės, Alytaus, Kauno, Vilniaus, Šiaulių, Utenos ir Panevėžio.

Taigi, vieni regionai klesti, o kituose padėtis yra sunkesnė. Šimanskienė ir Burbulytė-Tsiskarishvili (2012) teigia, kad „Regionų skirtumai yra gana problemiški ir svarbūs, nes jie stabdo įgyvendinimą tokių nacionalinės ekonominės politikos tikslų, kaip adekvačių įsidarbinimo galimybių suteikimas, pakankamo augimo lygio pasiekimas, tolygesnis pajamų ir turto pasiskirstymas ir pan.“ (p. 39).

Butkus ir Matuzevičiūtė (2011) išskyrė du skirtingus požiūrius, kurie paaiškina regionų ekonomikos skirtumus: „pirmasis, kildinamas iš neoklasikinių pusiausvyros modelių, teigia, kad laisvos rinkos sąlygomis atsiranda mechanizmai, skatinantys regionų ekonomikos konvergenciją, kitas teigia, kad masto ir aglomeracijos ekonomijos skatina kumuliatyvinį kapitalo, darbo ir pridėtinės vertės koncentravimąsi vienuose regionuose kitų sąskaita, todėl labiau tikėtina regionų ekonomikos divergencija, kadangi nereguliuojamos rinkos jėgos veda į pusiausvyros nebuvimą teritoriniu aspektu“ (p. 76).

Kalbant apie regionus, labai svarbus ir regionų konkurencingumas. Kuo labiau regionas yra konkurencingesnis, tuo geresnės sąlygos ne tik įmonėms, bet ir gyventojams (Žitkus ir Mickevičienė, 2013). Autoriai išskiria pagrindinius konkurencingo regiono požymius pagal literatūroje išskiriamus pagrindinius regiono bruožus: eksporto, augančio pelno ir žinių (13 pav.). Tam, kad šie požymiai atsirastų, turi būti sudarytos tam tikros sąlygos regione, kurios užtikrins regione veikiančių įmonių geresnius rezultatus, o tuo pačiu gerės ir gyventojų gerovė.

Eksporto specializacijos vieta	Augančio pelno šaltinis	Žinių ašis
<ul style="list-style-type: none"> • eksporto augimas • eksporto kaštų mažėjimas • įplaukų iš kitų regionų rinkų augimas • eksportuojamų prekių kokybės ir su jomis susijusių aptarnavimo paslaugų apimties augimas • mažesni negu kitų regionų darbo jėgos, kapitalo, žaliavų, netiesioginių išlaidų kaštai • augantis užimtumas ir gyventojų pajamos 	<ul style="list-style-type: none"> • eksportuojamų prekių paklausos ir kainos didėjimas pasaulinėse rinkose • darbo jėgos kaštų vienam produkto vienetui pagaminti mažėjimas • kvalifikuotos darbo jėgos dalies rinkoje augimas • regiono įmonių specializacijos augimas • specializuotų paslaugų verslas–verslui apimčių augimas 	<ul style="list-style-type: none"> • „kolektyvinio mokymosi“ tinklo, jungiančio įmones, darbuotojus ir regiono institucijas, formavimasis • IT naudojimo augimas • klasterių, jungiančių inovacijų kūrimą, realizavimą ir vartojimą formavimasis

13 pav. Regiono konkurencingumo požymiai (Žitkus ir Mickevičienė, 2013, p. 434)

Lietuvos regioninės politikos Baltojoje knygoje (2017) nurodoma, kad būtina atsižvelgti į išorės veiksnius, kurie turės įtakos regionams ilgalaikėje perspektyvoje:

- didinant šalies ir regionų konkurencingumą, globalizacija gali skatinti eksporto plėtrą, investicijų augimą;
- ketvirtosios pramonės revoliucijos technologijų naudojimas gali padidinti našumą, tačiau tam reikalingi kvalifikuoti darbuotojai, kad galėtų dirbti su jomis;
- dėl laisvo asmenų judėjimo ES atsirado galimybė jauniems žmonėms įgyti išsilavinimą kitose šalyse, tačiau Lietuvoje taip pat turi būti gerinama švietimo sistemos kokybė ir sudaromos sąlygos dirbti grįžtantiems po studijų į Lietuvą;
- ateityje galimos mažesnės investicijos iš ES biudžeto, kurios gali neigiamai paveikti regionus;
- Lietuva gali pritraukti daugiau imigrantų dėl palankios geopolitinės padėties.

Apibendrinant, galima teigti, kad regionai – tai šalies suskirstymas į tam tikras teritorijas, pagal tam tikrus požymius. Skirtumai šalies viduje tarp regionų sukelia įvairias problemas ne tik ten gyvenantiems, bet ir visos šalies atžvilgiu. Svarbus regionų veiksnys yra konkurencingumas, kuo regionas konkurencingesnis, tuo labiau jame telkiasi įmonės, mažėja nedarbas, didėja darbo užmokestis. Kiekvienas regionas turi atsižvelgti į išorės veiksnius, tokius kaip globalizacija, laisvas asmenų judėjimas ES, ketvirtoji pramonės revoliucija, migracijos tendencijų kitimas ir kurti įvairias strategijas, padėsiančias tapti konkurencingais.

2.5. Pajamų nelygybės matavimo metodai

Mokslinėje literatūroje ekonominei nelygybei analizuoti naudojama daug įvairių rodiklių. Vieni jų yra naudojami labai dažnai, kiti kiek mažiau. Šiame skyrelyje bus analizuojami įvairūs rodikliai, jų privalumai ir trūkumai, taip siekiant išsiaiškinti, kurie labiausiai tiktų regioninių skirtumų analizei atlikti.

Pajamų nelygybė ekonomistų analizuojama jau daugelį metų, jai apskaičiuoti, įvertinti buvo naudojama daug įvairių metodų, modelių, skaičiuojami ir derinami tarpusavyje skirtingi rodikliai. Mokslinėje literatūroje suformuotos aksiomos, kurios apibūdina pajamų nelygybę. Litchfield (1999) išskiria penkias svarbiausias aksiomas:

- Pigou-Dalton pervedimo principas. Jei pajamos iš neturtingo asmens pervedamos turtingam, tai nelygybė turėtų didėti, jei pajamos iš turtingo asmens bus pervedamos neturtingam, tai nelygybė turėtų sumažėti;

- pajamų imties nepriklausomybė. Jei kiekvieno asmens pajamos pasikeičia ta pačia dalimi (pvz., keičiant valiutą), tai nelygybė neturėtų pasikeisti;

- populiacijos principas. Dviejų visiškai vienodų populiacijos dalių sujungimas neturėtų pakeisti nelygybės dydžio;

- anonimiškumo (simetrijos) principas. Nelygybės dydis yra nepriklausomas nuo bet kokių kitų asmens požymių, išskyrus jų pajamas;

- padalijimo principas. Šis principas reikalauja, kad visumos nelygybė būtų nuosekliai susieta su jos sudedamosiomis dalimis. Pavyzdžiui, jei nelygybė auga tarp gyventojų pogrupių, tai ir bendra nelygybė turėtų didėti.

Vallanti & Marangio (2013) išskiria dar vieną principą – nepriklausomybės principą: jei visos pajamos padauginamos iš tos pačios konstantos, tai nelygybės dydis nesikeičia.

Pajamų skirtumams matuoti naudojama daug įvairių rodiklių, vieni rodikliai padeda įvertinti pajamų visumos skirtumus, kiti – tam tikros dalies skirtumus, nukrypimus (Zabarauskaitė ir Blažienė, 2012). Mokslinėje literatūroje pajamų nelygybės rodikliai yra skirstomi į tam tikras grupes. Blažienė ir Zabarauskaitė (2011) pajamų nelygybės matavimo rodiklius suskirstė į dvi dideles grupes: santykinų rodiklių (decilių, kvintilių, kvartilių santykius ir kitus rodiklius) ir koeficientų (Gini koeficientas, Lorenco kreivė, variacijos, diferenciacijos ir koncentracijos rodiklius).

Čiulevičienė ir kt. (2006a) išskyrė tris pagrindinių nelygybės matavimo metodų grupes:

- Struktūrinių koeficientų (deciliniai, kvartiliniai ir kvintiliniai);
- Grafinių (Lorenco kreivė);
- Specialiųjų koeficientų (Gini koeficientas, Robin Hudo indeksas).

Autoriai išskiria labiausiai paplitusius struktūrinius koeficientus, kurie apskaičiuojami pagal formules (Čiulevičienė ir kt., 2006a):

$$\text{Kvartilinis variacijos koeficientas } K_Q'' = \left(\frac{Q_3 - Q_1}{2} : M_e \right) \cdot 100\%, \quad (1)$$

$$\text{Kvartilinis asimetrijos koeficientas } K_A = \frac{(Q_3 - M_e) - (M_e - Q_1)}{Q_3 - Q_1}, \quad (2)$$

$$\text{Kvartilinis diferenciacijos koeficientas } K_Q = \frac{Q_3}{Q_1}, \quad (3)$$

$$\text{Kvintilinis diferenciacijos koeficientas } K_q = \frac{q_4}{q_1}, \quad (4)$$

Deciliniai diferenciacijos koeficientai:

- iš sugrupuotų duomenų $K_D = \frac{D_9}{D_1}, \quad (5)$

- iš nesugrupuotų duomenų $K'_D = \frac{D_{10}}{D_1}, \quad (6)$

čia Q_3, Q_1 – kvartiliai, gaunami namų ūkius dalijant į keturias dalis;

M_e – mediana;

q_4, q_1 – kvintiliai, gaunami namų ūkius dalijant į penkias dalis;

D_{10}, D_9, D_1 – deciliai, gaunami namų ūkius dalijant į dešimt dalių.

Santykiai tarp decilių naudojami parodyti, kaip skirtingos pajamų pasiskirstymo dalys yra tarpusavyje susijusios. Dažniausiai atliekamas palyginimas tarp devinto ir pirmo decilio, taip pat skaičiuojami devinto ir penkto decilių santykis ir santykis tarp penkto ir pirmo decilio (O'Connor & Staunton, 2015). Kiti autoriai (Puškorius, 2016; Zabaraukaitė ir Blažienė, 2011; Skačkauskienė ir kt., 2013; Dilius, 2017) siūlo skaičiuoti decilinį koeficientą kaip dešimto ir pirmo decilių santykį. Tačiau devinto ir pirmojo decilių santykio naudojimas leidžia išvengti problemų, susijusių su duomenų apsauga, kai labai didelės pajamos yra sumažinamos iki tam tikro lygio, siekiant išsaugoti respondentų konfidencialumą (Jenkins & Kerm, 2008).

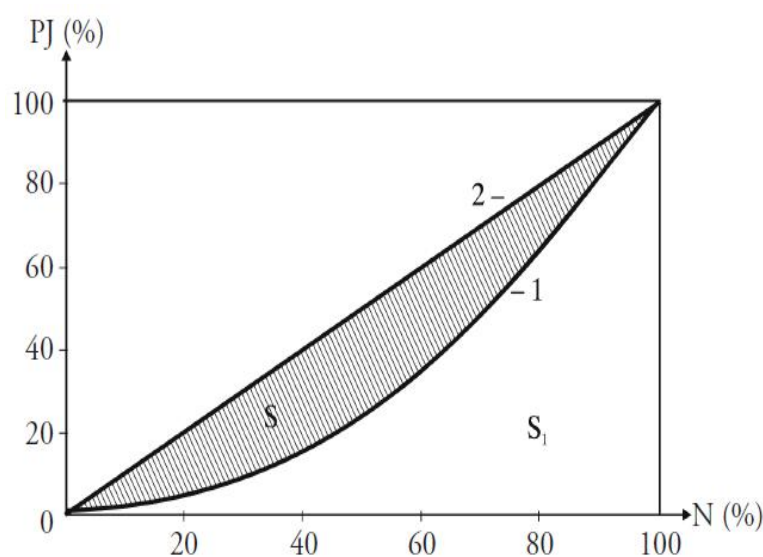
Skučienė (2008) teigia, kad pajamų kvintiliniai ir deciliniai matavimai yra plačiai naudojami palyginamosiose analizėse. Jie parodo, kokias pajamas turi 10 ar 20 proc. turtingiausių ar neturtingiausių asmenų. Tačiau autorė pabrėžia, kad „jie kritikuojami todėl, kad nėra informatyvūs apie paskirstymą kvintilių ir decilių viduje, taip pat neparodo tarpasmeninio palyginimo tarp individo pajamų“ (p. 25). Misiūnas ir Bratčikovienė (2007) teigia, kad tikslinga naudoti decilinius matavimus, o kvantilių ir kvartilų skaičiavimas neturi prasmės, nes duomenys yra suskirstomi į didesnes grupes, dėl ko skirtumai gaunasi mažesni.

Kvartilinis variacijos koeficientas (1 formulė) dažniausiai skaičiuojamas, kai nežinomas aritmetinis vidurkis ar jis nėra tikslus ir negali būti apskaičiuojamas variacijos koeficientas. Naudojant šį koeficientą, skaičiuojamas trečiojo ir pirmojo kvartilų skirtumas, kuris apima tik pusę visų reikšmių,

todėl šis koeficientas neparodo tikslaus visų reikšmių sklaidos laipsnio, daryti išvadas galima tik apie pusės reikšmių sklaidą (Gražytė-Molienė, 2004).

Rakauskienė ir kt. (2017) teigia, kad kvartilinis asimetrijos koeficientas (2 formulė) padeda įvertinti duomenų nukrypimo laipsnį nuo asimetriškumo. Jo reikšmė gali būti teigiama ar neigiama, ženklas rodo į kurią pusę yra nukrypę duomenys: teigiama reikšmė reiškia dešinės pusės asimetriją, o neigiama – kairės. Kuo didesnė koeficiento absoliuti reikšmė – tuo didesnė nelygė.

Čiulevičienė ir kt. (2006a) išskiria šiuos struktūrinių koeficientų privalumus: lengvai suprantami, lengvai apskaičiuojami, neįtakojami infliacijos. Autoriai taip pat įvardija ir trūkumus: apima tik kraštinius stebinius, neįvertina stebinių svorio, reikalauja išsamių individualių duomenų, nėra su kuo palyginti, nes nėra aišku, koks turi būti priimtinas lygis (p. 37).

14 pav. Lorenco kreivė (Dubauskas, 2013, p. 54)

Pajamų nelygę grafiškai vaizduoja Lorenco kreivė (14 pav.). Vertikalioje ašyje atidedama pajamų dalis bendrose pajamose procentais, o horizontalioje – gyventojų dalis procentais. Tiesė (2) – tai visiškos lygybės tiesė, kai visi šalies gyventojai gauna vienodas pajamas. Nuo jos nutolusi Lorenco kreivė (1), rodo pajamų nelygę, kuo toliau ji nutolusi, tuo didesni pajamų skirtumai. „Šiuos skirtumus skaičiais įvertina Džini (Gini) rodiklis, lygus ploto S , esančio tarp visiškos lygybės tiesės ir Lorenco kreivės, ir trikampio, apriboto visiškos lygybės tiesės, ploto S_1 santykiu. Kuo didesnė pajamų nelygė, tuo didesnis Džini rodiklis, kurio reikšmė gali keistis nuo nulio (esant visiškai lygybei) iki vieneto (kai visos pajamos atitenka vienam asmeniui)“ (Dubauskas, 2013, p. 53). „Lorenco kreivė atspindi realią ekonominę padėtį – pasislenka žemyn nuo absoliučios lygybės tiesės tuo parodydama esamus pajamų, vartojimo, turto, materialinių gyvenimo sąlygų pasiskirstymo netolygumus“ (Rakauskienė ir kt., 2017, p. 85).

Gini koeficientas skaičiuojamas pagal formulę (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011, p. 105):

$$G = \frac{10000 - \sum f_i(\Phi_i + \Phi_{i-1})}{10000}, \quad (7)$$

čia f_i – namų ūkių pajamų grupių lyginamieji svoriai;

Φ_i – pajamų lyginamųjų svorių iki i -tosios grupės suma;

Φ_{i-1} – pajamų lyginamųjų svorių iki $i - 1$ grupės suma.

Puškorius (2016) pateikia kiek kitokią Gini koeficiento skaičiavimo formulę:

$$G = 1 - 2 \sum_{i=1}^k d_{xi} d_{yi}^K + \sum_{i=1}^k d_{xi} d_{yi}, \quad (8)$$

čia d_{xi} – dalis gyventojų, priskirtų i -am intervalui;

d_{yi} – dalis bendrų pajamų, gaunamų gyventojų i -ame intervale;

d_{yi}^K – kumuliuota dalis bendrų gyventojų pajamų, gaunamų susumavus tas reikšmes visuose intervaluose nuo $i=1$ iki k .

Skaičiavimams naudojant vidutinius duomenis deciliuose, Gini koeficientui apskaičiuoti naudojama tokia formulė (Čiulevičienė ir kt., 2006a):

$$G = \frac{\sum_{i=1}^n (2i-n-1)x_i}{n^2 \bar{x}_i}, \quad (9)$$

čia i – decilio eilės numeris,

n – decilių skaičius ($n = 10$),

\bar{x}_i – vidutinių duomenų deciliuose aritmetinis vidurkis.

Rudzkienė (2005) teigia, kad Gini koeficientas apskaičiuotas pagal dvi skirtingas Lorenco kreives gali būti vienodas. Autorė išskiria pagrindinę Gini koeficiento savybę – pajamų didėjimas viename gyventojų sluoksnyje, kai kituose sluoksniuose pokyčių nėra, didina Gini koeficiento reikšmę.

Čiulevičienė ir kt. (2006b), Dilius (2017) išskiria tokius Gini koeficiento privalumus:

- galima palyginti skirtingo dydžio grupes;
- galima lyginti skirtingas gyventojų grupes ar pagal gyvenamąją vietą šalies viduje;
- galima atlikti dinaminę analizę, norint išsiaiškinti, ar pajamų nelygybė didėja, ar mažėja;
- naudojamas tarptautiniuose palyginimuose;
- apima visus duomenis;
- gyventojų skaičius neįtakoja rezultato;

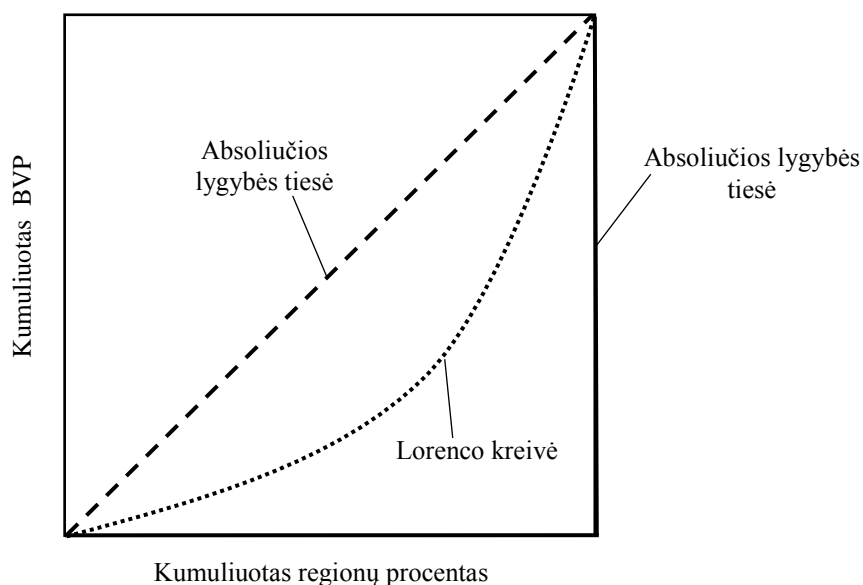
Taip pat išskiriami ir Gini koeficiento trūkumai (Dilius, 2017; Lazutka, 2003; Čiulevičienė ir kt., 2006b; Skučienė 2008; Skačkauskienė ir kt., 2013):

- neparodo, kaip keičiasi asmens pajamos per tam tikrą laikotarpį;
- kuo didesnė grupė, tuo didesnė pajamų lygybės iliuzija;
- Gini koeficientas gali būti nevienodas naudojant pajamas prieš mokesčius ir po mokesčių;

- neparodo pajamų skirtumų viršutiniuose ir apatiniuose pajamų pasiskirstymo kraštuose;
- neparodo, kokiose konkrečiai gyventojų grupėse nelygybė auga ar mažėja;
- ne visada tinka, esant nemažiems regionų skirtumams;
- gali iškilti palyginimo problema tarpvalstybiniuose palyginimuose, dėl valstybių taikomų skirtingų metodikų apskaičiuojant gyventojų pajamas;
- reikalauja sudėtingų skaičiavimų.

Dilius (2017) teigia, kad siekiant tinkamai įvertinti pajamų nelygybę svarbu naudoti ne tik Gini koeficientą, bet kartu apskaičiuoti ir decilinį santykį, „kadangi Gini koeficientas parodo pajamų skirtumus pajamų pasiskirstymo viduryje, o decilinis santykis suteikia informacijos apie pajamų skirtumus viršutiniame ir apatiniame pajamų pasiskirstymo kraštuose“ (p. 24). Lazutka (2003) teigia, kad šalia Gini koeficiento, reikėtų apskaičiuoti kvadratinį variacijos koeficientą ir vidurinio logaritminio nuokrypio indeksą. Kvadratinis variacijos koeficientas parodo skirtumus tarp dideles pajamas gaunančių, o vidurinio logaritminio nuokrypio indeksas – mažas pajamas gaunančių skirtumus.

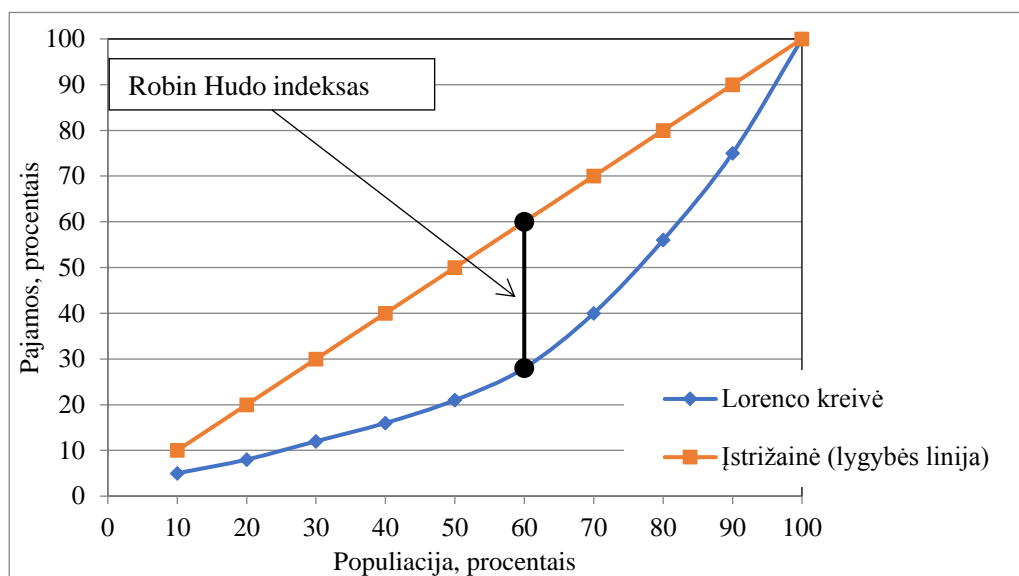
Butkus ir Matuzevičiūtė (2011) teigia, kad „Lorenco kreivė, sukurta kaip grafinis pajamų pasiskirstymo matavimo metodas, gali būti naudojamas ir kitų dydžių pasiskirstymo netolygumams matuoti, taip pat ir teritoriniu aspektu – tarp regionų“ (p. 70) (15 pav.). Norint atvaizduoti regionų skirtumus horizontalioje ašyje atidedamas kumuliuotas regionų dydis procentais, o vertikalioje – kumuliuotas BVP dydis procentais.

15 pav. Lorenco kreivė pagal BVP (Bukus ir Matuzevičienė, 2011, p. 71)

Lorenco kreivės pagalba skaičiuojamas dar vienas rodiklis – Hoover koeficientas (Robin Hood indeksas) (16 pav.). „Jis parodo didžiausią vertikalų atstumą tarp absoliučios pajamų lygybės linijos ir Lorenco kreivės. Robin Hood indeksas parodo, kokią dalį visų vartojimo išlaidų pasiturintys namų ūkiai

turėtų perduoti namų ūkių nariams (kurių vartojimo išlaidos mažesnės už vidutines), kad jos pasiskirstytų tolygiai“ (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011, p. 107). Šį indeksą praktikoje pritaikyti yra sudėtinga, jis labiau tinkamas politikams ir ekonomistams kaip siektinas tikslas (Puškorius, 2016). „Robin Hudo indeksas neįtaria pajamų persikirstymui, jei jis vyksta toje pačioje pajamų vidurkio pusėje“ (Rudzkienė, 2005, p. 139). Kai Robin Hood indekso reikšmė lygi 0 – tai šalyje yra pajamų lygybė, jos pasiskirsčiusios tolygiai. Kuo šio indekso reikšmė didesnė – tuo nelygybė didesnė (Skačkauskienė ir kt., 2013).

16 pav. Lorenco kreivė ir Robin Hudo indeksas (Rudzkienė, 2005, p. 137)

Robin Hudo indeksas apskaičiuojamas pagal formulę (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011):

$$RH = \frac{\sum_{i=1}^r |\Phi_i - f_i|}{2}, \quad (10)$$

čia: f_i – namų ūkių lyginamosios dalys;

Φ_i – kiekvienos namų ūkių grupės piniginių pajamų lyginamosios dalys;

r – namų ūkių grupių skaičius.

Butkus ir Matuzevičiūtė (2011) išskiria du metodus, naudojamus skirtumams tarp regionų nustatyti – tai β konvergencija ir σ konvergencija. Autoriai teigia, kad β konvergencija dėl savo ribotumo nėra visiškai tinkama regionų skirtumams analizuoti, labiau tinkamas σ konvergencijos metodas. Paprasčiausias ir dažniausiai naudojamas rodiklis σ konvergencijai nustatyti yra standartinio nuokrypio rodiklis. Autoriai šiam rodikliui apskaičiuoti siūlo modifikuotą formulę, kurioje yra įtraukti regionų svoriai, taip atsižvelgiama į kiekvieno regiono svarbą nagrinėjamoje grupėje. Logaritmo naudojimas šioje formulėje padeda išvengti heteroskedastiškumo problemos, pagal šią formulę apskaičiuoti rodikliai yra tinkami palyginimui tarp atskirų regionų grupių.

$$SD_{ln}^w = \sqrt{\sum_{i=1}^n (\ln(y_{it}) - \ln(y_t))^2 \cdot p_{it}}, \quad (11)$$

kur y_t – BVP vienam gyventojui analizuojamoje regionų grupėje;

y_{it} – BVP vienam gyventojui i -tajame regione;

p_{it} – i -tajam regionui suteikiamas svoris, atsižvelgiant į jo gyventojų skaičių t metais, taip, kad $\sum_{i=1}^n p_{it} = 1$.

Nemodifikuotas standartinis nuokrypis apskaičiuojamas pagal tokią formulę (Tvrdon & Skokan, 2011):

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (y_i - y_n)^2}{N}}, \quad (12)$$

kur y_i – BVP vienam gyventojui i -tajame regione;

y_n – šalies BVP vienam gyventojui;

N – regionų skaičius šalyje.

Variacijos koeficientas – dar vienas rodiklis naudojamas σ konvergencijai nustatyti. Jis apskaičiuojamas pagal formulę (Butkus ir Matuzevičiūtė, 2011):

$$CV^w = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^n (y_{it} - y_t)^2 \cdot p_{it}}}{y_t}, \quad (13)$$

„Variacijos koeficientui regionų ekonomikos σ konvergencijos analizėje dažnai teikiama pirmenybė prieš standartinį nuokrypį, nes pastarasis neturi interpretuojamos reikšmės (tai lemia duomenų logaritnavimas siekiant panaikinti heteroskedastiškumo problemą ir sudaryti galimybes rodiklį palyginti tarp šalių“ (Butkus ir Matuzevičiūtė, 2011, p. 70).

Puškorius (2016) siūlo apskaičiuoti koncentracijos ir diferenciacijos koeficientus, kurie padeda tiksliai įvertinti nagrinėjamų veiksnių variaciją, šie koeficientai apskaičiuojami pagal šias formules:

$$K_k = \frac{\sum_{i=1}^n |f_i - \Phi_i|}{2 \cdot 100}, \quad (14)$$

$$K_d = \frac{\sum_{i=1}^n |f_i - \Phi_i|}{\sum_{i=1}^n f_i}, \quad (15)$$

čia f_i – dalis respondentų, priskirtų i -tam intervalui, procentais;

Φ_i – dalis gyventojų, turinčių tam tikrą požymį i -ame intervale, procentais.

„Atkinson indeksas vienas iš nedaugelio matų, pateikiančių socialinės gerovės įvertinimą, paremtą socialinės gerovės funkcija. Šiuo indeksu įvertinamos vadinamosios „teisingos vidutinės pajamos“, apibrėžiamos kaip pajamų vienam gyventojui ir leidžiantis išlaikyti bendrą gerovės lygį tokį, kokį užtikrina bendrai sukurtos pajamos“ (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011, p. 106). Skučienė (2008) teigia, kad „pagrindinis Atkinsono indekso bruožas yra epsilės parametras, kuris sąlygoja tiek pajamų nepageidaujamo laipsnį, tiek laipsnį – kurie pajamų skirtumai yra priimtini žemiausiuose pajamų paskirstymo kraštuose“ (p. 26). Atkinsono indeksas tinkamesnis skurdo paplitimo įvertinimui (Rudzkienė, 2005).

Atkinson indeksas apskaičiuojamas pagal formulę:

$$A_{\varepsilon} = 1 - \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left[\frac{y_i}{\mu} \right]^{1-\varepsilon} \right]^{\frac{1}{1-\varepsilon}}, \quad (16)$$

čia: y_i – pajamų dalis, kurią gauna i -toji grupė;

μ – pajamų vidurkis;

ε – nelygybės antipatijos parametras;

n – gyventojų skaičius.

Puškorius (2016) teigia, kad „nuo visuomenės antipatijos reikšmės priklauso, kaip vertinamas pajamų pasiskirstymas. Esant žemai antipatijos reikšmei ($\varepsilon \leq 0,5$), ne daugiau dešimtdalio žmonių piktinasi egzistuojančia pajamų nelygybe, o kai tas parametras lygus 2, kas trečias gyventojas nepatenkintas pajamų nelygybe“ (p.619).

Dar skaičiuojamas Theil entropijos indeksas pagal šią formulę (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011):

$$T = \sum_{i=1}^r \omega_i [\log(\omega_i) - \log(1 \div r)], \quad (17)$$

čia: ω_i – pajamų, kurias gauna i -toji gyventojų grupė, dalis;

r – gyventojų grupių skaičius.

Blažienė ir Zabarauskaitė (2011) teigia, kad Atkinson ir Theil indeksai, Hoover koeficientas pajamų nelygybės analizei naudojami retai, dėl to, kad juos gan sudėtinga interpretuoti. Rudzkiene (2005) teigia, kad nėra vieno pačio tinkamiausio nelygybės mato, jie visi yra tarpusavyje susiję, kiekvienas matas skirtingai apibūdina pajamų pasiskirstymą visuomenėje. Autorė pabrėžia, kad metodą reikėtų rinktis pagal išsikeltus uždavinius: „Atkinsono indeksas labiau siejasi su skurdo paplitimu, Gini koeficientas mažai reaguoja į pajamų perskirstymą viduriniuosiuose sluoksniuose, Robin Hudo indeksas nejautrus pajamų perskirstymui, jei jis vyksta toje pačioje pajamų vidurkio pusėje ir pan.“ (p. 139).

Išanalizavus literatūroje naudojamus rodiklius nelygybei matuoti, galima teigti, kad dažniausiai naudojami yra deciliniai santykiai, Gini koeficientas, grafiškai nelygybė dažniausiai vaizduojama Lorenco kreivės pagalba. Deciliniai santykiai parodo kaip pajamų grupės susijusios tarpusavyje, tačiau neparodo pajamų pasiskirstymo decilių viduje. Skirtumus pajamų pasiskirstymo viduryje parodo Gini koeficientas. Mokslinėje literatūroje Gini koeficientas taikomas gan plačiai, jo populiarumą lemia tai, kad šis koeficientas atitinka pajamų nelygybės aksiomas. Robin Hudo koeficientas skaičiuojamas norint sužinoti, kiek pajamų reikėtų iš turtingųjų atiduoti mažiau turintiems, kad būtų pasiekta visiška lygybė. Dar skaičiuojamas Atkinsono indeksas, tačiau jis labiau siejamas su skurdo paplitimu, Theil indeksas skaičiuojamas entropijai įvertinti. Literatūroje šie indeksai vertinami kritiškai dėl sudėtingo interpretavimo.

3. PAJAMŲ NELYGYBĖS REGIONINIŲ SKIRTUMŲ LIETUVOJE VERTINIMO TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo objektas. Namų ūkių pajamos Lietuvos regionuose.

Tyrimo problema. Mokslinėje literatūroje dažnai analizuojama pajamų nelygybė lyginant Lietuvą su kitomis Europos Sąjungos šalimi. Tačiau ir pačioje šalyje tarp regionų pastebimi ryškūs skirtumai, todėl svarbu išanalizuoti pajamų nelygybės regioninius skirtumus.

Tyrimo metodai. Atliekant tyrimą naudojami įvairūs metodai, kurie leidžia išanalizuoti nelygybės regioninius skirtumus įvairiapusiškai. Tyrime naudojama statistinių duomenų palyginamoji analizė, dinaminė ir struktūros analizė, skaičiuojami struktūriniai, specialieji koeficientai, naudojami grafiniai metodai.

Tyrimo metu naudojami 2008–2017 metų duomenys iš Eurostat ir Lietuvos statistikos departamento duomenų bazių. Atsižvelgiant į turimus duomenis, kai kurie rodikliai skaičiuojami pagal 2016 metų duomenis. Analizuojami regionai pagal NUT3 lygmenį, pagal kurį Lietuva skirstoma į dešimt regionų: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Marijampolės, Utenos, Alytaus, Tauragės ir Telšių.

Vertinant namų ūkių pajamų nelygybės regioninius skirtumus Lietuvos statistikos duomenų bazėje nėra pakankamai duomenų pagal atskirus regionus pajamų nelygybei įvertinti, todėl naudojami Lietuvos statistikos departamento skelbiami viešai pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinio tyrimo duomenys. Todėl pagal šiuos duomenis apskaičiuoti rodikliai gali skirtis nuo kituose šaltiniuose pateikiamų rodiklių reikšmių.

Atliekant namų ūkių pajamų dinamikos analizę siekiama išsiaiškinti kaip kito gaunamos namų ūkių pajamos 2008–2017 metais. Analizei atlikti naudojamos mėnesinės vidutinės disponuojamos pajamos vienam namų ūkiui ir vienam namų ūkio nariui, o siekiant duomenis palyginti tarpusavyje apskaičiuojami padidėjimo tempai. Padidėjimo tempas skaičiuojamas pagal formulę (Bagdanavičius, Šiaudytis ir Vaitelienė, 2007):

$$T_p = \frac{y_n - y_{n-1}}{y_{n-1}} \cdot 100, \quad (18)$$

čia: y_n – ataskaitinio laikotarpio dinamikos eilutės dydis;

y_{n-1} – buvusio prieš ataskaitinį laikotarpį dinamikos eilutės dydis;

Viso laikotarpio padidėjimas apskaičiuojamas pagal formulę (Bagdanavičius ir kt, 2007):

$$T_p = \frac{y_n - y_1}{y_1} \cdot 100, \quad (19)$$

Struktūros analizė padeda įvertinti disponuojamų namų ūkių pajamų sudėtį ir įvertinti, kokios pajamos užima didžiąją dalį namų ūkių pajamų. Atliekant struktūros analizę skaičiuojamas pajamų dalies santykis su visa pajamų suma ir išreiškiamas procentais.

Siekiant grafiškai parodyti nelygybės regioninius skirtumus, naudojama Lorencio kreivė. Ji naudojama siekiant parodyti regioninius skirtumus pagal BVP ir pagal namų ūkių pajamas. Lorencio kreivė braižoma dviem būdais regioniniams skirtumams pavaizduoti pagal BVP: pagal regionus ir pagal regionuose gyvenančių gyventojų skaičių.

Atliekant namų ūkių pajamų nelygybės regioninių skirtumų vertinimą pagal Lietuvos statistikos departamento pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinio tyrimo duomenis, naudojami tik tie duomenys, kurių reikšmės yra teigiamos. Tyrime naudojami 4430 namų ūkių duomenys. Visos namų ūkių pajamos suskirstomos į intervalus jungiamuoju būdu:

- 0–200;
- 200–400;
- 400–600;
- 600–800;
- 800–1000;
- 1000–1200;
- 1200–1400;
- 1400–1600;
- daugiau kaip 1800.

Deciliai namų ūkius dalija į dešimt lygių dalių, jų reikšmės skaičiuojamos pagal į intervalus suskirstytas pajamas. Kiekvienam regionui deciliai apskaičiuojami pagal formulę (Bagdanavičius ir kt., 2007):

$$D_n = X_d + d \cdot \frac{\sum f - S_{D_{n-1}}}{f_{D_n}}, \quad (20)$$

čia X_d – apatinė decilinio intervalo riba;

d – decilinio intervalo ilgis;

n – decilio eilės numeris;

$\sum f$ – eilutės dažnių suma;

$S_{D_{n-1}}$ – sukauptų dažnių suma iki atitinkamų decilinių intervalų;

f_{D_n} – atitinkamų decilinių intervalų dažniai.

Vertinant regioninius skirtumus skaičiuojami įvairūs koeficientai, kurie buvo aptarti ir skaičiavimo formulės pateiktos 2.5 skyrelyje:

- Deciliniai diferenciacijos koeficientai (pagal 5 formulę).
- Kvartilinis asimetrijos koeficientas (pagal 2 formulę).
- Gini koeficientas (pagal 8 formulę).
- Standartinio nuokrypio koeficientas (pagal 11 formulę).

- Variacijos koeficientas (pagal 13 formulę).
- Pajamų koncentracijos koeficientas (pagal 14 formulę).
- Pajamų diferenciacijos koeficientas (pagal 15 formulę).
- Robin Hudo indeksas (pagal 10 formulę).

6 lentelėje pateikiami mokslinėje literatūroje aptariami koeficientų reikšmių paaiškinimai, kuriais remiantis bus interpretuojami apskaičiuoti koeficientai.

6 lentelė. Koeficientų reikšmės (sudaryta autorės)

Koeficientas	Reikšmių paaiškinimas
Kvartilinis asimetrijos koeficientas (Puškorius, 2016)	Teigiama reikšmė – dešiniašonė asimetrija Neigiama reikšmė – kairiašonė asimetrija Kuo reikšmės didesnės, tuo didesnė nelygybė
Gini koeficientas (Rudzkienė, 2005)	Mažiau nei 25 – pajamų nelygybė žema Daugiau nei 25, bet mažiau nei 30 – pajamų nelygybė nedidelė Daugiau nei 30 – pajamų nelygybė esminė
Variacijos koeficientas (Gražytė-Molienė, 2004)	Iki 10 proc. – sklaida maža 10–20 proc. – sklaida vidutinė 20–30 proc. – sklaida didelė 30–50 proc. – sklaida labai didelė Daugiau kaip 50 proc. – koeficientas realios prasmės neturi
Pajamų koncentracijos koeficientas (Puškorius, 2016)	Kinta nuo 0 iki 1
Pajamų diferenciacijos koeficientas (Puškorius, 2016)	0 – visiška lygybė, kuo didesnis, tuo didesnė nelygybė
Robin Hudo indeksas (Blažienė ir Zabarauskaitė, 2011)	0 – pajamos pasiskirsčiusios tolygiai Daugiau kaip 0 – kuo didesnis, tuo netolygiau pasiskirsčiusios pajamos

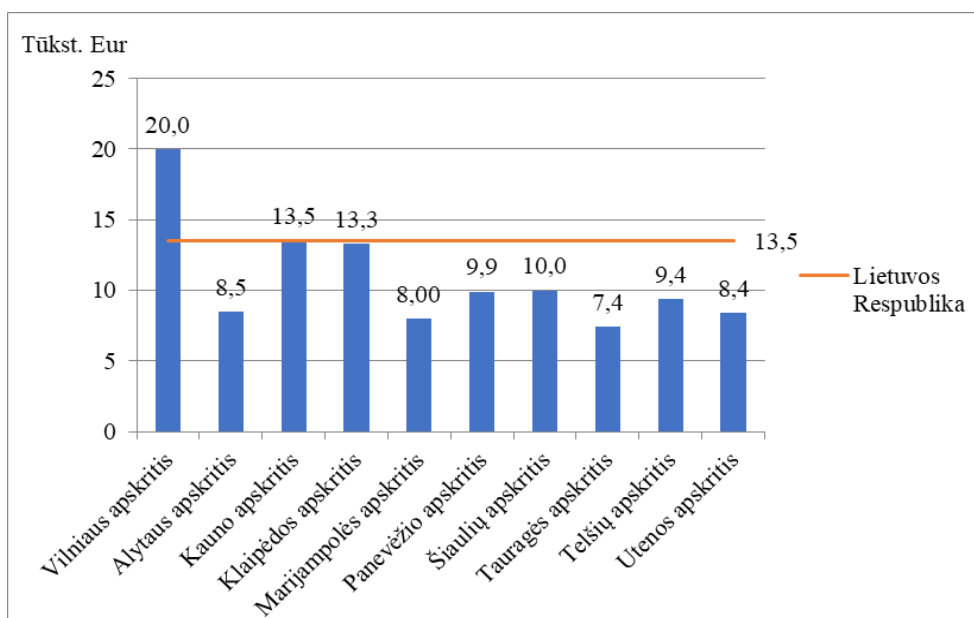
Tyrimo duomenys ir apskaičiuoti rodikliai, koeficientai vaizduojami grafiškai.

4. PAJAMŲ NELYGYBĖS REGIONINIŲ SKIRTUMŲ LIETUVOJE VERTINIMO TYRIMO REZULTATAI

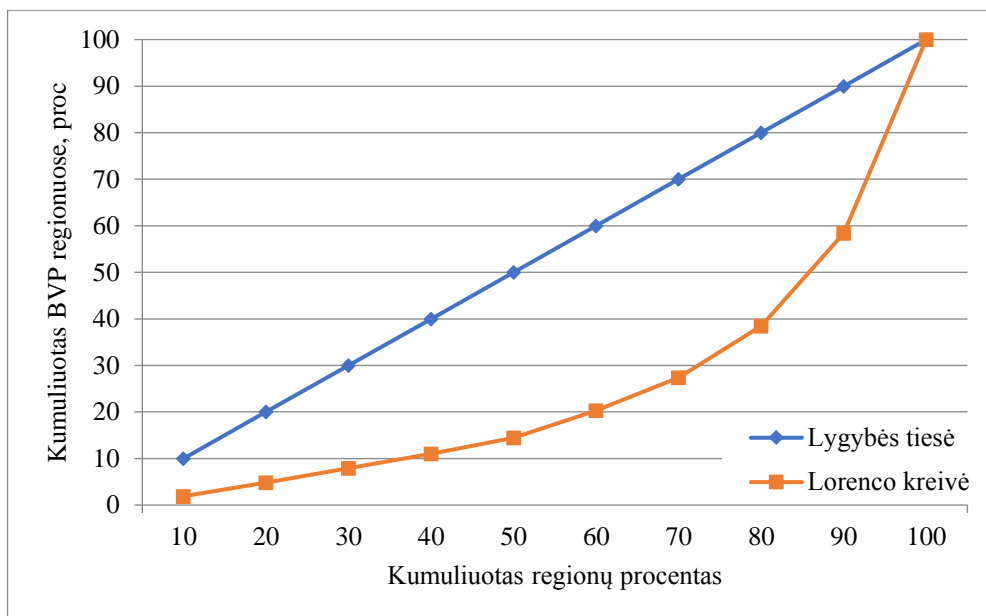
4.1. Regioninių skirtumų Lietuvoje vertinimas pagal BVP

BVP vienam gyventojui yra labai svarbus rodiklis, padedantis įvertinti ekonominį išsivystymo lygį. Tad siekiant geriau įvertinti regioninius skirtumus Lietuvoje, pačių regionų padėtį šalyje, jų išsivystymo lygį, svarbu įvertinti regionų skirtumus pagal tenkantį BVP vienam gyventojui, tai padės labiau įvertinti namų ūkių pajamų skirtumus regionuose. Tam buvo lyginamas atskirų regionų BVP vienam gyventojui su bendru Lietuvos BVP vienam gyventojui, nelygybė vaizduojama Lorencio kreivės pagalba, o apskaičiuotas standartinio nuokrypio koeficientas rodo regionų konvergavimą ar divergavimą lyginamuoju laikotarpiu.

Palyginus Lietuvos BVP vienam gyventojui su atskirų regionų BVP vienam gyventojui (17 pav.), galima matyti, kad labiausiai išsiskiria Vilniaus regionas ir gerokai viršija Lietuvos rodiklį, net 48,15 proc. Kauno ir Klaipėdos regionuose BVP vienam gyventojui siekia Lietuvos lygį, tačiau likusiuose regionuose yra daug žemesnis. Mažiausias BVP vienam gyventojui yra Tauragės regione, palyginus su Lietuvos lygiu, BVP šiame regione mažesnis 45,19 proc., tuo tarpu palyginus su Vilniaus regionu, net 63 proc. Taigi, galima teigti, kad Lietuvos regionų ekonominis išsivystymas yra nevienodas ir regionai turi skirtingus ekonominius pajėgumus.

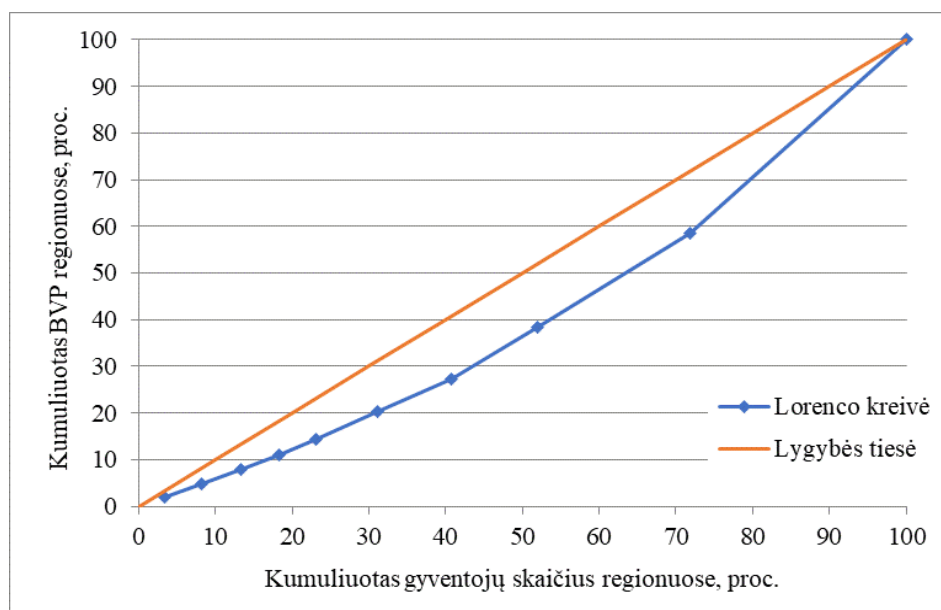

17 pav. Lietuvos regionų BVP vienam gyventojui 2016 metais, tūkst. Eur (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

18 pav. Regionų BVP pasiskirstymas 2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

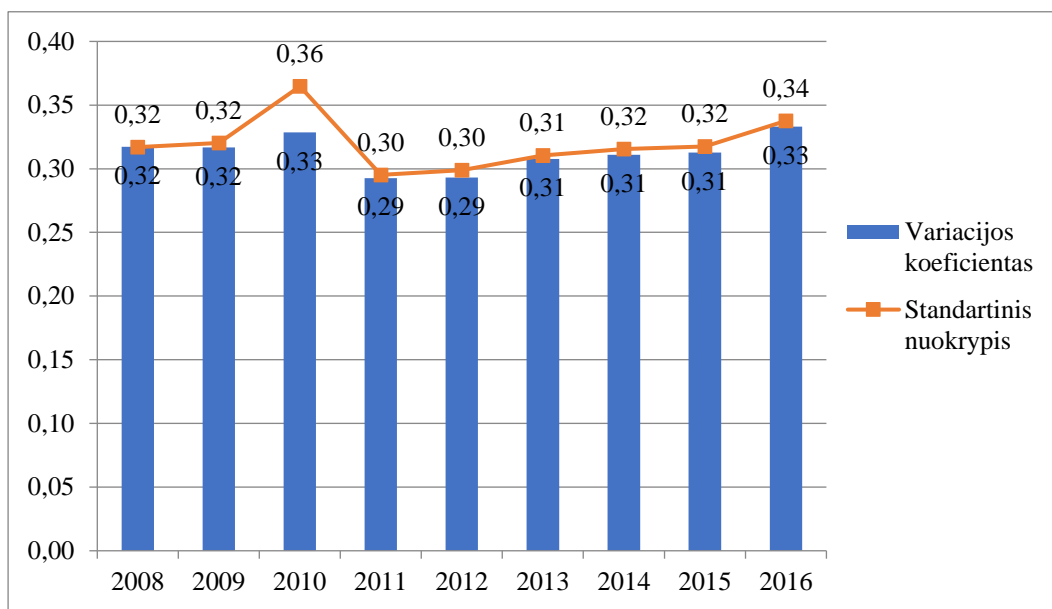
Lorenco kreivė grafiškai vaizduoja ekonominius skirtumus tarp regionų, kuo labiau kerivė nutolusi nuo lygybės tiesės, tuo didesnė nelygybė tarp regionų. Pagal regionų BVP pasiskirstymą matyti, kad Lorenco kreivė yra gan nutolusi nuo lygybės tiesės, tai reiškia, kad BVP nėra tolygiai pasiskirstęs tarp regionų (18 pav.), regionuose yra gan didelė nelygybė. 80 proc. regionų tenka 38,44 proc. BVP, tuo tarpu likusiems 20 proc. stipriausių regionų tenka 61,56 proc. BVP. Vien Vilniaus regione yra sukuriama 41,58 proc. viso Lietuvos BVP, Kauno regione – 19,97 proc. BVP, Klaipėdos regione – 11,07 proc. Kituose regionuose sukuriama BVP po mažiau kaip 10 proc. mažiausiai sukuriama Tauragės regione – tik 1,90 proc.

19 pav. Regionų BVP pasiskirstymas, atsižvelgiant į gyventojų skaičių 2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Įvertinus regionų BVP pasiskirstymą atsižvelgiant į gyventojų skaičių regionuose, galima matyti, kad Lorenzo kreivė priartėja prie lygybės tiesės (19 pav.), nelygybė gan ženkliai sumažėja. Šiuo atveju 58,42 proc. viso Lietuvos BVP sukuria 71,92 proc. gyventojų, o likusius 41,58 proc. BVP sukuria 28,08 proc. gyventojų, gyvenančių ekonomiškai stipresniuose regionuose. Taigi, atsižvelgiant į gyventojų skaičių, regionuose nelygybė yra daug mažesnė. Ekonomiškai stipresniuose regionuose gyventojų skaičius yra žymiai didesnis, nei silpnesniuose regionuose, tad ir sukuriamas BVP tarp regionų gan ženkliai skiriasi.

Standartinio nuokrypio koeficientas, apskaičiuotas pagal 11 formulę, padeda įvertinti regionų σ konvergenciją (20 pav.). Lyginamuoju laikotarpiu regionų ekonomikos išliko maždaug vienodos, tik matomas regionų ekonomikos divergavimas 2009–2010 metais, tai rodo standartinio nuokrypio reikšmės augimas nuo 0,32 iki 0,36, tam turėjo įtakos šalyje vykusiai ekonominė krizė. Nuo 2010 metų prasidėjo regionų ekonomikų konvergavimas, tai rodo standartinio nuokrypio reikšmės sumažėjimas iki 0,30. Nuo 2012 metų vėl matomas nežymus regionų ekonomikos divergavimas.

20 pav. Standartinio nuokrypio ir variacijos koeficientai 2008–2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Variacijos koeficientas apskaičiuotas naudojantis 13 formule, jis parodo nukrypimo nuo vidurkio laipsnį. Kaip matyti 20 pav., variacijos koeficientas lyginamuoju laikotarpiu kito panašiai kaip ir standartinio nuokrypio koeficientas. Beveik visu lyginamuoju laikotarpiu šis koeficientas buvo virš 30 proc., tai reiškia, kad namų ūkių pajamų sklaida yra labai didelė, pajamos nukrypusios nuo vidurkio daugiau kaip 30 proc. Didžiausios šio koeficiento reikšmės buvo 2010 ir 2016 metais.

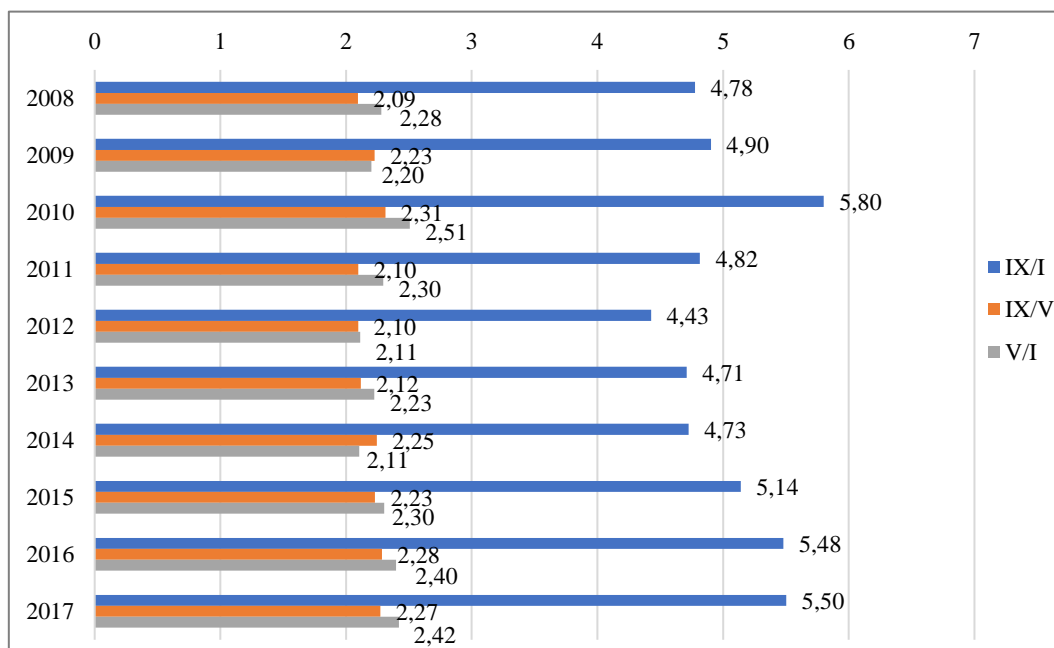
Apibendrinant regionų skirtumų pagal BVP vertinimą, galima teigti, kad labiausiai išsiskiria Vilniaus regionas, jame sukuriamas BVP vienam gyventojui gan žymiai viršija bendrą Lietuvos BVP vienam gyventojui, net 48,15 proc. Kauno ir Klaipėdos BVP vienam gyventojui siekia Lietuvos BVP

vienam gyventojui, tačiau kitų regionų BVP vienam gyventojui yra daug žemesnio lygio. Mažiausias BVP vienam gyventojui tenka Tauragės regione, o palyginus su Vilniaus regionu, skirtumas yra gan ryškus, net 63 proc. Daugelio Lietuvos regionų ekonominiai pajėgumai yra žemi, gan ryškiai skiriasi nuo ekonomiškai stipresnių regionų. Vertinant regionų BVP pasiskirstymą, galima matyti, kad tarp regionų yra gan ryški nelygybė, Vilniaus regionas sukuria didžiausią dalį Lietuvos BVP (58,42 proc.). Tačiau atsižvelgiant į regionuose gyvenančių gyventojų skaičių, nelygybė sumažėja ir Lorencio kreivė priartėja prie lygybės tiesės, 41,58 proc. Lietuvos BVP sukuria 28,08 proc. gyventojų, gyvenančių ekonomiškai stipriuose regionuose.

4.2. Pajamų nelygybės regioninių skirtumų vertinimas

4.2.1. Pajamų nelygybės Lietuvoje vertinimas

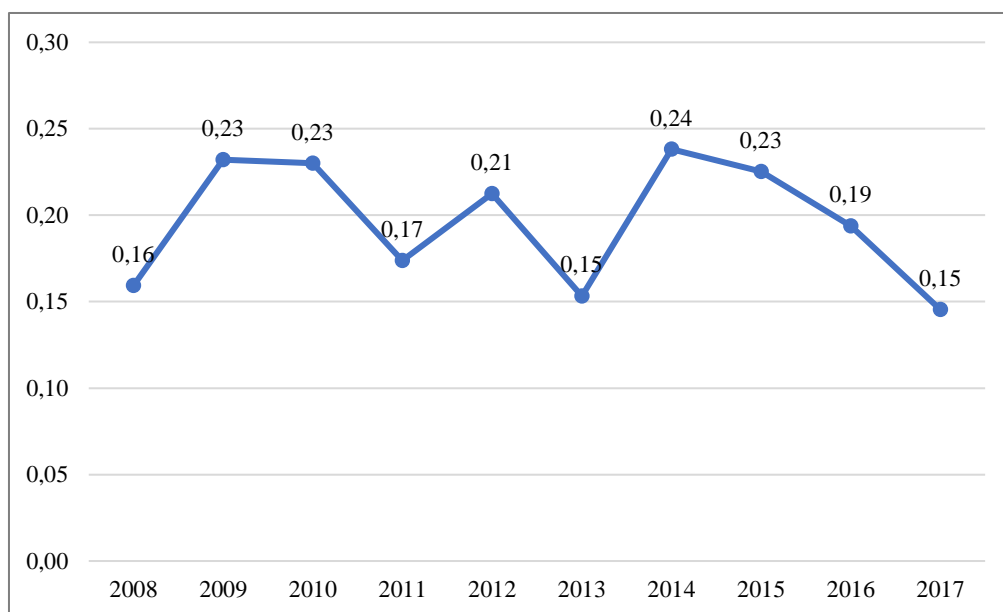
Mokslinėje literatūroje minima, kad nedidelė pajamų nelygybė yra priimtina, ji skatina žmones siekti tikslų, investuoti, skatina ekonominę veiklą, tuo tarpu didelė nelygybė sukelia įvairias socialines, psichologines problemas. Namų ūkių pajamų nelygybės vertinimas Lietuvoje padės įvertinti padėtį visos Lietuvos mastu, pajamų nelygybės pokyčius 2008–2017 metų laikotarpiu. Atliekant namų ūkių pajamų nelygybės Lietuvoje vertinimą, skaičiuojami deciliniai santykiai, kvartilinis asimetrijos koeficientas, Gini koeficientas, pajamų diferenciacijos ir koncentracijos koeficientai, rodikliai apskaičiuojami remiantis Eurostat duomenimis. Šie koeficientai padeda įvertinti pajamų pasiskirstymą įvairiapusiškai, tiek tarp mažiausias ir didžiausias pajamas gaunančių, tiek ir viduriniame sluoksnyje.

21 pav. Lietuvos decilių santykiai 2008–2017 metais (sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

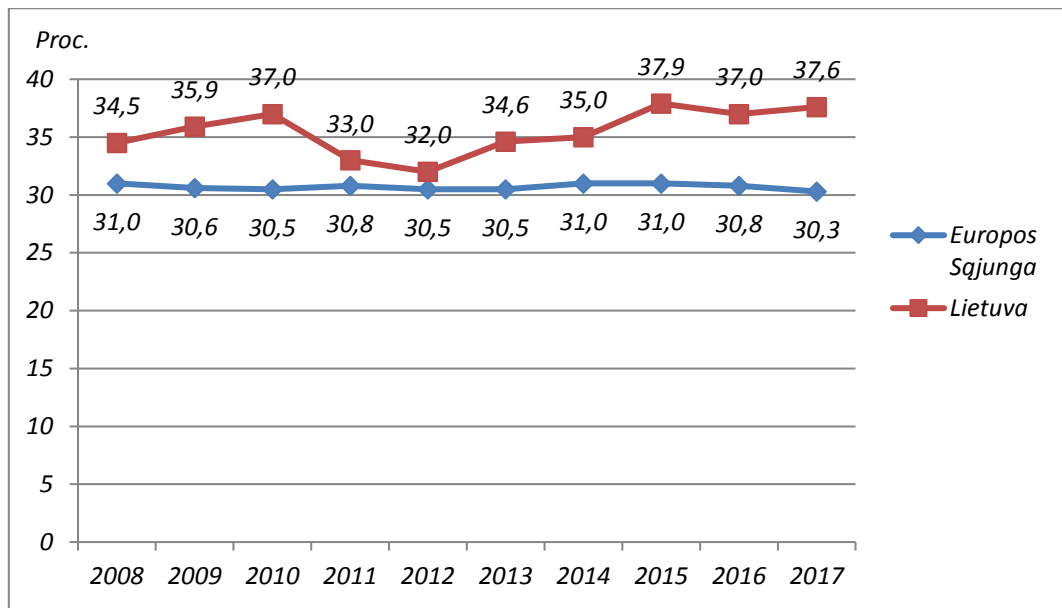
Decilinių santykių skaičiavimas padeda įvertinti pajamų skirtumus tarp didžiausias ir mažiausias pajamas gaunančių namų ūkių. Pagal 1 priede pateiktus duomenis apskaičiuoti deciliniai santykiai parodė, kad pajamos devintajame ir pirmajame deciliuose skiriasi beveik 5 kartus, o kai kuriais metais – net ir daugiau kaip 5 kartus (21 pav.). Per visą lyginamąjį laikotarpį skirtumas tarp devinto ir pirmo decilių išaugo 15,18 proc. Didžiausias santykis matomas 2010 metais, palyginus su 2009 metais santykis išaugo 18,37 proc. Nuo 2015 metų skirtumas pradėjo vėl didėti, tam didžiausią įtaką turėjo tai, kad devintajame decilyje pajamos auga sparčiau nei pirmajame, devintajame decilyje lyginamuoju laikotarpiu pajamos išaugo 20,62 proc., o pirmajame – tik 12,68 proc.

Palyginus devintąjį decilį su penktuoju ir penktąjį su pirmuoju, galima pastebėti, kad santykiai tarp šių decilių yra panašūs, pajamos tarp šių decilių skiriasi daugiau kaip du kartus. 2008–2017 metais pajamų skirtumai tarp šių decilių taip pat išaugo, tarp devinto ir penktojo pajamų skirtumas išaugo 8,51 proc., o tarp penktojo ir pirmojo – 6,15 proc. Šių santykių didžiausias skirtumas matomas 2010 metais, tam lemiamą įtaką turėjo tai, kad pirmajame decilyje pajamos sumažėjo labiau nei penktajame ir penktajame labiau nei devintajame.

22 pav. Kvartilinis asimetrijos koeficientas Lietuvoje 2008–2017 metais (sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

Kvartilinis asimetrijos koeficientas parodo sąsają tarp pajamų, kai jos yra suskirtytos į kvartilius (1 priedas). Kvartilinio asimetrijos koeficiento reikšmės 2008–2017 metais yra teigiamos, tai reiškia, kad pajamos yra pasiskirsčiusios pagal dešiniašonę asimetriją (22 pav.). Didėjanti šio rodiklio reikšmė reiškia didesnę nelygybę, lyginamuoju laikotarpiu galima išskirti keletą laikotarpių, kai pajamų nelygybė didėjo, tai 2009, 2012 ir 2014 metais. Pagal kvartilinio asimetrijos koeficientą didžiausia nelygybė Lietuvoje buvo 2014 metais, po to pradėjo vis mažėti.

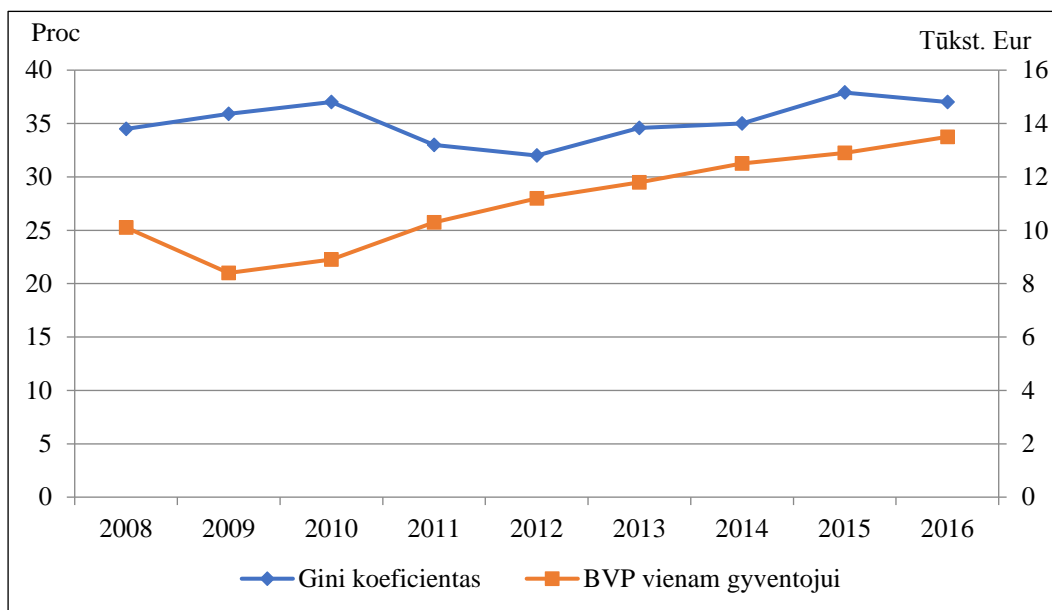

23 pav. Gini koeficientas Lietuvoje ir ES 2008–2017 metais, proc. (sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

Gini koeficiento reikšmės labiausiai atspindi pajamų pasiskirstymą viduriniame sluoksnyje. Kaip matyti 23 paveikslėlyje, Gini koeficiento reikšmės visu lyginamuoju laikotarpiu viršija 30 proc., tai reiškia, kad Lietuvoje pajamų nelygybė yra reikšminga ir gali turėti įtakos įvairiems veiksniams. Ekonominės krizės laikotarpiu, kai Lietuvos ekonomika buvo didžiausiame nuosmukyje 2010 m., pajamų nelygybė siekė 37 proc. Palyginus su ES Gini koeficientu, Lietuvoje pajamų nelygybė didesnė 6,5 procentiniais punktais, tai sudaro 21,30 proc. Pradedant atsigausti Lietuvos ekonomikai matomas pajamų nelygybės mažėjimas, nuo 2010 iki 2012 metų. Šiuo laikotarpiu Gini koeficientas sumažėjo 5 procentiniais punktais (13,51 proc.). Nuo 2012 metų vėl matomas pajamų nelygybės didėjimas, 2015 metais Gini koeficientas buvo didžiausias per visą lyginamąjį laikotarpį ir siekė 37,90 proc. 2017 metais taip pat matomas gan didelis nelygybės lygis (37,60 proc.), palyginus su ES Gini koeficientu, Lietuvos rodiklis didesnis 19,41 proc. Per visą lyginamąjį laikotarpį Gini koeficientas Lietuvoje išaugo 8,99 proc., tuo tarpu ES jis sumažėjo 2,26 proc.

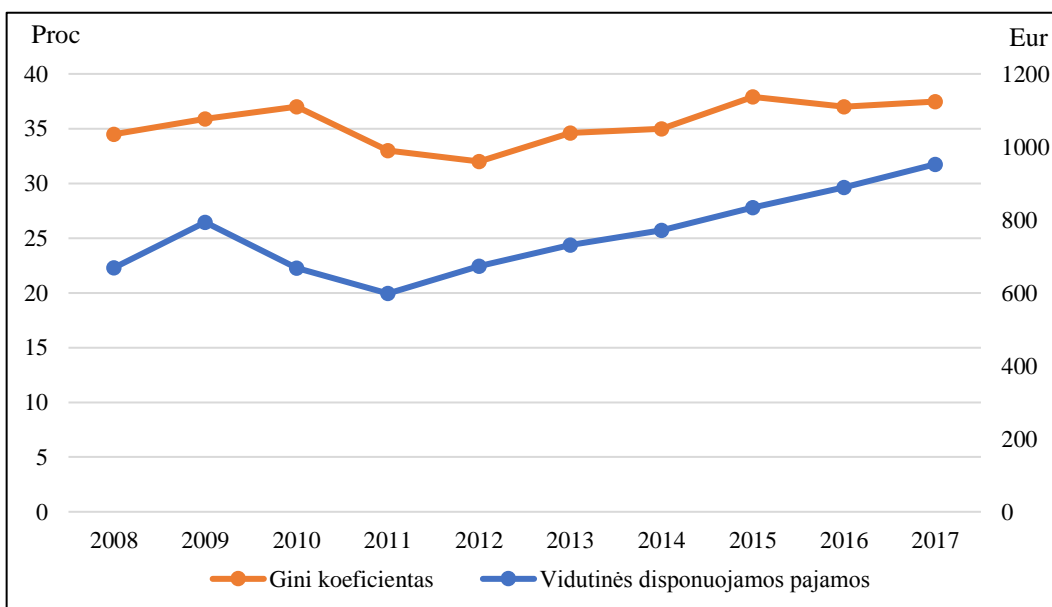
Analizuojant BVP vienam gyventojui ir Gini koeficiento ryšį 2008–2016 metais, galima matyti, kaip keičiasi Gini koeficiento reikšmės ekonomikai esant pakilimo ar nuosmukio etape. Kaip matyti 24 paveikslėlyje 2008 metais prasidėjus pasaulinei ekonomikos krizei BVP vienam gyventojui pradėjo mažėti, tuo pačiu matomas ir Gini koeficiento augimas, tai rodo, kad ekonomikos nuosmukio metu pajamų pasiskirstymo netolygumas augo. Nuo 2009 metų BVP vienam gyventojui pradėjo didėti, tačiau pajamų nelygybė ir toliau didėjo, pradėjo mažėti tik nuo 2010 metų, mažėjimas tęsėsi iki 2012 metų. Pajamų nelygybės mažėjimui galėjo turėti įtakos 2011 ir 2012 metais pradėjęs didėti vidutinis darbo užmokestis, mažėjantis nedarbas. Tačiau nuo 2012 metų pajamų nelygybė ir vėl pradeda didėti, nors ir matomas ekonomikos pakilimas ir BVP vienam gyventojui vis auga. Dėl pradėjusio sparčiau didėti

vidutinio darbo užmokesčio didesnes pajamas gaunančiųjų pajamos pradeda didėti labiau, nei mažesnes pajamas gaunančių, tai ir lemia pajamų nelygybės didėjimą.

24 pav. Gini koeficiento ir BVP vienam gyventojui ryšys 2008–2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento ir Eurostat duomenis)

Palyginus Gini koeficientą su vidutinėmis disponuojamomis pajamomis (25 pav.), galima matyti, kad pajamų nelygybė 2008–2017 metais didėja panašiu tempu kaip ir vidutinės disponuojamos pajamos. Didėjant pajamoms – didėja ir pajamų nelygybė, tam didžiausią įtaką turi tai, kad didėjant pajamoms, turtingesniųjų pajamos didėja sparčiau, nei gaunančių mažas pajamas.

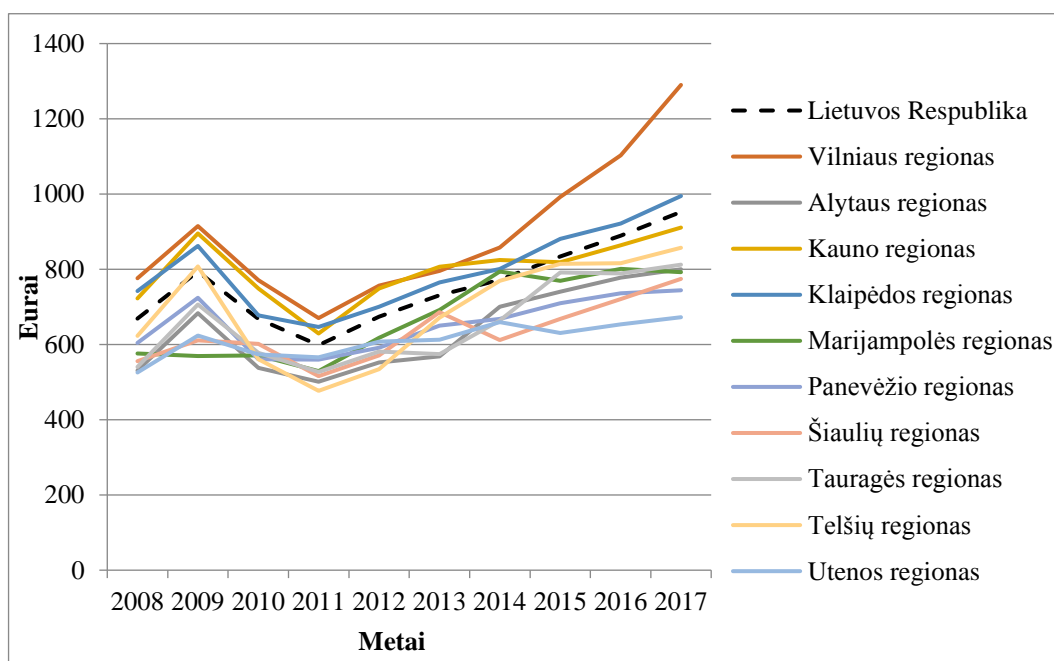

25 pav. Gini koeficiento ir vidutinių disponuojamų pajamų ryšys 2008–2017 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento ir Eurostat duomenis)

Apibendrinant atliktą namų ūkių pajamų nelygybės Lietuvoje vertinimą galima teigti, kad pajamų nelygybė Lietuvoje gan žymi, 2008–2017 m. laikotarpiu ji išaugo. Ekonominio nuosmukio laikotarpiu, 2010–2012 metais, matomas pajamų nelygybės mažėjimas. Tam turėjo įtakos mažinamas darbo užmokestis, mažas pajamas gaunančiųjų darbo užmokestis mažėja mažiau nei dideles pajamas gaunančių, taip pat darbo užmokesčio mažinimą riboja nustatytas MMA dydis. Esant nepalankioms ekonominėms sąlygoms, turintys didesnes pajamas, neskiria lėšų investavimui, tai taip pat turi įtakos nelygybės mažėjimui. Nuo 2012 metų matomas pajamų nelygybės augimas, gerėjant ekonominėms sąlygoms didėja ir pajamų nelygybė. Gini koeficiento ir BVP vienam gyventojui ryšys lyginamuoju laikotarpiu buvo įvairus, ekonomikos nuosmukio laikotarpiu matomas pajamų nelygybės didėjimas, tačiau ir ekonomikos pakilimo laikotarpiu pajamų netolygus pasiskirstymas vis tiek auga. Pajamų nelygybė didėja ir augant vidutinėms disponuojamoms pajamoms, gaunančių dideles pajamas, pajamų augimas yra ryškesnis, nei gaunančių mažas pajamas.

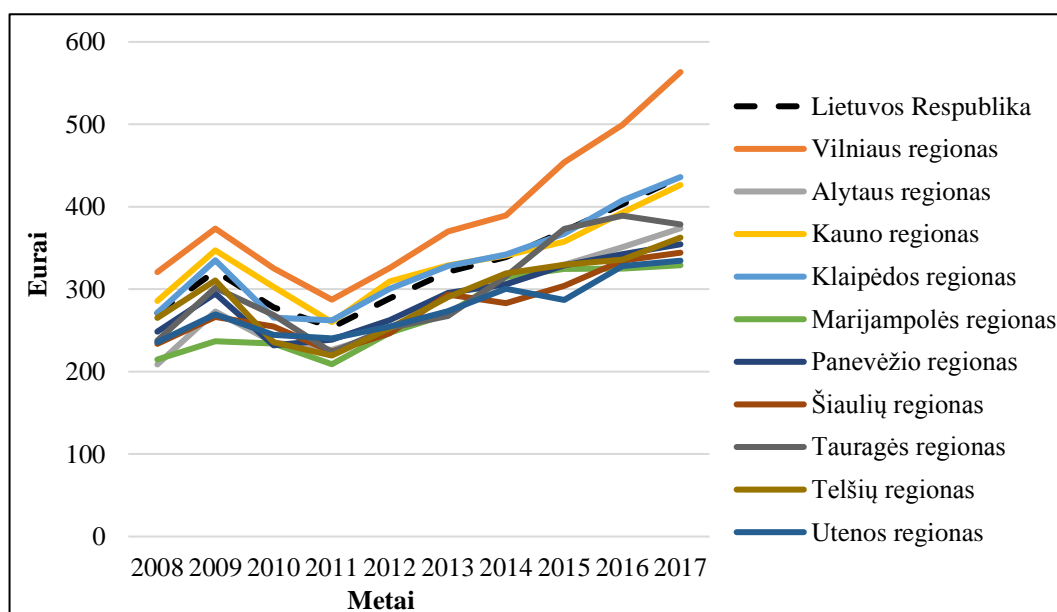
4.2.2. Namų ūkių pajamų dinamika ir struktūra

Pajamų nelygybės regioninių skirtumų Lietuvoje vertinimas pradedamas nuo gyventojų pajamų dinamikos ir struktūros analizės. Namų ūkių pajamų dinamikai įvertinti analizuojamos vidutinės disponuojamos pajamos vienam namų ūkiui ir vienam namų ūkio nariui 2008–2017 laikotarpiu. Vidutinių disponuojamų pajamų dinamikos analizės tarpiniai rezultatai pateikti 2 ir 3 prieduose, o struktūros analizės – 4 priede.

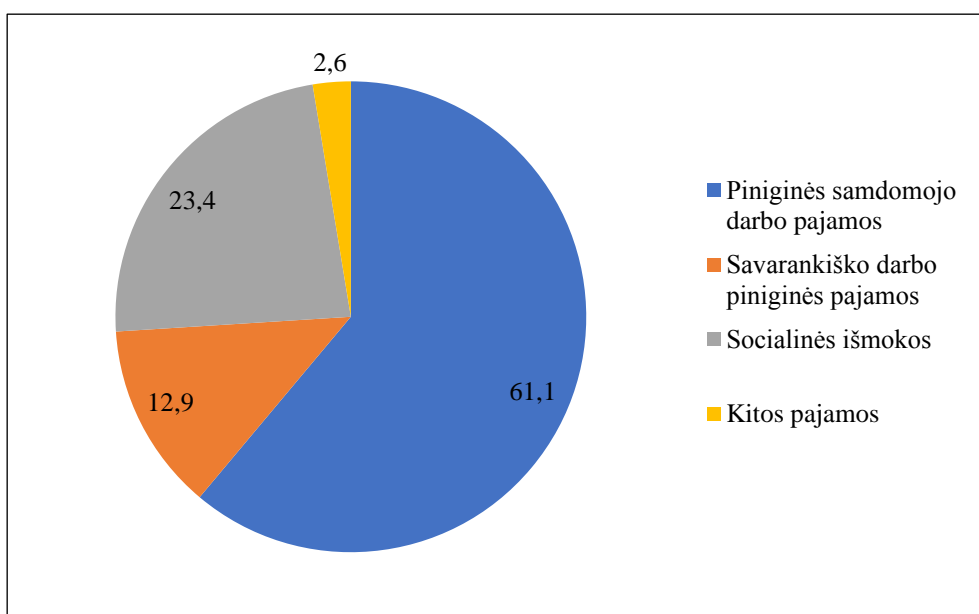
26 pav. Vidutinių disponuojamų pajamų vienam namų ūkiui per mėnesį dinamika 2008–2017 metais, Eur (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Vidutinės disponuojamos pajamos vienam namų ūkiui per mėnesį lyginamuoju laikotarpiu išaugo (26 pav.), visuose regionuose pajamų kaitos tendencijos yra panašios, tik nuo 2014 metų Vilniaus regionas ryškiau atsiskyrė nuo kitų. Nuo 2009 iki 2011 metų visuose regionuose pastebimas pajamų mažėjimas, tam lemiamą įtaką turėjo ekonominė krizė. Labiausiai namų ūkių pajamos sumažėjo Telšių regione (40,94 proc.), taip pat nemažai, daugiau kaip 20 proc., sumažėjo ir Vilniaus, Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Tauragės regionuose. Mažiausias sumažėjimas pastebimas Marijampolės (7,08 proc.) ir Utenos (9,20 proc.) regionuose. Marijampolės regione vidutinių pajamų lygis prieš krizę buvo žemas, iki 2009 metų pajamos visuose regionuose augo, tuo tarpu Marijampolės regione jos neaugo (2009 metais palyginus su 2008 pajamos sumažėjo 1,09 proc.), tai ir lėmė šio regiono žemiausią pajamų sumažėjimą. Nuo 2011 metų vidutinės disponuojamos pajamos visuose regionuose pradėjo augti. 2011–2017 laikotarpiu pajamos labiausiai išaugo Vilniaus regione (92,48 proc.), taip pat gan nemažai Telšių (79,78 proc.), Alytaus (59,68 proc.), Klaipėdos (53,84 proc.), Šiaulių (50,16), Tauragės (54,12 proc.) regione. Mažiausiai pajamos augo Utenos regione, tik 18,75 proc. Analizuojant visą lyginamąjį laikotarpį (2008–2017) pajamos labiausiai išaugo Vilniaus (66,26 proc.), Alytaus (50,77 proc.), Tauragės (50,35 proc.) regionuose, mažiausiai pajamos didėjo šiuose regionuose: Panevėžio (23,15 proc.), Kauno (26,09 proc.), Utenos (27,95 proc.). Palyginus namų ūkių vidutines disponuojamas pajamas visoje šalyje su regionais galima matyti, kad išsiskiria trys regionai, kuriose pajamos viršija visos Lietuvos namų ūkių vidutines pajamas, tai Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionai. Vilniaus ir Klaipėdos regionų namų ūkių pajamos visu lyginamuoju laikotarpiu viršija Lietuvos pajamų lygį, tik Kauno regione nuo 2014 metų pajamos pradėjo augti ne taip sparčiai ir nepasiekia Lietuvos lygio.

27 pav. Vidutinių disponuojamų pajamų vienam namų ūkio nariui per mėnesį dinamika 2008–2017 m., Eur (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Analizuojant vidutines disponuojamas pajamas vienam namų ūkio nariui pastebima tokia pat kitimo tendencija kaip ir pajamų namų ūkiams, tik matomas dar didesnis Vilniaus regiono atotrūkis (27 pav.). Nuo 2009 iki 2011 metų labiausiai sumažėjo pajamos vienam namų ūkio nariui Telšių (29,35 proc.), Tauragės (25,94 proc.), Kauno (25,06 proc.), Vilniaus (23,08 proc.) regionuose. Mažiausiai sumažėjo Utenos (10,69 proc.) ir Marijampolės (11,74 proc.) regionuose. Nuo 2011 iki 2017 metų labiausiai išaugo pajamos vienam namų ūkio nariui Vilniaus regione (96,10 proc.), taip pat nemažai ir kituose regionuose: Tauragės (69,35 proc.), Telšių (65,19 proc.), Klaipėdos (66,29 proc.), Alytaus (65,15 proc.) ir Kauno (63,98 proc.). 2017 metais visuose regionuose pajamos namų ūkio nariui didėjo, tik Tauragės regione šiek tiek sumažėjo – 2,75 proc. Vilniaus regione pajamos vienam namų ūkio nariui yra didžiausios, jos viršija Lietuvos vidutinių pajamų lygį, o Klaipėdos ir Kauno regionų pajamos yra arčiau Lietuvos lygio. 2017 metais Vilniaus regione vienam namų ūkio nariui pajamos siekė 563,40 euro, Klaipėdoje – 436 eurus, Kaune – 426,50 euro. Matomas gan nemažas atotrūkis tarp Vilniaus ir kitų regionų, tarp pirmos ir antros vietos pajamos vienam namų ūkių nariui skiriasi 127,40 euro. Mažiausiai tenka Marijampolės regione – 329,10 euro, palyginus su Vilniaus regionu pajamos vienam namų ūkio nariui skiriasi 234,30 euro.

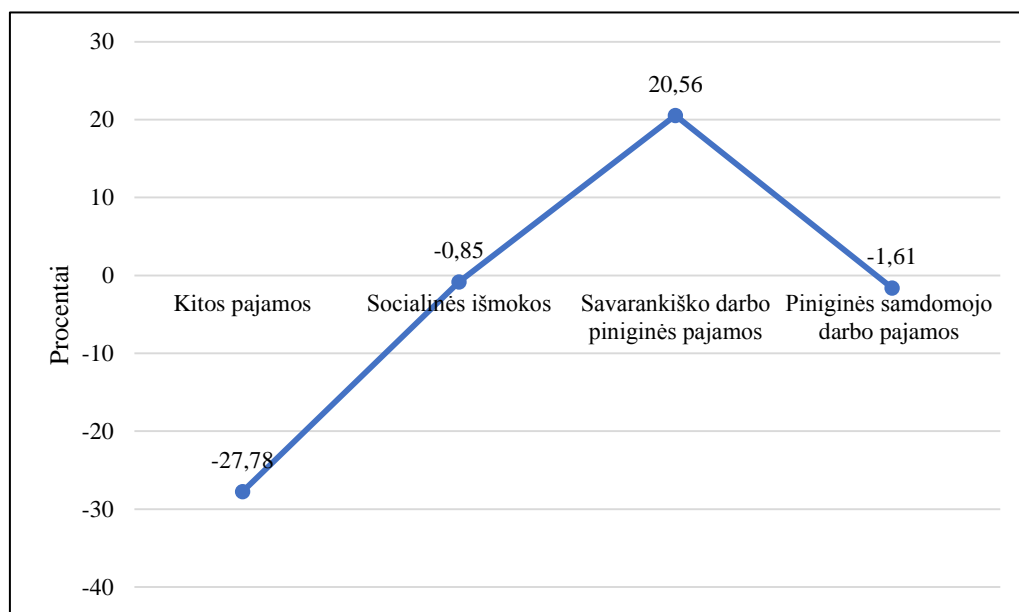

28 pav. Lietuvos namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūra, 2017 metais, proc. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Prieš pradėdant analizuoti namų ūkių disponuojamų pajamų struktūrą, svarbu išsiaiškinti kas sudaro šias pajamas. Disponuojamos pajamos – tai pajamos, po mokesčių atskaitymo, kurias namų ūkiai gali skirti vartojimui, taupymui ir kt. Namų ūkių disponuojamas pajamas sudaro piniginės samdomojo darbo, savarankiško darbo, įvairių socialinių išmokų ir kitos pajamos. Samdomojo darbo pajamos - tai pajamos mokamos darbdavio, o savarankiško darbo pajamas gyventojai užsidirba savarankišku darbu, kurios tiesiogiai priklauso nuo pelno. Socialines išmokas sudaro įvairios išmokos: pensijos, išmokos

ligos atveju, negalios atveju, išmokos našliams ir našlaičiams, išmokos šeimai ir vaikams, išmokos bedarbiams, būsto išlaikymui, stipendijos. Kitas pajamas sudaro pajamos iš turto ir nuomos, grąžintas pajamų mokestis ir įvairios kitos pajamos.

Kaip matyti 28 paveikslėlyje, 2017 metais didžiąją dalį Lietuvos namų ūkių disponuojamų pajamų sudarė piniginės samdomojo darbo pajamos, net 61,10 proc. visų pajamų, socialinės išmokos yra antroje vietoje ir sudaro 23,40 proc. visų pajamų, o savarankiško darbo pajamos – 12,90 proc. visų pajamų. Kitų pajamų namų ūkiai gauna labai nedaug – 2,6 proc.

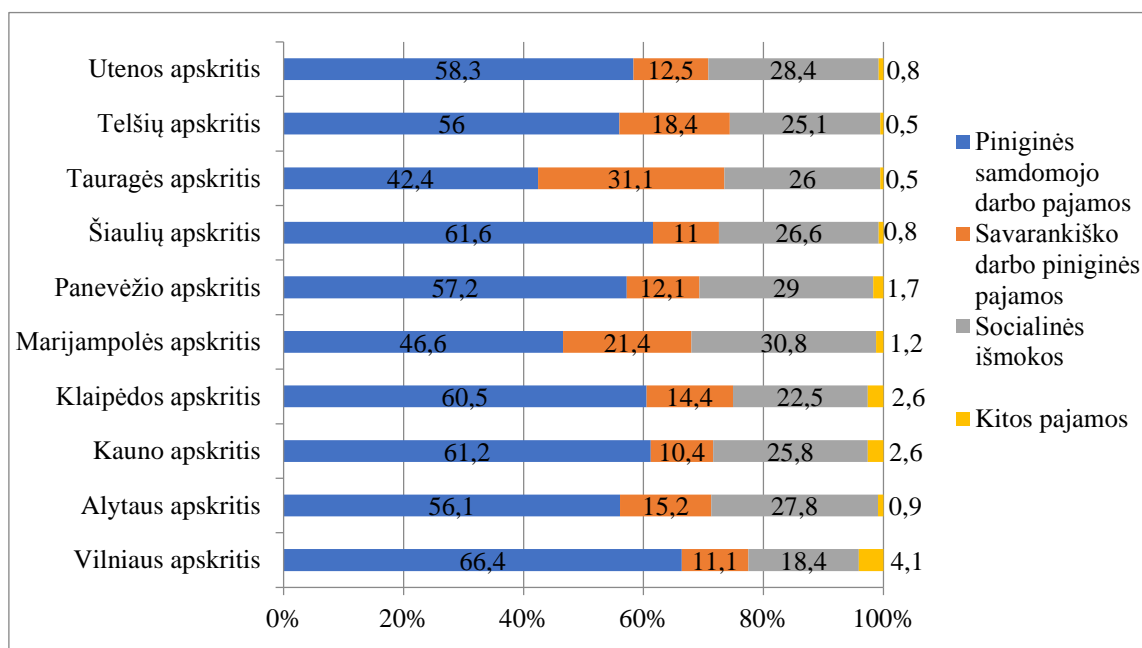

29 pav. Lietuvos namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūros pokyčiai 2008–2017 metais, proc. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Palyginus disponuojamų pajamų struktūrą 2008–2017 metais, galima matyti, kad labiausiai išaugo savarankiško darbo piniginių pajamų dalis (29 pav.). Lyginamuoju laikotarpiu šių pajamų dalis išaugo 20,56 proc., tai sudaro 2,2 procentinio punkto. Visos kitos pajamų rūšys struktūroje sumažėjo. Labiausiai sumažėjo kitų pajamų dalis (27,78 proc.), nuo 3,6 proc. iki 2,6 proc., piniginių samdomojo darbo pajamų dalis struktūroje sumažėjo 1 procentiniu punktu (1,61 proc.). Mažiausiai mažėjo socialinių išmokų dalis, tik 0,85 proc., tai sudaro 0,2 procentinio punkto.

Palyginus namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūrą regionuose (30 pav.), galima matyti, kad visuose regionuose didžiąją dalį pajamų struktūroje sudaro piniginės samdomojo darbo pajamos, beveik visose regionuose šios pajamos sudaro daugiau kaip 50 proc., mažesnė dalis yra tik Tauragės (42,4 proc.) ir Marijampolės (46,6 proc.) pajamų struktūroje. Didžiausią dalį šios pajamos sudaro Vilniaus (66,4 proc.), Šiaulių (61,6 proc.), Kauno (61,2 proc.) ir Klaipėdos (60,50 proc.) struktūrose. Savarankiško darbo piniginės pajamos didžiausią dalį užima Tauragės (31,10 proc.) ir Marijampolės (21,40 proc.), mažiausiai Kauno (10,40 proc.) namų ūkių disponuojamų pajamų struktūroje. Kaip matyti, Tauragės regionas išsiskiria iš kitų regionų pagal savarankiško darbo pajamas,

čia vienam namų ūkiui tenka 252,20 Eur, daugiausiai iš visų regionų, tačiau samdomojo darbo pajamų šiame regione tenka mažiausiai – 344,20 Eur. Taigi, Tauragės regione yra gan nemažai namų ūkių, kurie užsidirba pajamas dirbdami savarankiškai.

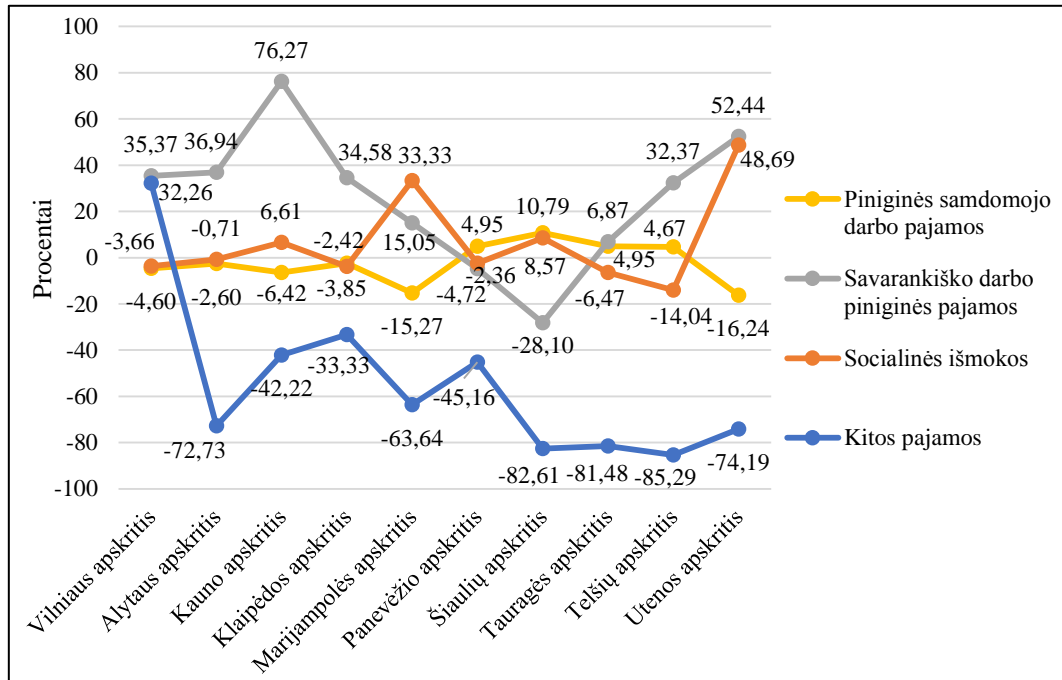
30 pav. Namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūra regionuose, 2017 metais, proc. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Gan nemažą dalį pajamų struktūroje sudaro socialinės išmokos, daugelyje apskričių apie 30 proc. Didžiausią dalį socialinės išmokos užima Marijampolės struktūroje, net 30,80 proc., o mažiausią Vilniaus – 18,40 proc. Analizuojant socialines išmokas detaliau (4 priedas), galima matyti, kad didžiąją dalį socialinių išmokų sudaro socialinės išmokos senatvėje, jų dalis regionuose svyruoja nuo 14 iki 20 proc.

Kitos pajamos sudaro labai mažą dalį struktūroje, daugelyje apskričių tik apie vieną procentą, kiek daugiau Kauno ir Klaipėdos regionuose (po 2,60 proc.), daugiausiai – Vilniaus regiono pajamų struktūroje (4,10 proc.). Šiuose regionuose didžiausią dalį kitose pajamose sudaro pajamos iš turto ir nuomos.

Nagrinėjant namų ūkių disponuojamų pajamų struktūros pokyčius 2008–2017 laikotarpiu (31 pav.), galima teigti, kad mažiausi pokyčiai buvo samdomojo darbo pajamų dalies, didžiausias padidėjimas užfiksuotas Šiaulių regiono pajamų struktūroje (10,79 proc.), o sumažėjimas – Utenos (16,24 proc.) ir Marijampolės (15,27 proc.) regionų pajamų struktūrose. Socialinių išmokų pokyčiai pajamų struktūroje kiek ryškesni, labiausiai augo Utenos (48,69 proc.) ir Marijampolės (33,33 proc.) struktūrose. Kaip matyti, Utenos ir Marijampolės apskričių struktūrose lyginamuoju laikotarpiu sumažėjo samdomojo darbo pajamos, o socialinių išmokų dalis išaugo, taigi, galima teigti, jog lyginamuoju laikotarpiu šiose apskrityse sumažėjo darbo vietų, kas lėmė socialinių išmokų didėjimą.

Savarankiško darbo pajamos visoje pajamų struktūroje beveik visose apskrityse didėjo, tik Šiaulių apskrityje sumažėjo (28,10 proc.), labiausiai išaugo Kauno (76,27 proc.) ir Utenos (52,44 proc.) apskričių struktūrose. Kitų pajamų dalis lyginamuoju laikotarpiu beveik visuose regionuose gan žymiai sumažėjo, tik Vilniaus regiono pajamų struktūroje matomas padidėjimas (35,37 proc.)

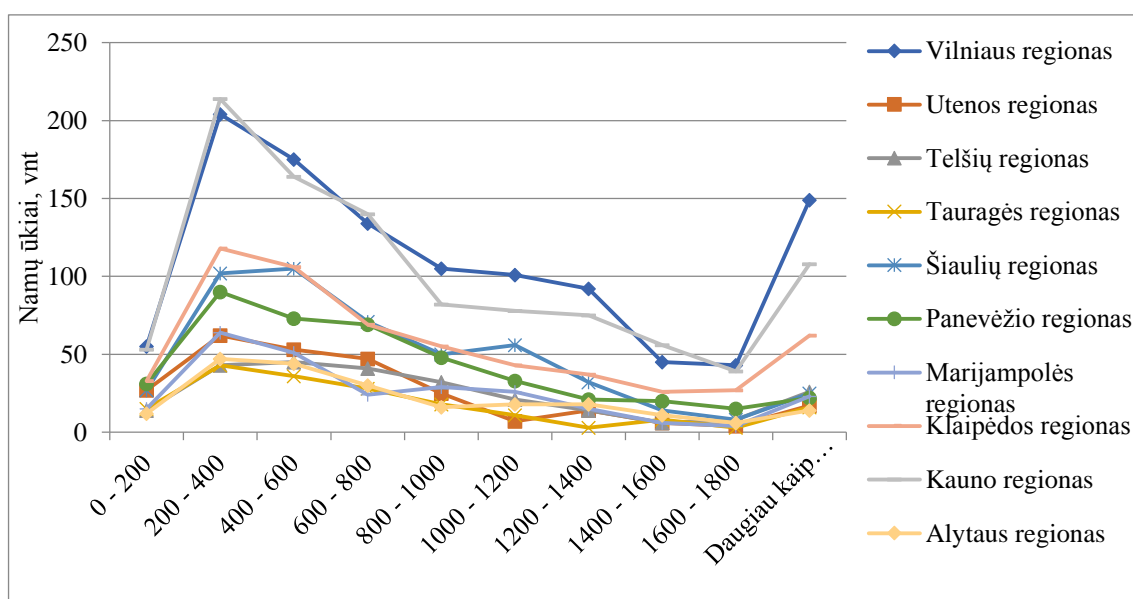

31 pav. Namų ūkių mėnesinių piniginių disponuojamų pajamų struktūros pokyčiai regionuose 2008–2017 metais, proc. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Apibendrinant atliktą namų ūkių pajamų dinamikos ir struktūros vertinimą, galima teigti, kad lyginamuoju laikotarpiu visose apskrityse namų ūkių pajamos išaugo. Šiuo laikotarpiu galima stebėti krizinį laikotarpį, kuris palietė visus regionus, 2009–2011 m. laikotarpiu visuose regionuose namų ūkių pajamos mažėjo. Vilniaus regiono namų ūkių vidutinės disponuojamos pajamos visu lyginamuoju laikotarpiu buvo didžiausios, nuo 2014 metų jos pradėjo augti dar sparčiau. Klaipėdos ir Kauno regionų pajamos taip pat viršija Lietuvos vidutines disponuojamas namų ūkių pajamas, tik Kauno regione nuo 2014 metų jos nebesiekia Lietuvos ribos, tam turėjo įtakos gan sparčiai pradėjusios augti pajamos Vilniaus regione, kas lėmė ir Lietuvos lygio kilimą, tuo tarpu Kauno regione didėjimas buvo ne toks žymus. Išnagrinėjus namų ūkių pajamų struktūrą galima teigti, kad didžiąją dalį pajamų sudaro samdomojo darbo pajamos, taip pat nemažą dalį sudaro socialinės išmokos, apie 30 proc. Savarankiško darbo pajamos didžiausią dalį pajamų struktūroje užima Tauragės regione, net 31,10 proc., socialinės išmokos didžiausią dalį pajamų struktūroje sudaro Marijampolės regione (30,80 proc.). Vertinant struktūros pokyčius 2008–2017 metais, galima teigti, kad labiausiai keitėsi savarankiško darbo dalis, kai kuriuose regionuose ji gan išaugo, taip pat ir socialinių išmokų dalis, labiausiai ji išaugo Utenos ir Marijampolės regionuose.

4.2.3. Pajamų nelygybės Lietuvos regionuose vertinimas

Siekiant išsamiau įvertinti pajamų nelygybę Lietuvoje, svarbu nagrinėti pajamų nelygybę ir tarp atskirų Lietuvos regionų. Atliekant pajamų nelygybės regioninių skirtumų vertinimą analizuojami Lietuvos Statistikos departamento 2016 metų pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinio tyrimo duomenys, todėl apskaičiuoti rodikliai gali skirtis nuo pateikiamų kituose šaltiniuose. Vertinant pajamų nelygybę regionuose skaičiuojami deciliniai santykiai, kvartilinis asimetrijos, pajamų koncentracijos, pajamų diferenciacijos, Gini koeficientai. Vaizduojant namų ūkių pajamų nelygybę regionuose grafiškai – braižoma Lorenco kreivė.

32 pav. Namų ūkių pasiskirstymas pagal pajamų intervalus 2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Namų ūkiai pagal disponuojamas pajamas yra suskirstyti į intervalus (5 priedas), pagal kuriuos bus apskaičiuojamos decilių reikšmės. Kaip matyti 32 paveikslėlyje, visuose regionuose daugiausiai namų ūkių, kurių pajamos patenka į intervalą nuo 200 iki 400 eurų, šiek tiek mažiau namų ūkių, kurių pajamos patenka į 400–600 Eur intervalą. Analizuojant paskutinį intervalą, į kurį patenka didžiausias pajamas gaunantys namų ūkiai, matyti, kad labiausiai išsiskiria Vilniaus regionas, šiame regione yra nemažai tokių namų ūkių. Taip pat išsiskiria Kauno ir Klaipėdos regionai, juose taip pat yra daugiau gaunančių didesnes pajamas, visuose kituose regionuose tokių namų ūkių skaičius yra panašus.

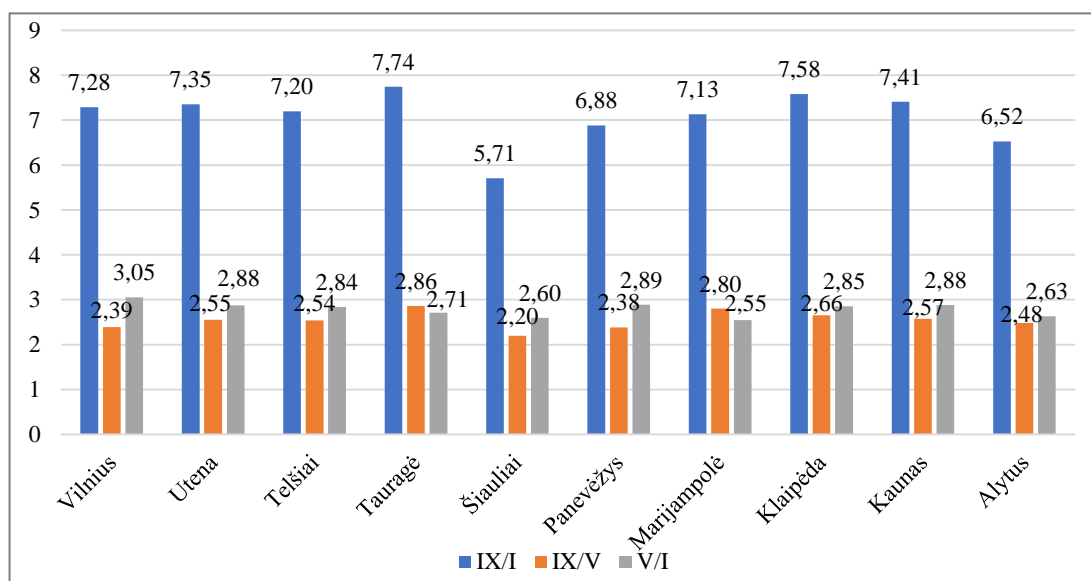
Palyginus pajamas deciliuose matyti, kad Vilniaus regione pajamos deciliuose yra didžiausios, o Utenos regione – mažiausios (7 lentelė). Galima pastebėti, kad kuo aukštesnis decilis, tuo skirtumas deciliuose tarp šių regionų didėja. Pirmajame decilyje namų ūkių pajamos tarp Vilniaus ir Utenos regionų skiriasi 60,15 eurai, tuo tarpu devintajame decilyje skirtumas išauga iki 622,33 eurų. Taip pat galima matyti, kad dešimtojo decilio reikšmės gan ryškiai skiriasi nuo kitų decilių visuose regionuose,

šio decilio reikšmės yra Lietuvos statistikos departamento pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimo metu užregistruotos didžiausios pajamos regione.

7 lentelė. Namų ūkių pajamos deciliuose, Eur (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Deciliai Regionai	I decilis	II decilis	III decilis	IV decilis	V decilis	VI decilis	VII decilis	VIII decilis	IX decilis	X decilis
Vilniaus	254,22	362,35	482,17	610,75	775,37	978,67	1196,24	1472,89	2009,83	12719,93
Utenos	194,07	281,94	366,45	459,62	558,49	664,68	776,17	964,80	1426,67	6735,29
Telšių	251,16	367,44	480,00	591,11	712,20	843,75	1000,00	1257,14	1825,00	6101,76
Tauragės	214,42	298,60	382,79	480,00	580,56	704,29	852,22	1087,27	1660,00	5205,49
Šiaulių	243,14	339,22	434,29	527,62	630,99	769,01	952,00	1132,14	1387,50	4841,14
Panevėžio	224,89	318,67	415,34	530,96	649,28	771,59	935,00	1161,21	1540,95	9306,02
Marijampolės	233,44	313,75	394,06	493,33	594,12	801,38	978,62	1173,85	1665,00	9900,53
Klaipėdos	241,69	339,32	441,13	549,81	689,86	871,27	1103,26	1398,92	1832,59	7379,74
Kauno	244,77	339,07	443,54	566,59	705,00	883,90	1136,67	1404,29	1838,38	9120,01
Alytaus	240,85	332,77	426,36	524,55	633,33	777,33	1024,44	1264,44	1570,91	5572,85

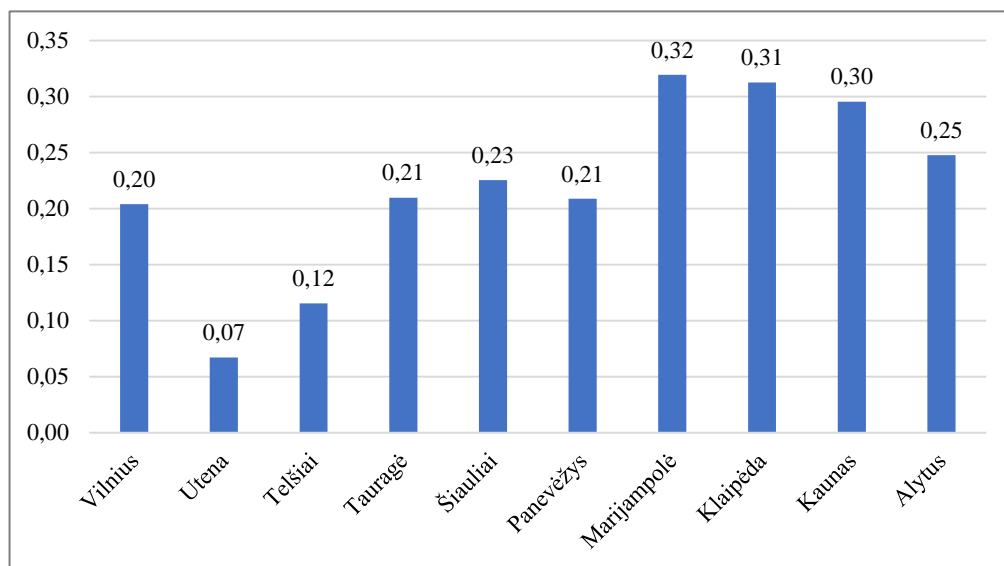
Palyginus atskirų regionų decilių santykius matyti, kad visuose regionuose didžiausias pajamų skirtumas yra tarp devintojo ir pirmojo decilių, o tarp devintojo ir penktojo, taip pat tarp penktojo ir pirmojo skirtumas yra panašus (33 pav.).

33 pav. Deciliniai santykiai regionuose 2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

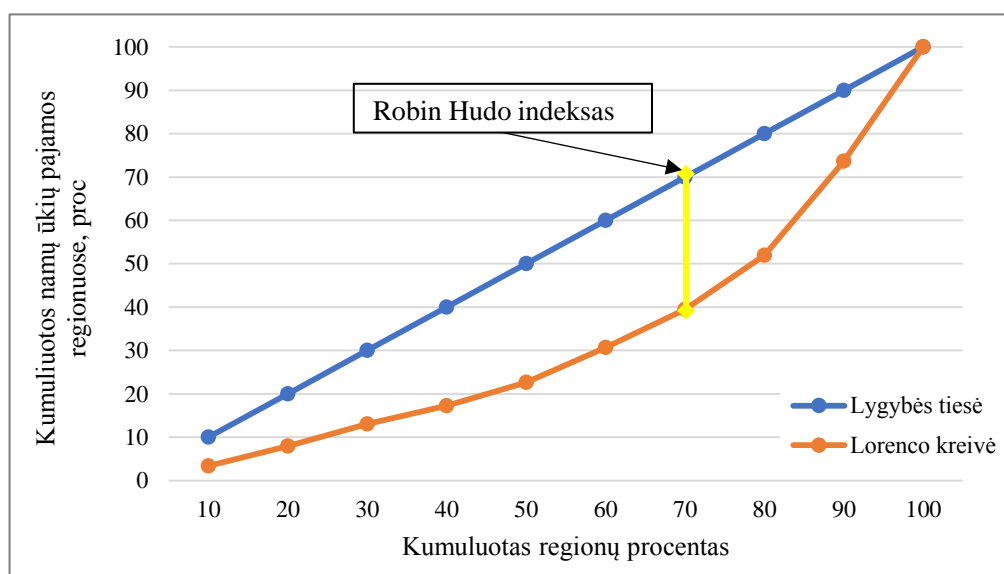
Didžiausias santykis tarp devintojo ir pirmojo decilio matomas Tauragės regione, čia pajamos tarp decilių skiriasi 7,74 karto. Mažiausias skirtumas matomas Šiaulių regione, šiame regione devintojo decilio reikšmė yra mažiausia palyginus su kitais regionais, pajamos skiriasi tarp pirmojo ir devintojo decilio 5,71 karto. Tauragės regione matomas didžiausias skirtumas tarp pirmojo ir devintojo decilio, čia namų ūkių pajamos skiriasi 7,74 karto. Namų ūkių pajamų skirtumai tarp devintojo ir penktojo

decilio yra mažesni nei tarp penktojo ir pirmojo, išskyrus Tauragės ir Marijampolės regionus, tačiau yra panašūs.

34 pav. Kvartilinis asimetrijos koeficientas regionuose 2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

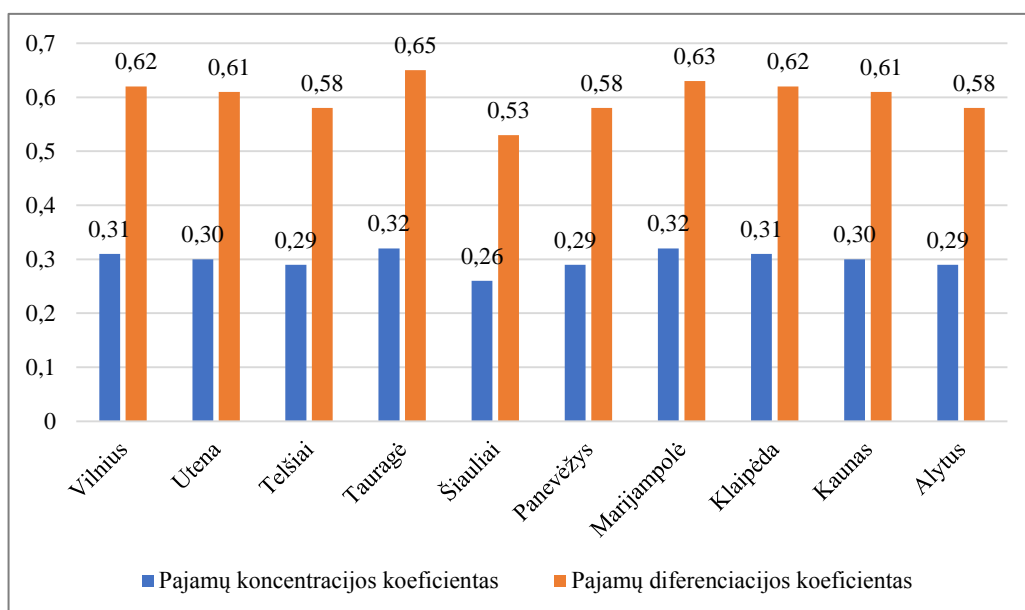
Palyginus kvartilinį asimetrijos koeficientą regionuose 2016 metais, matyti, kad visuose regionuose reikšmės teigiamos, tad vyrauja dešiniašonė asimetrija (34 pav.). Didžiausios koeficiento reikšmės yra Marijampolės, Klaipėdos ir Kauno regionuose, tai rodo, kad šiuose regionuose pajamų nelygybė yra didesnė, turtingesniųjų namų ūkių pajamos yra didesnės nei neturtingesnių. Arčiausiai simetrijos yra Utenos regionas, koeficiento reikšmė yra 0,07. Šiame regione pajamų pasiskirstymas tarp turtingųjų ir nepasiturinčiųjų pajamų pagal asimetrijos koeficientą yra mažiausias.

35 pav. Namų ūkių pajamų pasiskirstymas regionuose 2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Namų ūkių pajamų pasiskirstymas regionuose pavaizduotas Lorencio kreive 35 paveikslėlyje. Jame matyti, kad Lorencio kreivė nutolusi nuo lygybės tiesės, pajamų pasiskirstymas tarp regionų yra netolygus. 80 proc. regionų tenka 51,93 proc. visų namų ūkių pajamų, tuo tarpu 20 proc. stipresnių regionų tenka 48,07 proc. namų ūkių pajamų. Vien Vilniaus regionui tenka 26,32 proc. visų namų ūkių pajamų.

Robin Hudo indeksas (žr. 35 pav.) parodo didžiausią atstumą tarp lygybės tiesės ir Lorencio kreivės, šis atstumas rodo, kiek reiktų perskirti turtingųjų pajamų neturintiems, kad būtų pajamų lygybė. Apskaičiuotas Robin Hudo indeksas (tarpiniai skaičiavimai pateikti 6 priede) parodė, kad 30,52 proc. turtingųjų pajamų reikia perskirstyti mažiau pajamų turintiems, kad būtų pasiekta lygybė.

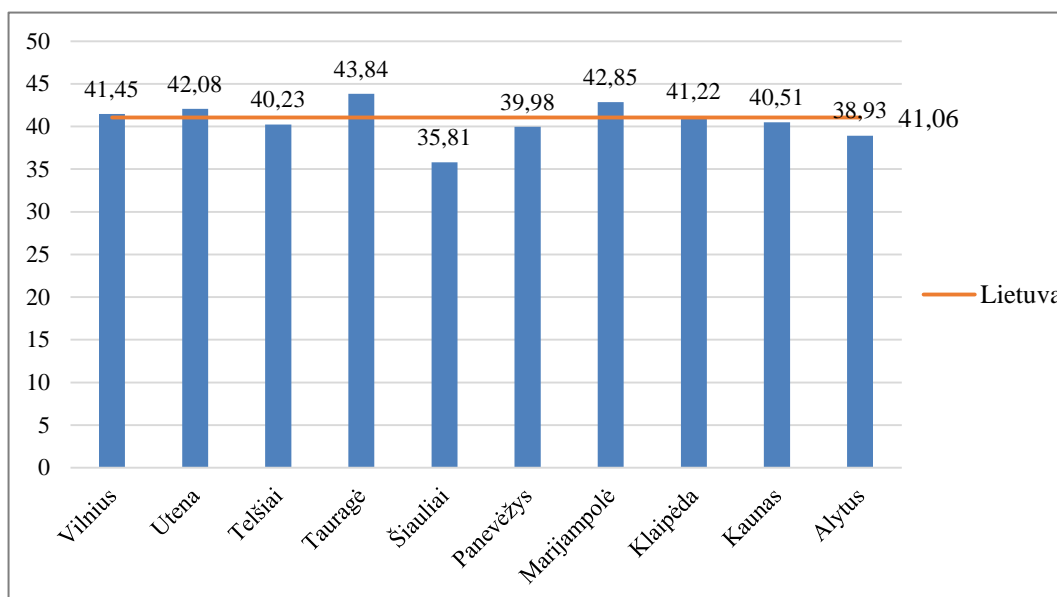

36 pav. Pajamų koncentracijos ir diferenciacijos koeficientai 2016 metais (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Pajamų koncentracijos ir diferenciacijos koeficientai skaičiuojami siekiant įvertinti pajamų koncentracijos laipsnį ir diferenciaciją. Pajamų diferenciacijos koeficientai Lietuvos regionuose yra labai aukšti (36 pav.). Tai rodo, kad regionuose yra dideli pajamų skirtumai, didžiausia rodiklio reikšmė yra Tauragės regione, mažiausia Šiaulių regione. Palyginus pajamų diferenciacijos koeficientą tarp šių regionų, galima teigti, kad Tauragės regione pajamų skirtumai yra didesni 22,64 proc. nei Šiaulių regione. Pajamų koncentracijos koeficientas rodo, kad pajamos regionuose nėra pasiskirčiusios tolygiai. Pajamų pasiskirstymas labiausiai nutolęs nuo tolygaus Tauragės ir Marijampolės regionuose, o arčiausiai tolygaus – Šiaulių regione.

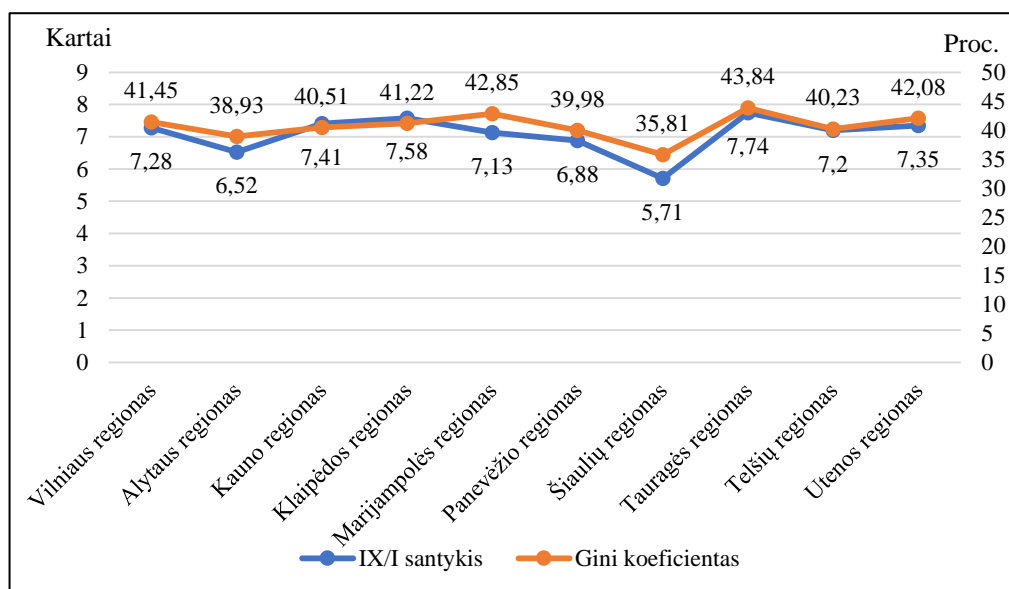
Kaip matyti 37 paveikslėlyje, pagal statistinio tyrimo duomenis, visuose Lietuvos regionuose namų ūkių pajamų nelygybė yra didelė. Gini koeficientų regionuose tarpiniai skaičiavimai pateikti 7–10 prieduose. Didžiausia pajamų nelygybė yra Tauragės regione, šio regiono Gini koeficientas viršija Lietuvos koeficientą 6,77 proc. Taip pat pajamų nelygybė didesnė nei Lietuvos lygis šiuose regionuose:

Vilniaus, Utenos, Marijampolės, Klaipėdos. Mažiausia pajamų nelygybė tarp Lietuvos regionų yra Šiaulių regione. Palyginus su bendru Lietuvos rodikliu, Gini koeficientas Šiaulių regione mažesnis 14,66 proc.

37 pav. Gini koeficientas regionuose 2016 m. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

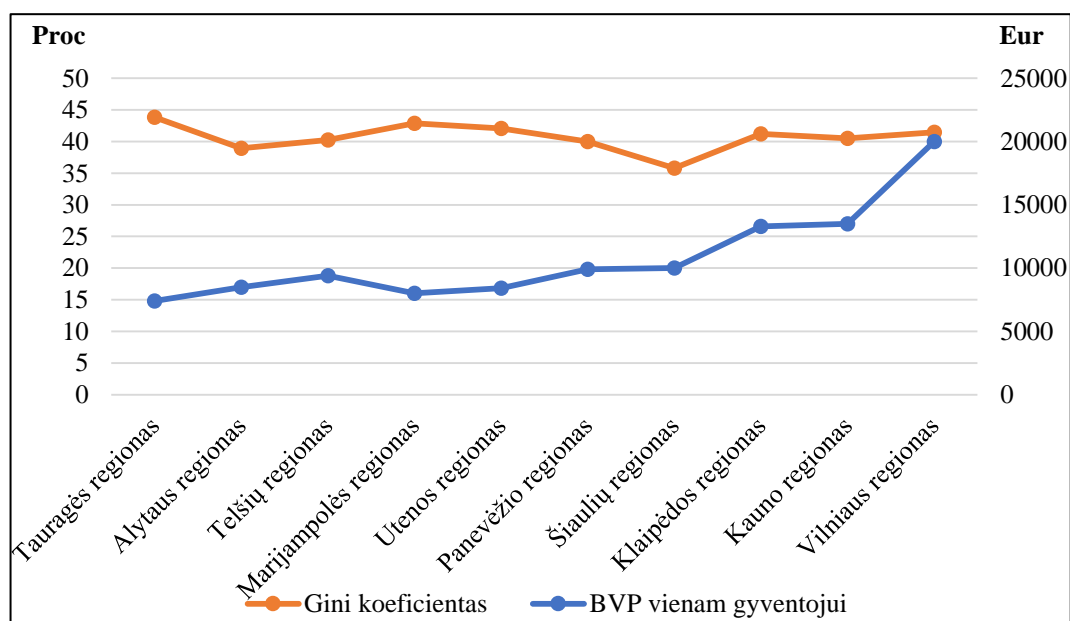
Pagal apskaičiuotas decilinių santykių ir Gini koeficiento reikšmes matyti, kad visuose regionuose pajamos pasiskirčiusios netolygiai ir viduriniuose sluoksniuose ir tarp kraštinių decilių (38 pav.). Netolygiausiai namų ūkių pajamos pasiskirčiusios Tauragės regione, Gini koeficientas ir santykis tarp devinto ir pirmojo decilių yra didžiausi. Abiejų rodiklių reikšmės mažiausios yra Šiaulių regione.

38 pav. Gini koeficiento ir santykio tarp devinto ir pirmo decilių ryšys 2016 m. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Tauragės regione pajamų nelygybė yra didžiausia, tačiau apžvelgus kitus rodiklius (11 priedas), matyti, kad šiame regione padėtis nėra itin prasta. Užimtumo lygio rodiklis yra gan aukštas (70,4 proc.), nedarbo lygis – vienas iš žemesnių (7,9 proc.), o asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje yra 27,9 proc. Pastarasis rodiklis yra vienas iš geriausių tarp visų regionų, mažesnis šis rodiklis tik Vilniaus regione. Tačiau mėnesinis neto darbo užmokestis Tauragės regione yra mažiausias (543,9 Eur). Analizuojant namų ūkių pajamų struktūrą Tauragės regione buvo nustatyta, kad gan nemažą dalį disponuojamų pajamų sudaro savarankiško darbo pajamos. Galima manyti, kad savarankiškai dirbanys uždirba didesnes pajamas, taip pat kyla rizika, kad jie neparodo visų savo uždirbtų pajamų.

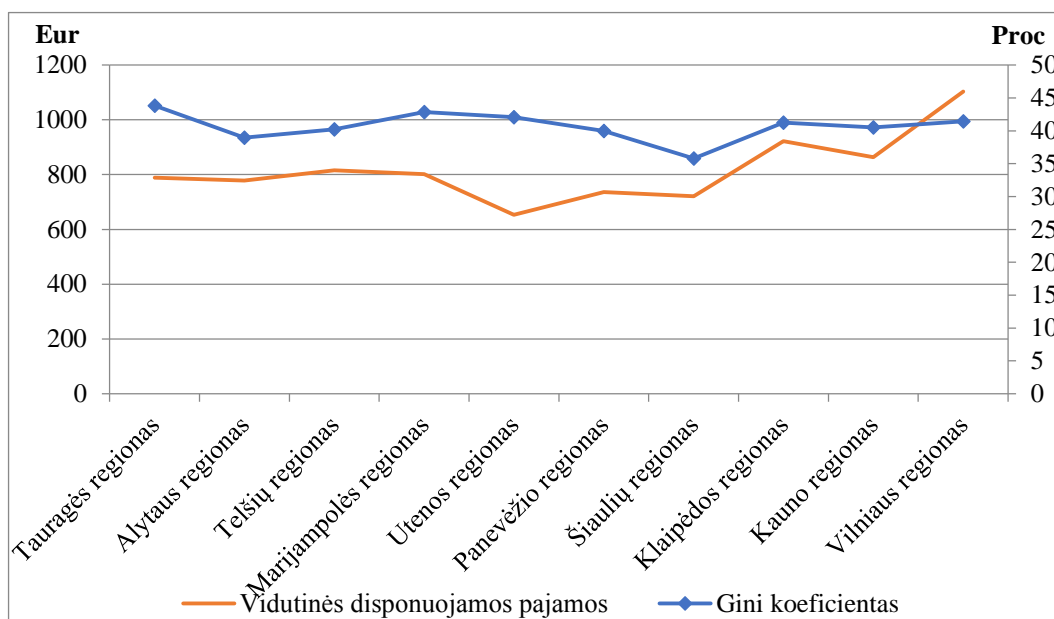
Tuo tarpu Šiaulių regione pajamų nelygybė mažiausia, tačiau kiti rodikliai yra vieni iš prastesnių: užimtumo lygis yra žemiausias (62,6 proc.), nedarbo lygis gan aukštas (10,9 proc.), mėnesinis darbo užmokestis vienas iš žemesnių (569,9 Eur), 33 proc. asmenų gyvena skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje. Šiaulių regione didžiąją dalį disponuojamų pajamų sudaro samdomojo darbo pajamos (virš 60 proc.), galima teigti, kad didžioji dalis respondentų, dalyvavusių tyrime, gauna pajamas iš samdomo darbo, o tai lemia tolygesnį pajamų pasiskirstymą, tačiau ir šiame regione pajamų nelygybė yra esminė, nes viršija 30 proc.

39 pav. BVP ir Gini koeficiento ryšys 2016 m. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Palyginus Gini koeficientą su BVP vienam gyventojui pagal kiekvieną regioną, galima matyti, kad daugelyje regionų egzistuoja ryšys tarp šių koeficientų kitimo (39 pav.). Esant žemesniam BVP vienam gyventojui rodiklio lygiui, Gini koeficiento reikšmė yra aukštesnė. Tauragės regione matomas žemiausias BVP vienam gyventojui, tačiau ir Gini koeficiento reikšmė yra aukščiausia. Panaši situacija yra Marijampolės ir Utenos regionuose, žemesnis BVP vienam gyventojui, bet aukštesnis Gini rodiklis. Taigi, galima teigti, kad regionuose, kuriuose ekonominis išsivystymo lygis yra žemesnis, egzistuoja

didesnė pajamų nelygybė. Tuo tarpu Vilniaus regione BVP vienam gyventojui yra didžiausias, bet taip pat matomas ir gan aukštas Gini koeficientas. Šiuo atveju, ekonomiškai stipresniame regione išlieka netolygus pajamų pasiskirstymas.

40 pav. Vidutinių disponuojamų pajamų ir Gini koeficiento ryšys 2016 m. (sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Palyginus vidutines disponuojamas pajamas su Gini koeficientu (40 pav.), matyti, kad ryšys tarp šių rodiklių yra silpnas. Gan išsiskiria Utenos regionas, esant žemoms vidutinėms disponuojamoms pajamoms, pajamų nelygybė yra didelė. Tuo tarpu Šiaulių regione vidutinės disponuojamos pajamos nėra didelės, tačiau pajamų nelygybė šiame regione taip pat mažesnė. Didžiausios pajamos yra Vilniaus regione, tačiau pajamų nelygybė nėra itin aukšta.

Apibendrinant, galima teigti, kad namų ūkių pajamos Lietuvos regionuose yra pasiskirsčiusios netolygiai, pajamų nelygybė yra didelė. Apskaičiuoti įvairūs rodikliai parodė, didžiausia pajamų nelygybė yra Tauragės regione, o mažiausia – Šiaulių regione. Palyginus BVP vienam gyventojui ir Gini koeficientų reikšmes, galima teigti, kad ekonomiškai silpnesniuose regionuose vyrauja didesni pajamų pasiskirstymo netolygumai. Tačiau ir ekonomiškai stipresniuose regionuose taip pat egzistuoja gan netolygus pajamų pasiskirstymas. Pagal Robn Hudo indeksą, kad būtų pasiekta pajamų lygybė, turėtų būti perskirstyta 30,52 proc. turtingųjų pajamų mažiau gaunantiems.

IŠVADOS

1. Atlikta pajamų nelygybės regioninių skirtumų problemos analizė parodė, kad ekonominė nelygybė yra gan aktuali ir svarbi problema, kuri sukelia neigiamas pasekmes, tokias kaip skurdas, nusikalstamumas, žmonių nepasitenkinimas, aukštas nedarbo lygis. Netolygus ekonomikos augimas tarp šalies regionų silpnina visą šalies ekonomikos augimą ir vystymąsi. Ne išimtis ir Lietuvos regionai, čia taip pat pastebima nelygybės problema. Mokslinėje literatūroje dažniausiai nagrinėjama pajamų nelygybė tarp ES šalių, Lietuva yra lyginama su ES šalimis. Lietuvoje pajamų nelygybė yra gan didelė ir viršija ES vidurkį, mažas pajamas gaunantiems gyventojams pajamų pakanka tik būtiniausioms reikmėms. Pajamų nelygybės skirtumai tarp šalių vis mažėja, tačiau pajamų nelygybė šalyse vis tiek išlieka gan aukšta, tad tampa vis svarbiau nagrinėti pajamų skirtumus šalies viduje. Mokslinėje literatūroje ekonominės nelygybės regioniniai skirtumai yra mažai tyrinėti tarp regionų, ypač Lietuvos atveju.

2. Išnagrinėjus pajamų nelygybės teorinius sprendimus, galima teigi, kad ekonominė nelygybė – tai ekonominiai skirtumai visuomenėje, kurie dažniausiai apibūdinami pajamų ir turto skirtumais. Nelygybės apibūdinimas yra gan sudėtingas uždavinys, kiekvieno žmogaus suvokimas, gyvenama vieta, socialinė aplinka, išsilavinimas yra skirtingi, todėl ir nelygybę kiekvienas supranta ir vertina skirtingai. Ekonominę nelygybę įtakoja daug ir įvairių veiksnių, vieni jų yra asmeninio pobūdžio, priklauso nuo žmogaus asmeninių savybių, įgūdžių, požiūrio, tikslų., kiti susiję su šalies ar regiono ekonomine, geografine padėtimi ar vyriausybės vykdoma fiskaline politika. Labai didelė nelygybė sukelia pasekmes, tačiau tam tikras nelygybės lygis turi būti, kad būtų skatinamos gyventojų asmeninės pastangos, naujovių ir technologijų atsiradimas, noras investuoti. Kiekvienas žmogus yra skirtingas, kiekvieno gebėjimai, įgūdžiai, išsilavinimo lygis, požiūris į darbą yra skirtingi, tad ir gaunamos pajamos turi būti skirtingos. Pajamų nelygybė išskiriama kaip svarbiausia nagrinėjant ekonominę nelygybę, kadangi ji parodo realius gyventojų pajamų skirtumus ir turi gan didelę įtaką visai ekonominei nelygybei.

3. Įvertinus Lietuvos regioninius skirtumus pagal BVP, galima teigti, kad labiausiai išsiskiria Vilniaus regionas, jame sukuriama BVP vienam gyventojui gan žymiai viršija bendrą Lietuvos BVP vienam gyventojui, net 48,15 proc. Mažiausias BVP vienam gyventojui tenka Tauragės regionui, o palyginus su Vilniaus regionu, skirtumas yra gan ryškus, net 63 proc. Daugelio Lietuvos regionų ekonominiai pajėgumai yra žemi, gan ryškiai skiriasi nuo ekonomiškai stipresnių regionų. Vertinant regionų BVP pasiskirstymą, galima matyti, kad tarp regionų yra gan ryški nelygybė, Vilniaus regionas sukuria didžiausią dalį Lietuvos BVP (58,42 proc.). Tačiau atsižvelgiant į regionuose gyvenančių gyventojų skaičių, nelygybė sumažėja ir Lorencio kreivė priartėja prie lygybės tiesės, 41,58 proc. Lietuvos BVP sukuria 28,08 proc. gyventojų, gyvenančių ekonomiškai stipriuose regionuose.

4. Atlikus pajamų nelygybės Lietuvos regioninių skirtumų vertinimą, galima teigti, kad lyginamuoju laikotarpiu visuose regionuose namų ūkių pajamos išaugo. Vilniaus regiono namų ūkių vidutinės disponuojamos pajamos visu lyginamuoju laikotarpiu buvo didžiausios, nuo 2014 metų jos pradėjo augti dar sparčiau. Namų ūkių pajamos Lietuvos regionuose yra pasiskirsčiusios netolygiai, pajamų nelygybė yra didelė. Apskaičiuoti įvairūs rodikliai parodė, didžiausia pajamų nelygybė yra Tauragės regione, o mažiausia – Šiaulių regione. Palyginus BVP vienam gyventojui ir Gini koeficientų reikšmes, galima teigti, kad ekonomiškai silpnesniuose regionuose vyrauja didesni pajamų pasiskirstymo netolygumai. Tačiau ir ekonomiškai stipresniuose regionuose taip pat egzistuoja gan netolygus pajamų pasiskirstymas. Pagal Robn Hudo indeksą, kad būtų pasiekta pajamų lygybė, turėtų būti perskirstyta 30,52 proc. turtingųjų pajamų mažiau gaunantiems.

LITERATŪRA

1. Bagdanavičius, J., Šiaudytis, V. ir Vaitelienė, A. (2007). Statistiniai metodai socialiniuose – ekonominiuose tyrimuose: mokomoji knyga. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
2. Balvočiūtė, R. (2014). Changes in Income Inequality in the EU Countries in 2005–2011. *Economics and Business*. Vol.25, 6–11. [žiūrėta 2018-05-25]. Prieiga per internetą <https://ortus.rtu.lv/science/en/publications/18615>
3. Bapuji, H. (2015). Individuals, interactions and institutions: How economic inequality affects organizations. *Human Relations*, 68(7), 1059–1083. [žiūrėta 2018-09-08]. Prieiga per internetą <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0018726715584804>
4. Bergh, A., Kolev, A. & Tassot, C. (2017). Economic globalisation, inequality and the role of social protection, OECD Development Centre Working Papers, No. 341, OECD Publishing, Paris. [žiūrėta 2018-10-05]. Prieiga per internetą <https://doi.org/10.1787/c3255d32-en>
5. Beržinskienė, D. ir Raziulytė, S. (2013). Darbo užmokesčio diferenciacija Lietuvos darbo rinkoje. *Studies in Modern Society*, 4(1), 9–21. [žiūrėta 2018-10-25]. Prieiga per internetą <http://search.ebscohost.com.ezproxy.ktu.edu/login.aspx?direct=true&db=eue&AN=89526277&site=ehost-live>
6. Blažienė, I. ir Zabaraukaitė, R. (2011). Gyventojų pajamos ir jų nelygybė Lietuvoje. Aktualūs socialinės politikos klausimai. *Socialinė raida ir politika*, 92–123. [žiūrėta 2018-10-15]. Prieiga per internetą https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjapdCJ16jeAhUQw4sKHQlfCKsQFjAAegQICRAC&url=http%3A%2F%2F1stc.lt%2Fdownload%2F2011_SOCIALINE_RAIDA_IR_POLITIKA_visas.pdf&usg=AOvVaw1UMWVRTShnhe-au0W0RDru
7. Bruneckienė, J. ir Palekienė, O. (2012). Lietuvos – Latvijos pasienio regiono ekonominės – socialinės plėtros vertinimo specifika ir metodologinės gairės. *Economics and Management*, 17(3), 952–962. [žiūrėta 2018-06-02]. Prieiga per internetą <http://www.ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/view/2120>
8. Bubbico, L. R. & Freytag, L. (2018). Economic inequality in Europe. European Investment Bank. [žiūrėta 2018-10-10]. Prieiga per internetą <http://www.eib.org/en/infocentre/publications/all/inequality-in-europe.htm>
9. Butkus, M. ir Matuzevičiūtė, K. (2011). Ekonomikos teritorinių (regionų) skirtumų vertinimas Europos sąjungos šalyse. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3(23), 66–79. [žiūrėta 2018-05-25]. Prieiga per internetą http://su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/ekonomika/2011_3_23/butkus_matuzeviciene.pdf

10. Čiegis, R. ir Dilius, A. (2015). Pajamų nelygybės poveikio darniam ekonomikos augimui vertinimas. In Darnaus vystymosi problemos ir jų sprendimai Lietuvoje: monografija (p. 9–50). [žiūrėta 2018-09-20]. Prieiga per internetą <http://evf.asu.lt/lt/padaliniai/ekonomikos-apskaitos-ir-finansu-institutas/mokslas/mokslines-publikacijos/monografijos-studijos/kolektyvine-monografija/>
11. Čiegis, R., Dilius, A. ir Martinaitytė, L. (2016). Pajamų nelygybės poveikio darniam ekonomikos augimui vertinimas taikant IDVI. Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai, 2016, t. 10, nr. 1, 13–26. [žiūrėta 2018-10-15]. Prieiga per internetą <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=424574>
12. Čiulevičienė, V., Čiulevičius, J. ir Šiuliauskienė, D. (2006a). Vartojimo išlaidų nelygybės statistinio vertinimo metodologiniai aspektai. Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos. Tarptautinės mokslinės konferencijos straipsnių rinkinys, (1), 5. [žiūrėta 2018-09-05]. Prieiga per internetą <https://vb.lituanistikadb.lt:443/LDB:TLITLI:TLITLIJ.04~2006~1367181201901>
13. Čiulevičienė, V., Čiulevičius, J. ir Šiuliauskienė, D. (2006b). Kaimo namų ūkių pajamų nelygybės statistinio vertinimo tobulinimas. Vagos: LŽŪU mokslo darbai, 73(26), 35–44. [žiūrėta 2018-09-15]. Prieiga per internetą <https://vb.lituanistikadb.lt:443/LDB:TLITLI:TLITLIJ.04~2006~1371539517404>
14. Čiulevičius, J. ir Čiulevičienė, V. (2008). Lietuvos gyventojų ekonominė nelygybė ir jos įvertinimo tobulinimas. Mokslo darbai, 46–53. [žiūrėta 2018-05-25]. Prieiga per internetą <http://vadyba.asu.lt/12/46.pdf>
15. Dauderstädt, M. (2017). Inequality in Europe: complex and multidimensional. In, H. Meyer, Inequality in Europe. [žiūrėta 2018-10-20]. Prieiga per internetą https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjI17SUIafeAhVMqIsKHaShCCoQFjABegQICBAC&url=https%3A%2F%2Fwww.socialeurope.eu%2Fwp-content%2Fuploads%2F2018%2F01%2FInequality-in-Europe-final.pdf&usg=AOvVaw3eIYa0TNJu_WDlwxU-4uRp
16. Dilius, A. (2017). Pajamų nelygybės poveikio ekonomikos augimui vertinimas Europos Sąjungos šalių grupėse: daktaro disertacija. Šiaulių universitetas. [žiūrėta 2018-09-11]. Prieiga per internetą <http://gs.elaba.lt/object/elaba:26200419/>
17. Dubauskas, G. (2013). Ekonomikos ir finansų teorijos. Vilnius: Mokslo studija. [žiūrėta 2018-09-28]. Prieiga per internetą <http://mobilizacija.lt/download/39595/ekonomikos%20ir%20finansu%20teorijos.pdf>
18. Fenna, A. & Tapper, A. (2015) Economic inequality in Australia: A reassessment, Australian Journal of Political Science, 50:3, 393–411. [žiūrėta 2018-10-13]. Prieiga per internetą <https://doi.org/10.1080/10361146.2015.1066309>

19. Ginevičius, R. ir Podvezko, V. (2009). Evaluating the changes in economic and social development of Lithuanian counties by multiple criteria methods, *Technological and economic development of economy*, 15(3), 418–436. [žiūrėta 2018-10-23]. Prieiga per internetą <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3846/1392-8619.2009.15.418-436>
20. Gražytė-Molienė, O (2004). *Statistika: mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus verslo kolegija [žiūrėta 2018-12-05]. Prieiga per internetą <https://www.scribd.com/doc/123160122/Statistika-I-Ona-Gra%C5%BEyt%C4%97-Molien%C4%97>
21. Hicks, D. A. (2015). How Economic Inequality is a Theological and Moral Issue. *Interpretation*, 69(4), 432–446. [žiūrėta 2018-09-15]. Prieiga per internetą <https://doi.org/10.1177/0020964315592136>
22. Ivaškaitė-Tamošiūnė, V. (2015). Socialinių išmokų ir mokesčių vaidmuo mažinant pajamų nelygybę Lietuvoje 2005–2011 metais. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 19–31. [žiūrėta 2018-05-27]. Prieiga per internetą <http://gs.elaba.lt/object/elaba:18882970/18882970.pdf>
23. Jenkins, P. S. & Kerm, V. P. (2008). The Measurement of Economic Inequality. In B. Nolan, W. Salverda, T. M. Smeeding (Eds.), *The Oxford Handbook of Economic Inequality*, (pp. 40–70). Oxford: Oxford University Press, doi: 10.1093/oxfordhb/9780199606061.013.0003
24. Kilijonienė, A., ir Bruneckienė, J. (2011). Regionų ekonomikos konvergencija ir divergencija ekonominės krizės kontekste. *Economics & Management*, 16, 189–196. [žiūrėta 2018-11-24]. Prieiga per internetą <http://search.ebscohost.com.ezproxy.ktu.edu/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=61821983&site=ehost-live>
25. Lazutka, R. (2003). Gyventojų pajamų nelygybė. *Filosofija. Sociologija*, (2), 22–29. [žiūrėta 2018-06-05]. Prieiga per internetą <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2003~1367158857600/DS.002.0.01.ARTIC>
26. Lietuvos regioninė politika (2016). Pritarta Sostinės regiono ir Vidurio ir vakarų Lietuvos regiono sudarymui. [žiūrėta 2018-10-25]. Prieiga per internetą <http://www.nrp.vrm.lt/It/pritarta-sostines-regiono-ir-vidurio-ir-vakaru-lietuvos-regiono-sudarymui/119>
27. Lietuvos Respublikos Seimas (2000). Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas (2000 m. liepos 20 d. Nr. VIII–1889). [žiūrėta 2018-10-25]. Prieiga per internetą <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7E8386C5AA76/HYryMCLyKk>
28. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (2017). Lietuvos regioninės politikos Baltoji knyga darniai ir tvariai plėtrai 2017–2030. [žiūrėta 2018-05-28]. Prieiga per internetą https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/LT_versija/Naujienos/Baltoji_knyga_GALUTINIS.pdf

29. Lietuvos Respublikos Vyriausybė (2016). Nutarimas dėl Sostinės regiono ir Vidurio ir vakarų Lietuvos regiono sudarymo (2016 m. sausio 6 d. Nr. 5). [žiūrėta 2018-10-15]. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/43e1c630b92011e5be9bf78e07ed6470?jfwid=-9dzquavt>
30. Lisauskaitė, V. (2010). Lietuvos gyventojų pajamų ir vartojimo diferenciacija. Verslas: teorija ir praktika, 11(3), 266–278. [žiūrėta 2018-06-05]. Prieiga per internetą <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=185544>
31. Litchfield, J. A. (1999). Inequality: methods and tools. World Bank, 4. [žiūrėta 2018-11-24]. Prieiga per internetą http://icm.clsbe.lisboa.ucp.pt/docentes/url/analeco2/Papers/Litchfield_Inequality_Methods_Tools.pdf
32. Misiūnas, A. ir Bratčikovienė, N. (2007). Pajamų nelygybė ir jų normalizavimas. Lietuvos statistikos darbai, 46, 112–121. [žiūrėta 2018-05-25]. Prieiga per internetą http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:kIJUVavEg2QJ:scholar.google.com/&hl=lt&as_sdt=0,5&as_vis=1&scioq=pajamu+nelygybe+ir+ju+normalizavimas
33. O'Connor, N., & Staunton, C. (2015). Cherishing all equally: Economic inequality in Ireland. [žiūrėta 2018-10-10]. Prieiga per internetą: <http://uir.ulster.ac.uk/32033/>
34. Organisation of Economic Co-operation and Development (2015). In It Together: Why Inequality Benefits All. OECD Publishing, Paris. [žiūrėta 2018-10-05]. Prieiga per internetą <https://doi.org/10.1787/9789264235120-en>
35. Puškorius, S. (2017). Pajamų ir vartojimo pasiskirstymo Lietuvoje analizė. Viešoji politika ir administravimas, 15(4), 608–622. [žiūrėta 2018-09-08]. Prieiga per internetą <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=479637>
36. Rakauskienė, O. G., Puškorius, S., Diržytė, A., Servetkienė, V., Krinickienė, E., Bartuševičienė, I., Volodzkienė, L., Juršėnienė, V., Kisielytė, U. (2017). Socialinė ekonominė nelygybė Lietuvoje. [žiūrėta 2018-09-29]. Prieiga per internetą <https://ebooks.mruni.eu/pdfreader/socialin-ekonomin-nelygyb-lietuvoje/48>
37. Regioninės plėtros departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (2015). Lietuvos regionai. [žiūrėta 2018-10-25]. Prieiga per internetą <http://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/lietuvos-regionai-217.html>
38. Rodriguez-Pose, A. and Tselios, V. (2010). Inequalities in income and education and regional economic growth in western Europe. The annals of regional science, 44(2), 349–375. [žiūrėta 2018-05-28]. Prieiga per internetą https://www.researchgate.net/publication/46537246_Inequalities_in_Income_and_Education_and_Regional_Economic_Growth_in_Western_Europe
39. Rudzkienė, V. (2005). Socialinė statistika: vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

40. Skačkauskienė, I., Okunevičiūtė Neverauskienė, L., Zbarauskaitė, R., Andriušaitienė, D. ir Tunčikienė, Ž. (2013). Lietuvos socialinės ekonominės problemos ir jų sprendimo prielaidos: monografija. [žiūrėta 2018-10-15]. Prieiga per internetą <https://www.ebooks.vgtu.lt/product/lietuvos-socialins-ekonomins-problemos-ir-j-sprendimo-prielaidos>
41. Skučienė, D. (2008). Pajamų nelygybė Lietuvoje. *Filosofija, Sociologija*, 2008(4). [žiūrėta 2018-05-28]. Prieiga per internetą <http://mokslozurnalai.lmaleidykla.lt/filosofijasociologija/2008/4/5148>
42. Skučienė, D., & Kaminaitė, G. (2017). Pajamų nelygybės reikšmės ir patirtys kasdieniame gyvenime. *Socialinis darbas*, 101–114. [žiūrėta 2018-09-08]. Prieiga per internetą <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=586776>
43. Šimanskienė, L. ir Burbulytė-Tsiskarishvili, G. (2012). Regioninė politika Lietuvoje: teritorinė ir erdvinė diferenciacija. *Public Administration*, 3(35), 37–52. [žiūrėta 2018-10-23]. Prieiga per internetą <http://search.ebscohost.com.ezproxy.ktu.edu/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=92595683&site=ehost-live>
44. Tvrdon, M., & Skokan, K. (2011). Regional Disparities and the Ways of Their Measurement: The Case of the Visegrad Four Countries. *Technological & Economic Development of Economy*, 17(3), 501–518. [žiūrėta 2018-10-25]. Prieiga per internetą <https://doi-org.ezproxy.ktu.edu/10.3846/20294913.2011.603485>
45. Vallanti, G, and Marangio, D. (2013). Is equality good or bad for growth? An empirical assessment. [žiūrėta 2018-11-15]. Prieiga per internetą <https://tesi.luiss.it/10536/1/marangio-daniela-tesi-2013.pdf>
46. Van de Werfhorst, H. G. and Salverda, W. (2012). Consequences of economic inequality: Introduction to a special issue. *Research in Social Stratification and Mobility*, 30(4), 377–387. [žiūrėta 2018-05-28]. Prieiga per internetą https://scholar.google.lt/scholar?cluster=17567640682094166470&hl=lt&as_sdt=0,5&as_vis=1
47. Vitunskienė, V. (2002). Kaimo gyventojų pajamų nelygybė bei jos ekonominiai ir socialiniai veiksniai. *Žemės ūkio mokslai*, (4), 38–48. Lietuvos žemės ūkio universitetas. [žiūrėta 2018-09-05]. Prieiga per internetą <https://vb.lituanistikadb.lt:443/LDB:TLITLI:TLITLIJ.04~2002~1372190000406>
48. Zabaraukaitė, R. ir Blažienė, I. (2012). Gyventojų pajamų nelygybė ekonominių ciklų kontekste. *Business: Theory & Practice*, 13(2). [žiūrėta 2018-06-05]. Prieiga per internetą <https://login.ezproxy.ktu.edu/login?qurl=http://web.a.ebscohost.com%2fehost%2fdetail%2fdetail%3fid%3d5%26sid%3d39822c29-e908-464d-a493-b861b5ca518f%2540sessionmgr4009%26bdata%3dJnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%253d%253d#AN=78047848&db=bth>

49. Žitkus, L. ir Mickevičienė, M. (2013). Viešoji politika ir administravimas, 12(3), 430–441.
[žiūrėta 2018-09-28]. Prieiga per internetą <http://www.vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/view/4008>

Disponuojamos namų ūkių pajamos deciliuose (sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
I decilis	1.802	2.142	1.608	1.680	2.054	2.111	2.291	2.248	2.354	2.533
II decilis	2.407	2.815	2.386	2.357	2.685	2.780	2.938	2.998	3.226	3.450
III decilis	2.928	3.460	2.958	2.824	3.231	3.427	3.570	3.630	4.046	4.235
IV decilis	3.508	4.061	3.476	3.293	3.733	3.992	4.162	4.328	4.783	5.171
V decilis	4.111	4.715	4.030	3.857	4.337	4.698	4.823	5.180	5.645	6.134
VI decilis	4.754	5.539	4.613	4.490	5.109	5.409	5.662	6.213	6.693	7.136
VII decilis	5.527	6.559	5.551	5.201	5.995	6.407	6.740	7.375	8.019	8.439
VIII decilis	6.624	7.883	6.923	6.242	7.066	7.621	8.128	8.828	9.611	10.148
IX decilis	8.608	10.502	9.326	8.090	9.092	9.946	10.828	11.554	12.898	13.937
X decilis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Disponuojamos namų ūkių pajamos kvartiliuose (sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
I kvartilis	2.705	3.193	2.686	2.578	2.910	3.104	3.262	3.309	3.610	3.810
II kvartilis	4.111	4.715	4.030	3.857	4.337	4.698	4.823	5.180	5.645	6.134
III kvartilis	6.050	7.157	6.177	5.674	6.534	6.869	7.360	8.139	8.658	9.249
IV kvartilis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Vidutinės disponuojamos pajamos per mėnesį vienam namų ūkiui, Eur

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	668,5	793,7	668,3	598,3	673,6	731,3	771,6	833,7	889	952,4
Vilniaus regionas	775,9	914,9	771,1	670,2	756,6	796,1	857,6	992,3	1102,6	1290
Alytaus regionas	530,6	683,5	538	501	552,3	568,3	700,4	740,1	778,1	800
Kauno regionas	722,4	895,5	748,6	629,2	748,8	807	824,7	818,5	864	910,9
Klaipėdos regionas	742,4	861,9	677	646,6	700,7	765,4	800,4	881	921,8	994,7
Marijampolės regionas	575,8	569,5	570,7	529,2	617,6	691,6	794,3	769	801,1	792,2
Panevėžio regionas	604,2	724,3	560,8	559,8	591,5	650,1	668,4	710,1	735,8	744,1
Šiaulių regionas	555,5	611,2	601,8	515,8	570,6	686,3	611,6	668,1	720,9	774,5
Tauragės regionas	540,2	706,3	577,9	527	581	574,7	663,7	791,3	788,7	812,2
Telšių regionas	622,8	807,3	561	476,8	534,6	671,2	769,7	814,7	815,9	857,2
Utenos regionas	525,6	623,7	573,6	566,3	607,5	612,4	659,5	630,2	653,4	672,5

Vidutinių disponuojamų pajamų per mėnesį vienam namų ūkiui pokyčiai, Eur

	2008- 2009	2009- 2010	2010- 2011	2011- 2012	2012- 2013	2013- 2014	2014- 2015	2015- 2016	2016- 2017	2008- 2017	2009- 2011	2011- 2017
Vilniaus regionas	17,91	-15,72	-13,09	12,89	5,22	7,73	15,71	11,12	17,00	66,26	-26,75	92,48
Alytaus regionas	28,82	-21,29	-6,88	10,24	2,90	23,24	5,67	5,13	2,81	50,77	-26,70	59,68
Kauno regionas	23,96	-16,40	-15,95	19,01	7,77	2,19	-0,75	5,56	5,43	26,09	-29,74	44,77
Klaipėdos regionas	16,10	-21,45	-4,49	8,37	9,23	4,57	10,07	4,63	7,91	33,98	-24,98	53,84
Marijampolės regionas	-1,09	0,21	-7,27	16,70	11,98	14,85	-3,19	4,17	-1,11	37,58	-7,08	49,70
Panevėžio regionas	19,88	-22,57	-0,18	5,66	9,91	2,81	6,24	3,62	1,13	23,15	-22,71	32,92
Šiaulių regionas	10,03	-1,54	-14,29	10,62	20,28	-10,88	9,24	7,90	7,44	39,42	-15,61	50,16
Tauragės regionas	30,75	-18,18	-8,81	10,25	-1,08	15,49	19,23	-0,33	2,98	50,35	-25,39	54,12
Telšių regionas	29,62	-30,51	-15,01	12,12	25,55	14,68	5,85	0,15	5,06	37,64	-40,94	79,78
Utenos regionas	18,66	-8,03	-1,27	7,28	0,81	7,69	-4,44	3,68	2,92	27,95	-9,20	18,75
Lietuvos Respublika	18,73	-15,80	-10,47	12,59	8,57	5,51	8,05	6,63	7,13	42,47	-24,62	59,18

Vidutinės disponuojamos pajamos per mėnesį vienam namų ūkio nariui, Eur

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	271,1	321,9	278,2	253,7	288,8	321	338,9	370,5	403,1	436,1
Vilniaus regionas	320,7	373,5	325,4	287,3	325,6	369,9	389,6	453,9	499,4	563,4
Alytaus regionas	208,7	272,8	235,5	226,4	247,7	272,5	306,3	329,5	350,9	373,9
Kauno regionas	285,9	347,1	303	260,1	309,5	328,9	341	357,6	393	426,5
Klaipėdos regionas	271,3	335,1	265,6	262,2	300,6	328,2	342	367,3	407,6	436
Marijampolės regionas	214,8	236,8	234,2	209	247,4	269,9	315	324,5	324,9	329,1
Panevėžio regionas	248,7	294,7	231,9	238,7	262,6	295,4	306,1	329	342,5	354,5
Šiaulių regionas	233,6	266,5	254,7	224,3	246,6	293,7	283	304,1	334,7	344,3
Tauragės regionas	237,7	301,8	268,6	223,5	253,2	267,4	315,6	373	389,2	378,5
Telšių regionas	265,3	310,7	235,7	219,5	252,6	290,4	319,3	329,6	336	362,6
Utenos regionas	235,8	269,3	244,7	240,5	254,8	273,3	300,7	286,8	328	334,6

Vidutinių disponuojamų pajamų per mėnesį vienam namų ūkio nariui pokyčiai, Eur

	2008- 2009	2009- 2010	2010- 2011	2011- 2012	2012- 2013	2013- 2014	2014- 2015	2015- 2016	2016- 2017	2008- 2017	2009- 2011	2011- 2017
Lietuvos Respublika	18,74	-13,58	-8,81	13,84	11,15	5,58	9,32	8,80	8,19	60,86	-21,19	71,90
Vilniaus regionas	16,46	-12,88	-11,71	13,33	13,61	5,33	16,50	10,02	12,82	75,68	-23,08	96,10
Alytaus regionas	30,71	-13,67	-3,86	9,41	10,01	12,40	7,57	6,49	6,55	79,16	-17,01	65,15
Kauno regionas	21,41	-12,71	-14,16	18,99	6,27	3,68	4,87	9,90	8,52	49,18	-25,06	63,98
Klaipėdos regionas	23,52	-20,74	-1,28	14,65	9,18	4,20	7,40	10,97	6,97	60,71	-21,75	66,29
Marijampolės regionas	10,24	-1,10	-10,76	18,37	9,09	16,71	3,02	0,12	1,29	53,21	-11,74	57,46
Panevėžio regionas	18,50	-21,31	2,93	10,01	12,49	3,62	7,48	4,10	3,50	42,54	-19,00	48,51
Šiaulių regionas	14,08	-4,43	-11,94	9,94	19,10	-3,64	7,46	10,06	2,87	47,39	-15,83	53,50
Tauragės regionas	26,97	-11,00	-16,79	13,29	5,61	18,03	18,19	4,34	-2,75	59,23	-25,94	69,35
Telšių regionas	17,11	-24,14	-6,87	15,08	14,96	9,95	3,23	1,94	7,92	36,68	-29,35	65,19
Utenos regionas	14,21	-9,13	-1,72	5,95	7,26	10,03	-4,62	14,37	2,01	41,90	-10,69	39,13

Namų ūkių pajamų struktūra 2008 metais

	Vilniaus regionas	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas
Kitos pajamos	3,1	3,3	4,5	3,9	3,3	3,1	4,6	2,7	3,4	3,1
Socialinės išmokos	19,1	28	24,2	23,4	23,1	29,7	24,5	27,8	29,2	19,1
Savarankiško darbo pinigines pajamos	8,2	11,1	5,9	10,7	18,6	12,7	15,3	29,1	13,9	8,2
Piniginės samdomojo darbo pajamos	69,6	57,6	65,4	62	55	54,5	55,6	40,4	53,5	69,6

Namų ūkių pajamų struktūra 2017 metais

	Vilniaus regionas	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas
Kitos pajamos	4,1	0,9	2,6	2,6	1,2	1,7	0,8	0,5	0,5	0,8
Socialinės išmokos	18,4	27,8	25,8	22,5	30,8	29	26,6	26	25,1	28,4
Savarankiško darbo pinigines pajamos	11,1	15,2	10,4	14,4	21,4	12,1	11	31,1	18,4	12,5
Piniginės samdomojo darbo pajamos	66,4	56,1	61,2	60,5	46,6	57,2	61,6	42,4	56	58,3

Socialinių išmokų struktūra regionuose 2017 metais

	Vilniaus regionas	Alytaus regionas	Kauno regionas	Klaipėdos regionas	Marijampolės regionas	Panevėžio regionas	Šiaulių regionas	Tauragės regionas	Telšių regionas	Utenos regionas
Socialinės išmokos senatvėje	14,2	17,1	16,6	15	14,3	16,8	17,2	19,5	15,2	19,7
Socialinės išmokos ligos atveju	1	1,4	1,3	1,3	1,6	1,4	1	0,8	1,3	0,9
Socialinės išmokos negalios atveju	2,3	3,9	3,8	3,5	3,8	4,9	3,5	3,1	1,7	3,2
Socialinės išmokos našliams ir našlaičiams	0,7	1	0,9	0,9	0,9	1,4	0,9	1	0,8	1,4
Socialinės išmokos šeimai ir vaikams	1,6	1,1	1,4	2,1	3,5	3,3	1,9	1,4	1,3	2,2
Socialinės išmokos bedarbiams	0,7	0,9	0,9	0,8	1,1	1,1	1,1	0,7	1,2	0,8
Socialinės išmokos būsto išlaikymui	0	0	0	0	0,2	0	0,1	0	0,1	0,1
Stipendijos	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,2	0,1	0	0,1	0,1
Socialinės išmokos socialinės atskirties ir kitais atvejais	0,4	1,1	0,6	0,3	1,2	0,7	0,9	0,7	0,7	1,9

Namų ūkių pasiskirstymas pagal pajamas 2016 metais

	0–200	200–400	400–600	600–800	800–1000	1000–1200	1200–1400	1400–1600	1600–1800	Daugiau kaip 1800
Vilniaus regionas	55	204	175	134	105	101	92	45	43	149
Utenos regionas	27	62	53	47	25	7	14	6	4	17
Telšių regionas	14	43	45	41	32	21	14	6	8	26
Tauragės regionas	15	43	36	28	18	11	3	8	3	16
Šiaulių regionas	27	102	105	71	50	56	32	14	8	25
Panevėžio regionas	31	90	73	69	48	33	21	20	15	22
Marijampolės regionas	15	64	51	24	29	26	15	6	4	23
Klaipėdos regionas	33	118	106	69	55	43	37	26	27	62
Kauno regionas	53	214	164	140	82	78	75	56	39	108
Alytaus regionas	12	47	44	30	16	18	18	11	6	14

Robin Hudo indekso skaičiavimas

	Regionų lyginamasis svoris f_i	Namų ūkių pajamos	Namų ūkių pajamų lyginamasis svoris Φ_i	$ \Phi_i - f_i $
Tauragė	0,1	147124,06	0,0341	0,0659
Alytaus regionas	0,1	181878,14	0,0422	0,0578
Telšių regionas	0,1	194663,15	0,0452	0,0548
Marijampolės regionas	0,1	221525,83	0,0514	0,0486
Utenos regionas	0,1	230717,08	0,0536	0,0464
Panevėžio regionas	0,1	346479,32	0,0804	0,0196
Šiaulių regionas	0,1	378523,79	0,0879	0,0121
Klaipėdos regionas	0,1	536485,09	0,1245	0,0245
Kauno regionas	0,1	936920,12	0,2175	0,1175
Vilniaus regionas	0,1	1133863,73	0,2632	0,1632
			Σ	0,6104
Robin Hudo indeksas				30,52

Vilniaus regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuluota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuluota dalis
0-200	55	0,0499	7573,25	0,0067	0,0067	0,0003	0,0003
200-400	204	0,1850	59253,68	0,0523	0,0589	0,0097	0,0109
400-600	175	0,1587	86851,98	0,0766	0,1355	0,0122	0,0215
600-800	134	0,1215	93568,64	0,0825	0,2181	0,0100	0,0265
800-1000	105	0,0952	94237,29	0,0831	0,3012	0,0079	0,0287
1000-1200	101	0,0916	111092,45	0,0980	0,3991	0,0090	0,0365
1200-1400	92	0,0834	119905,01	0,1057	0,5049	0,0088	0,0421
1400-1600	45	0,0408	67641,1	0,0597	0,5646	0,0024	0,0230
1600-1800	43	0,0390	73256,04	0,0646	0,6292	0,0025	0,0245
Daugiau kaip 1800	149	0,1351	420484,29	0,3708	1,0000	0,0501	0,1351
Viso	1103		1133863,73			0,1129	0,3492
Gini koeficientas							41,45

Utenos regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuluota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuluota dalis
0-200	27	0,1031	3443,69	0,0177	0,0177	0,0018	0,0018
200-400	62	0,2366	18467,16	0,0949	0,1126	0,0224	0,0266
400-600	53	0,2023	26382,61	0,1355	0,2481	0,0274	0,0502
600-800	47	0,1794	33226,54	0,1707	0,4188	0,0306	0,0751
800-1000	25	0,0954	22049,32	0,1133	0,5320	0,0108	0,0508
1000-1200	7	0,0267	7799,66	0,0401	0,5721	0,0011	0,0153
1200-1400	14	0,0534	18189,88	0,0934	0,6656	0,0050	0,0356
1400-1600	6	0,0229	8721,85	0,0448	0,7104	0,0010	0,0163
1600-1800	4	0,0153	8321,65	0,0427	0,7531	0,0007	0,0115
Daugiau kaip 1800	17	0,0649	48060,79	0,2469	1,0000	0,0160	0,0649
Viso	262		194663,15			0,1169	0,3480
Gini koeficientas							42,08

Telšių regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuluota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuluota dalis
0-200	14	0,0560	2118,29	0,0092	0,0092	0,0005	0,0005
200-400	43	0,1720	12281,11	0,0532	0,0624	0,0092	0,0107
400-600	45	0,1800	22404,53	0,0971	0,1595	0,0175	0,0287
600-800	41	0,1640	28522,66	0,1236	0,2831	0,0203	0,0464
800-1000	32	0,1280	29032,14	0,1258	0,4090	0,0161	0,0523
1000-1200	21	0,0840	22573,08	0,0978	0,5068	0,0082	0,0426
1200-1400	14	0,0560	18049,68	0,0782	0,5851	0,0044	0,0328
1400-1600	6	0,0240	8969,57	0,0389	0,6239	0,0009	0,0150
1600-1800	8	0,0320	13351,21	0,0579	0,6818	0,0019	0,0218
Daugiau kaip 1800	26	0,1040	73414,81	0,3182	1,0000	0,0331	0,1040
Viso	250		230717,08			0,1120	0,3549
Gini koeficientas							40,23

Tauragės regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuliuota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuliuota dalis
0-200	15	0,0829	1855,32	0,0126	0,0126	0,0010	0,0010
200-400	43	0,2376	12431,10	0,0845	0,0971	0,0201	0,0231
400-600	36	0,1989	17710,7	0,1204	0,2175	0,0239	0,0433
600-800	28	0,1547	19377,7	0,1317	0,3492	0,0204	0,0540
800-1000	18	0,0994	16036,35	0,1090	0,4582	0,0108	0,0456
1000-1200	11	0,0608	12396,57	0,0843	0,5425	0,0051	0,0330
1200-1400	3	0,0166	3761,67	0,0256	0,5680	0,0004	0,0094
1400-1600	8	0,0442	11949,05	0,0812	0,6492	0,0036	0,0287
1600-1800	3	0,0166	5092,69	0,0346	0,6839	0,0006	0,0113
Daugiau kaip 1800	16	0,0884	46512,91	0,3161	1,0000	0,0279	0,0884
Viso	181		147124,06			0,1139	0,3378
Gini koeficientas							43,84

Šiaulių regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuliuota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuliuota dalis
0-200	27	0,0551	3829,29	0,0101	0,0101	0,0006	0,0006
200-400	102	0,2082	29381,64	0,0776	0,0877	0,0162	0,0183
400-600	105	0,2143	53470,32	0,1413	0,2290	0,0303	0,0491
600-800	71	0,1449	49285,4	0,1302	0,3592	0,0189	0,0520
800-1000	50	0,1020	44541,38	0,1177	0,4769	0,0120	0,0487
1000-1200	56	0,1143	60855,93	0,1608	0,6376	0,0184	0,0729
1200-1400	32	0,0653	41248,72	0,1090	0,7466	0,0071	0,0488
1400-1600	14	0,0286	21017,63	0,0555	0,8021	0,0016	0,0229
1600-1800	8	0,0163	13336,2	0,0352	0,8374	0,0006	0,0137
Daugiau kaip 1800	25	0,0510	61557,28	0,1626	1,0000	0,0083	0,0510
Viso	490		378523,79			0,1138	0,3778
Gini koeficientas							35,84

Panevėžio regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuliuota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuliuota dalis
0-200	31	0,0735	4354,03	0,0126	0,0126	0,0009	0,0009
200-400	90	0,2133	26803,14	0,0774	0,0899	0,0165	0,0192
400-600	73	0,1730	36710,99	0,1060	0,1959	0,0183	0,0339
600-800	69	0,1635	46794,29	0,1351	0,3309	0,0221	0,0541
800-1000	48	0,1137	43369,65	0,1252	0,4561	0,0142	0,0519
1000-1200	33	0,0782	36473,42	0,1053	0,5614	0,0082	0,0439
1200-1400	21	0,0498	27511,62	0,0794	0,6408	0,0040	0,0319
1400-1600	20	0,0474	29810,67	0,0860	0,7268	0,0041	0,0344
1600-1800	15	0,0355	25451,26	0,0735	0,8003	0,0026	0,0284
Daugiau kaip 1800	22	0,0521	69200,25	0,1997	1,0000	0,0104	0,0521
Viso	422		346479,32			0,1014	0,3508
Gini koeficientas							39,98

Marijampolės regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuliuota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuliuota dalis
0-200	15	0,0584	2112,37	0,0095	0,0095	0,0006	0,0006
200-400	64	0,2490	18793,45	0,0848	0,0944	0,0211	0,0235
400-600	51	0,1984	25172,51	0,1136	0,2080	0,0225	0,0413
600-800	24	0,0934	16515,14	0,0746	0,2826	0,0070	0,0264
800-1000	29	0,1128	26304,89	0,1187	0,4013	0,0134	0,0453
1000-1200	26	0,1012	28059,54	0,1267	0,5280	0,0128	0,0534
1200-1400	15	0,0584	19413,33	0,0876	0,6156	0,0051	0,0359
1400-1600	6	0,0233	8689,89	0,0392	0,6548	0,0009	0,0153
1600-1800	4	0,0156	6750,97	0,0305	0,6853	0,0005	0,0107
Daugiau kaip 1800	23	0,0895	69713,74	0,3147	1,0000	0,0282	0,0895
Viso	257		221525,83			0,1121	0,3418
Gini koeficientas							42,85

Klaipėdos regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuliuota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuliuota dalis
0-200	33	0,0573	4362,80	0,0081	0,0081	0,0005	0,0005
200-400	118	0,2049	34937,72	0,0651	0,0733	0,0133	0,0150
400-600	106	0,1840	53023,87	0,0988	0,1721	0,0182	0,0317
600-800	69	0,1198	47777,88	0,0891	0,2611	0,0107	0,0313
800-1000	55	0,0955	48966,31	0,0913	0,3524	0,0087	0,0337
1000-1200	43	0,0747	47349,31	0,0883	0,4407	0,0066	0,0329
1200-1400	37	0,0642	48159,38	0,0898	0,5304	0,0058	0,0341
1400-1600	26	0,0451	38719,18	0,0722	0,6026	0,0033	0,0272
1600-1800	27	0,0469	46196,91	0,0861	0,6887	0,0040	0,0323
Daugiau kaip 1800	62	0,1076	166991,7	0,3113	1,0000	0,0335	0,1076
Viso	576		536485,09			0,1045	0,3462
Gini koeficientas							41,22

Kauno regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuliuota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuliuota dalis
0-200	53	0,0525	6952,41	0,0074	0,0074	0,0004	0,0004
200-400	214	0,2121	61976,69	0,0661	0,0736	0,0140	0,0156
400-600	164	0,1625	82800,49	0,0884	0,1619	0,0144	0,0263
600-800	140	0,1388	96517,33	0,1030	0,2650	0,0143	0,0368
800-1000	82	0,0813	73779,96	0,0787	0,3437	0,0064	0,0279
1000-1200	78	0,0773	86008,08	0,0918	0,4355	0,0071	0,0337
1200-1400	75	0,0743	96746,37	0,1033	0,5388	0,0077	0,0400
1400-1600	56	0,0555	83040,25	0,0886	0,6274	0,0049	0,0348
1600-1800	39	0,0387	66013,88	0,0705	0,6979	0,0027	0,0270
Daugiau kaip 1800	108	0,1070	283084,7	0,3021	1,0000	0,0323	0,1070
Viso	1009		936920,12			0,1042	0,3496
Gini koeficientas							40,51

Alytaus regiono Gini koeficiento skaičiavimas

Pajamų intervalas	Namų ūkių skaičius	Dalis d_{xi}	Bendros pajamos	Dalis d_{yi}	Kumuliuota dalis	$d_{xi} * d_{yi}$	Kumuliuota dalis
0-200	12	0,0556	1902,01	0,0105	0,0105	0,0006	0,0006
200-400	47	0,2176	13925,58	0,0766	0,0870	0,0167	0,0189
400-600	44	0,2037	22067,44	0,1213	0,2084	0,0247	0,0424
600-800	30	0,1389	21255,38	0,1169	0,3252	0,0162	0,0452
800-1000	16	0,0741	14466,76	0,0795	0,4048	0,0059	0,0300
1000-1200	18	0,0833	19549,47	0,1075	0,5122	0,0090	0,0427
1200-1400	18	0,0833	23365,13	0,1285	0,6407	0,0107	0,0534
1400-1600	11	0,0509	16561,73	0,0911	0,7318	0,0046	0,0373
1600-1800	6	0,0278	10263,36	0,0564	0,7882	0,0016	0,0219
Daugiau kaip 1800	14	0,0648	38521,28	0,2118	1,0000	0,0137	0,0648
Viso	216		181878,14			0,1037	0,3572
Gini koeficientas							38,93

Regionų rodikliai (sudaryta autorės pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenis)

Regionas	Užimtumo lygis, proc.	Nedarbo lygis, proc.	Mėnesinis neto darbo užmokestis, Eur	Asmenys, gyvenantys skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje, proc.
Vilniaus	74,7	5,6	728,2	23,9
Alytaus	64,5	11,5	569,2	30,5
Kauno	70,3	6,5	651,6	31,4
Klaipėdos	70,9	5,1	637	30,1
Marijampolės	62,6	10,4	554,9	42,2
Panevėžio	66,9	10,9	588,1	31,6
Šiaulių	62,6	10,9	569,9	33
Tauragės	70,4	7,9	543,9	27,9
Telšių	65,2	11,5	596,9	34,8
Utenos	63,10	13,7	576	36,5